

Uio • Universitetet i Oslo

Om Lars og Elin

En eksperimentell studie om psykisk vold i parforhold

Hanna Bergan og Caroline Miriam Skaar

Innlevert som hovedoppgave
ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

Høsten 2021

UiO : Universitetet i Oslo

© Hanna Bergan og Caroline Miriam Skaar

2021

Om Lars og Elin

<https://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Forfattere: Hanna Bergan og Caroline Miriam Skaar

Tittel: Om Lars og Elin: En eksperimentell studie om psykisk vold i parforhold

Veileder: Ole André Solbakken

Bakgrunn: Psykisk vold er et alvorlig samfunnsproblem, og er den mest fremtredende formen for vold i nære relasjoner, særlig i parforhold. Vold i nære relasjoner rammer kvinner hardest, og kvinner er mest utsatt for alvorlig skade og død. Vold i parforhold har dermed historisk sett blitt omtalt som kvinnemishandling. Ut fra sosial rolleteori kan man derfor anta at kjønnsrolleforventninger vil ta form som kjønnsstereotyper om en mannlig overgriper og et kvinnelig offer.

Problemstilling: Kjønnsrolleforventninger vil være med på å påvirke et terapiforløp og dette er derfor en problemstilling som psykologer og andre hjelpende aktører må være bevisst. Studien tar utgangspunkt i problemstillingen: *Hvordan kan sosiale rolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk og kjønn være med på å påvirke vår forståelse av voldssituasjoner i parforhold?*

Metode: Studien var utformet som et eksperiment (2 x 2 mellomfaktordesign) med utgangspunkt i to historier som presenterte perspektivene til henholdsvis en «overgriper» og et «offer». De to aktørene ble kalt for Lars og Elin. Faktorene som ble manipulert var rekkefølgen på historiene (i.e., hvorvidt man leste overgriper-historien først eller sist) og kjønn på aktørene i de to rollene (i.e., Lars og Elin som overgriper eller offer). Det endelige utvalget ($n = 588$, 169 menn), hvorav 98 var psykologer eller profesjonsstudenter i psykologi, deltok i studien gjennom én av fire betingelser.

Resultater: Analysene tydet på at man vurderer atferd ut fra kjønnsrolleforventninger og at man derfor ser på atferd fra menn og kvinner ulikt, selv om aktørens rolle og situasjon er identisk. De generelle trekkene tyder på det er mindre aksept for at menn uttrykker maktemosjoner i rollen som overgriper, samtidig som at man har mindre sympati med menn som uttrykker avmaktsemosjoner i rollen som offer. Psykologer/ profesjonsstudenter viste større grad av sympati med offeret, uavhengig om det var Lars eller Elin, men viste generelt de samme fortolkningskjevhetene som det øvrige utvalget.

Konklusjon: Ut fra sosial rolleteori konkluderes det med at menn har mindre handlingsrom for å uttrykke seg emosjonelt, og dette har kliniske implikasjoner for psykologrollen.

Forord

Vi vil takke Ole André Solbakken som tok seg tid til å være vår veileder. Takk for all hjelp og interesse for prosjektet vårt.

Videre vil vi takke våre ektefeller, særlig Carolines mann Øystein, som har stilt som faglig støtte, barneunderholder, samt frustrasjonsmottaker i denne prosessen. Denne oppgaven hadde ikke blitt det den er uten deg. Tusen takk til Hannas mann Hans for hans moralske støtte og barneivaretagelse i en hektisk tid. Vi elsker dere begge.

Tusen takk til våre barn Jakob, Olav Emanuel og Ylva Cornelia. Dere har vært veldig tålmodige og gitt oss masse glede og motivasjon i denne prosessen. Takk for at dere tvinger to skippertakere til å jobbe jevnt og trutt. Vi elsker dere alltid og takk for at dere finnes.

En stor takk rettes også til våre foreldre, til gode venn og nabo Marianne og ikke minst til verdens beste Dina, som alle har stilt opp i en travel tid. Vi kan ikke takke dere nok for at dere har vært med på å gjøre dette prosjektet mulig for to travle småbarnsmødre.

Takk også til Carolines onkel Svein Olav for hans bidrag i gjennomføringen av studien og nyttige innspill og tanker underveis. Vi setter stor pris på ditt engasjement.

Vi vil selvfølgelig også takke alle som valgte å delta i studien vår. Uten dere hadde ikke denne oppgaven vært mulig å gjennomføre.

Vi vil også takke psykologisk institutt for sommerstipendet vi mottok for å kunne arbeide med dette spennende prosjektet gjennom sommeren.

Så vil vi også takke hverandre for et spennende og godt samarbeid. Dette gikk da over all forventning.

Sist, men ikke minst, vil vi takke Obrad Doncic for all støtte og nyttig kunnskap vi har fått på veien. Vi hadde ikke gjennomført vårt studieløp med like stor glede, om det ikke var for din oppmuntring, faste tro på oss og våre evner. Takk.

Hanna og Caroline

Oktober, 2021

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING.....	1
1.1. Om studien: Lars og Elin	4
1.2. Problemstilling, forskningsspørsmål og hypoteser	6
1.3. Sosial rolleteori	7
1.4. Kjønn og emosjoner.....	10
1.4.1. Kjønn, makt- og avmaktsemosjoner	10
1.4.2. Kjønn, emosjoner og likestilling.....	11
1.4.3. Kjønn og aggresjon	12
1.4.4. Det emosjonelle kjønn?.....	13
1.5. Kjønn og vold i nære relasjoner.....	15
1.5.1. Psykisk vold i nære relasjoner	16
1.5.2. Kjønnforskjeller.....	16
1.5.3. Menn som offer.....	17
1.6. Terapeutens rolle.....	19
1.6.1. Terapeuters kjønnsrolleforventninger	19
1.6.2. Terapeuters møte med voldssituasjoner i parforhold.....	19
1.7. Oppsummering.....	22
2. METODE.....	23
2.1. Utvalg.....	23
2.2. Design og prosedyre	24
2.3. Instrument	25
2.3.1. Overgriper- og offerskala.....	25
2.3.2. Feminisme.....	27
2.4. Analysestrategi.....	27
2.5. Ethiske betraktninger	28
3. RESULTATER	29
3.1. Deskriptiv oversikt.....	29
3.1.1. Utvalg.....	29
3.1.2. Overgriper- og offerskala.....	30
3.1.3. Feminisme.....	33
3.1.4. Uteliggere.....	33
3.2. Slutningsstatistikk	34
3.2.1. Rekkefølge og kjønn i historiene for overgriperskalaen.....	34
3.2.2. Rekkefølge og kjønn i historiene for offerskalaen.....	35
3.2.3. Karakteristika ved respondentene og overgriperskalaen	36

3.2.4. Karakteristika ved respondentene og offerskalaen	38
3.3. Oppsummering av resultater	40
4. DISKUSJON.....	41
4.1. Rekkefølgen av historiene og aktørenes rolle.....	42
4.1.1. Rekkefølgen	42
4.1.2. Aktørenes rolle.....	43
4.2. Karakteristika ved respondentene	44
4.3. Menn som emosjonelle vesen	45
4.3.1. Menn som offer.....	45
4.3.2. Menn og selvmord	46
4.3.3. Opprettholdelse av vold i nære relasjoner	47
4.4. Klinisk relevans	49
4.4.1. Møtet med offer	49
4.4.2. Møtet med overgriper	50
4.5. Begrensninger	51
4.5.1. Utvalget.....	51
4.5.2. Instrumentet	52
4.5.3. Komplekst tema	52
4.6. Videre forskning	53
4.7. Konklusjon.....	54
5. LITTERATUR.....	56
6. VEDLEGG.....	67
6.1. Vedlegg 1: Spørreskjema.....	67
6.2. Vedlegg 2: Etisk godkjenning.....	77

1. Innledning

Vold kan defineres som «enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil» (Isdal, 2000, s. 36). Vold i *nære relasjoner* dreier seg om vold mot personer i samme husstand, personer man har omsorg for eller nære familiemedlemmer som for eksempel samboer, egne barn eller foreldre (Aas & Andersen, 2017). I denne oppgaven vil vi se nærmere på vold i nære relasjoner, avgrenset til psykisk vold i parforhold.

Vold i nære relasjoner har vært sett på som et samfunnsproblem siden det ble problematisert av kvinnebevegelsen på 1970-tallet (Bjørnholt, 2019). Det har vært et felt i bevegelse de senere årene, og stadig flere perspektiver på vold i nære relasjoner har blitt belyst (Skjørten et al., 2019). Selv om det er iverksatt flere tiltak og forskning på området, vet vi at det fremdeles er store mørketall rundt hvor mange som utsettes for vold i nære relasjoner (Bjørnholt & Helseth, 2019). Omfangstudier på feltet i Norge har pekt i retning av at kvinner i større grad enn menn er utsatt for alvorlig vold (e.g., Drager, 2021; Stene, 2020; Thoresen & Hjemdal, 2014). Likevel synes det å være små kjønnsforskjeller hva angår kontrollerende atferd hos partner, ofte forstått som psykisk vold (Thoresen & Hjemdal, 2014). Hvor mange menn og kvinner som utsettes for vold i nære relasjoner er usikkert, da operasjonaliseringen av begrepet har vært noe ulik i studiene som er lagt frem så langt (Skjørten et al., 2019). Dette betyr at vi per i dag ikke har en fullstendig oversikt over omfanget av fenomenet og at mye tyder på at det forekommer oftere enn vi har kartlagt (Bjørnholt, 2019; Skjørten et al., 2019). Det å få en bedre forståelse av vold i nære relasjoner har vært forsøkt på flere ulike vis, fra flere vinklinger og instanser i samfunnet, både som et likestillingsproblem, rettslig problem, helseproblem, økonomisk problem og familieproblem (Bjørnholt, 2019). Det er tydelig at det ikke kan forstås utelukkende som en disse (Bjørnholt, 2019), og både på individ og samfunnsnivå er det fremdeles behov for å forstå hvorfor vold i nære relasjoner fortsatt utøves.

Isdals definisjon av vold, som nevnes innledningsvis, sier noe om hva slags handlinger som utføres, hva som er formålet og hvordan dette kan påvirke den voldsutsatte. Denne definisjonen sier derimot lite om voldsutøveren. Det er hevdet at volden er et uttrykk for dysfunksjonelle eller maladaptive trekk ved voldsutøveren (Skjørten et al., 2019; Whiting et al., 2014), og utøverne selv har tidvis gitt uttrykk for at volden er et uunngåelig resultat av vanskelige partnere eller medmennesker (Lømo, 2018). Som med all menneskelig interaksjon, kan også vold i nære relasjoner ses på som en form for kommunikasjon. I et

parforhold vil kommunikasjonen og samhandling alltid være nært knyttet til og preget av våre emosjoner (Rye et al., 2008). Vi vil derfor argumentere for at en måte å nærme seg en bedre forståelse av opprettholdelsen av vold i nære relasjoner på, både på individ og samfunnsnivå, kan gjøres ved å forstå vold i nære relasjoner som *relasjonelt rettede dysfunksjonelle emosjonsuttrykk*. Forskning har vist at slike dysfunksjonelle trekk kan være krevende å endre (Askeland et al., 2021). Dette støttes blant annet gjennom synet på vold i nære relasjoner som en personlig måte å takle følelser på, som det er presentert som på psykologforeningens egne nettsider (Råkil, 2018). Vi hevder dermed at det å undersøke emosjonelle uttrykk og aksepten av disse på samfunnsnivå, vil være en nyttig og interessant tilnærming for å forstå fenomenet bedre.

Vold i nære relasjoner er et relativt nytt begrep brukt på et fenomen som har vært et problem lenge. Tidligere har det blitt snakket om som konemishandling eller kvinnemishandling, og dermed også vært rettet mot kvinnen som offer og mannen som voldsutøver (Bjørnholt, 2019). Dette ser vi også for eksempel i tilbudet som ble gitt av Alternativ til vold (ATV) ved deres oppstart i 1987, hvor de kun gav tilbud til menn som voldsutøvere (Askeland et al., 2012). Tilbudet til kvinner som utøvere ble først gitt fra 1994 (ATV, u.å.), og fremdeles er det over tre ganger så mange menn som kvinner som søker hjelp som voldsutøvere (ATV, 2021). Om dette reflekterer den faktiske fordelingen av hvem som er utøver og offer for vold i nære relasjoner, er likevel ikke helt klart. Språkendringen til vold i nære relasjoner er ment som en mer inkluderende og mindre stigmatiserende tilnærming av temaet (Bjørnholt, 2019). Det er likevel store uenigheter i feltet rundt hvorvidt dette er et bytte som reflekterer virkeligheten, eller om det fordekker det faktum at kvinner er mest utsatt for denne typen vold (Bjørnholt, 2019). Forskning på menn som offer for vold i nære relasjoner, viser at menn har problemer med å finne en verdig plass som offer, at de ofte føler at de ikke blir trodd og at det ikke er rom for at de viser følelser som redsel, som ofte er forbundet med offerrollen (Rosten, 2020). Med dette som utgangspunkt er allerede feltet kjønn og det synes å kunne være tendenser som peker på at det ligger forventninger til hvilket kjønn som er offer og hvilket som er utøver av vold i nære relasjoner. Dette selv om forskningen ikke er entydig i om det er kjønnsforskjeller når det kommer til utsatthet (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Ser vi videre til forskning på emosjonsuttrykk og sosiale kjønnsrolleforventninger, kan et lignende bilde synes å tre frem. Emosjoner som sinne og aggresjon, kalt maktemosjoner, er ofte forstått som mandige emosjoner (e.g., Adams et al., 2015; Hyde, 2005). Kvinner blir sett på som det mer emosjonelle kjønn, dette knyttes til følelser som

glede, tristhet og redsel, ofte referert til som avmaktsemosjoner. På lik linje med at omfangsstudier på vold i nære relasjoner synes å vise at begge kjønn utsettes omtrent like mye for enkelte typer vold (Thoresen & Hjemdal, 2014), har studier rettet mot emosjonsopplevelser pekt i retning av at både makt- og avmaktsemosjoner er mer likt fordelt mellom kjønnene (Fischer & Evers, 2013). Likevel holdes emosjonelle kjønnsstereotyper ved like, noe som er tydelig i forskning på kjønnsstypiske emosjoner ved ansiktsgjenkjenning (e.g., Adams et al., 2015; Hess et al., 2005; Kret & De Gelder, 2012). Dersom man ser vold som relasjonelt rettede dysfunksjonelle emosjonsuttrykk, er både voldsutøveren og offeret nært knyttet til emosjoner og emosjonelle tilstander, som i utgangspunktet i stor grad synes å være kjønnnet. Dette, i tillegg til at rollene offer og overgriper assosieres med henholdsvis kvinner og menn (Seelau et al., 2003), gjør at vi mener det er viktig å se nærmere på om noen emosjoner er mer aksepterte når de uttrykkes av menn, og når uttrykkes av kvinner, i en setting som kan forekomme i vold i nære relasjoner. En måte å undersøke vold i nære relasjoner som fenomen, kan dermed være å se på om noen emosjonsuttrykk er mer akseptert når de blir uttrykt av kvinner, enn når de blir uttrykt av menn og motsatt. Dette kan i så fall være en opprettholdende faktor for vold i nære relasjoner på samfunnsnivå.

Dersom det eksisterer sosiale kjønnsrolleforventninger på et samfunnsmessig plan med tanke på hvilken atferd som er akseptabel, vil disse forventningene også ligge hos dem som skal bidra som hjelpende aktører i både samfunnsopplysning og behandling knyttet til vold i nære relasjoner. Psykologer i terapeutrollen spiller her en viktig rolle når det kommer til både samfunnsopplysning og behandling. Dette er ikke alltid en like enkel oppgave når sosiokulturelle faktorer gir signaler om ulike forventninger til kjønn. Forskning fra et feminisme perspektiv har vist at det er utfordrende å bevisstgjøre og overstyre maktubalanse i et parforhold (Knudson-Martin & Mahoney, 2009a). Makt og forventninger påvirker parrelasjoner i mer eller mindre grad. Det er derfor viktig at for eksempel en parterapeut er bevisst på at man i terapirommet kan bidra med å enten begrense eller fremme bedre likestilling i et gitt forhold (Almeida et al., 2008; Knudson-Martin & Mahoney, 2009a, 2009b; Lyness & Lyness, 2007). Med andre ord kan en terapeut opprettholde og i verste fall forverre en maktubalanse ved å ikke være bevisst egne fortolkningskjevheter.

Videre viste en kvalitativ studie gjort i Norge på menn som offer for vold i nære relasjoner, at stereotypien med menn som voldsutøver og kvinnen som offer kunne bli brukt i de voldsutsatte mennenes disfavør i møte med hjelpeapparatet (Rosten, 2020). En av deltakerne i studien fortalte at den voldsutøvende kvinnen hadde snudd på narrativet om hvem som var den voldelige parten i relasjonen, noe som kunne gitt alvorlige konsekvenser

for mannen og hans familie (Rosten, 2020). Det er mulig at dette kunne skyldes en underliggende stereotypisk forståelse og dermed forutinntatthet hos den hjelpende aktøren som møtte den aktuelle familien.

Om det i terapirommet ikke er rom for å bli møtt som offer, eller møtt på følelser av avmakt som redsel og tristhet, vil det redusere sannsynligheten for at terapien blir vellykket (Greenberg, 2004). Dette syntes blant annet å være en av de tingene, utenom en god allianse, som kjennetegnet et vellykket terapiløp med menn som selv har utøvd vold, nemlig det å utforske og selv kunne romme og uttrykke andre emosjoner i møte med andre enn bare maktemosjoner (Lømo et al., 2018). I en annen studie gjort i Norge, i forbindelse med om man skulle gi voldsutsatte menn tilgang på krisesenter, ble også mannens rolle som offer tydeliggjort i møte med hjelpende aktører (Grøvdal & Jonassen, 2015). De ansatte på krisesentrene uttrykte blant annet at «menn er litt farlige» (Grøvdal & Jonassen, 2015, s. 54). Selv etter at flere menn hadde vært innom senteret, så innrømmet ansatte å ha vanskeligheter med å legge fra seg nettopp denne tanken, selv om det bedret seg noe (Grøvdal & Jonassen, 2015). Dette kan gi alvorlige konsekvenser og utfordringer for menn i en allerede sårbar og vanskelig situasjon.

Dermed kan det se ut som at psykologer og terapeuter deler mange av de samme fortolkningskjevhetene som vi ser for oss eksisterer i befolkningen som helhet. Dette vil være til hinder for å skape endring både i terapirommet, andre hjelpearenaer og på samfunnsnivå innenfor et veldig alvorlig og viktig tema.

1.1. Om studien: Lars og Elin

Med sosial rolleteori som rammeverk ville vi undersøke hvorvidt det eksisterer emosjonelle og sosiale kjønnsrolleforventninger, som kan virke opprettholdende for vold i nære relasjoner. For å gjøre dette utformet vi en eksperimentell mellomgruppestudie med utgangspunkt i to historier som presenterte perspektivene til to aktører fra et parforhold. Aktørene fikk navnene Lars og Elin, som er to vanlige norske og aldersnøytrale navn. Ut fra historiene utviklet vi et spørreskjema som reflekterte kjønnsstereotypiske emosjoner og atferd, som kan forekomme i parforhold preget av psykisk vold.

Formålet med studien var dermed å undersøke rolleforventninger knyttet til emosjoner som blir uttrykt av henholdsvis en overgriper og et offer. Eksperimentet hadde fire ulike betingelser, der rollene som overgriper og offer enten ble representert av Lars eller Elin, og hvor perspektivene fra de to rollene enten ble presentert først eller sist. Vi ønsket her å kontrollere for om respondentenes kjønn og holdninger til feminisme ville påvirke

kjønnsrolleforventninger, da særlig førstnevnte har tidligere vist seg å påvirke vurderinger knytt til vold i nære relasjoner (Seelau et al., 2003).

Foruten kjønnsrolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk, vet vi at mennesker har andre kognitive og affektive fortolkningsskjevheter, der spesielt kontekst kan påvirke bedømmelser (Kintsch, 1988; Yik et al., 2019). Når man skal presentere to historier med ulike perspektiv på partneren og parforholdet, må den ene historien leses før den andre. Rekkefølgen kan dermed påvirke respondentenes vurderinger av parforholdet og aktørenes atferd. Dette kan forstås som informasjonsankring (anchoring), hvor man til en viss grad baserer bedømmelser ut fra tidligere informasjon, selv om denne informasjonen kan være irrelevant (VandenBos, 2015, s. 54). Når informasjonsankeret er satt, vil ny informasjon man mottar i etterkant forme seg og forstås ulikt enn hva det kan ha gjort dersom informasjonsankeret ikke var satt i utgangspunktet. I vårt tilfelle kan informasjonsankeret være at historien man hører først vil anses som mer akseptabel eller realistisk, eller at man i større grad støtter den siden av saken man hører først.

Yik og kollegaer (2019) gjennomførte en studie på informasjonsankring og sinnsstemninger. Deltakerne i studien fikk lese en rekke historier, hvor man etter hver historie skulle vurdere sinnsstemningen til protagonisten. Resultatene viste tydelig at deltakerne ble farget av sinnsstemningene i den første historien, og at dette påvirket bedømmelsene av de påfølgende historiene (Yik et al., 2019). En lignende studie viste at dommere som holder flere rettsaker etter hverandre kan bli påvirket av alvorlighetsgraden i den første rettsaken, noe som igjen påvirker domsavsigelser i de følgende rettsakene (Rachlinski et al., 2015). Resultatene tydet på at i saker hvor den første rettsaken var alvorlig (f.eks. drap), så ble de påfølgende sakene vurdert strengere enn dersom den første saken var av bagatellmessig art. Anbefalingen fra forskerne etter denne studien var at dommere burde bli mer bevisste påvirkning fra informasjonsankring, for å skape større stabilitet og forutsigbarhet i dommene de avsa (Rachlinski et al., 2015).

Vi kan trekke parallellen videre til aktuelle hjelpende aktører i vold i nære relasjoner. Dersom en psykolog eller en polititjenesteperson prater med både voldsutøver og offer om hva som har foregått i hjemmet, kan det være av betydning hvilken side av saken man hører først. Dette kan igjen påvirke hvilke tiltak man velger å sette i gang, hvilke råd man gir og hva slags hjelp man velger å gi. En viktig del av studien var derfor å vurdere i hvilken grad psykologer og profesjonsstudenter i psykologi (heretter profesjonsstudenter) skilte seg fra utvalget som helhet.

1.2. Problemstilling, forskningsspørsmål og hypoteser

Oppgaven vil ta utgangspunkt i problemstillingen: Hvordan kan sosiale rolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk og kjønn være med på å påvirke vår forståelse av voldssituasjoner i parforhold? Vi vil undersøke og besvare denne problemstillingen gjennom to forskningsspørsmål:

- I. I hvilken grad er det en sammenheng mellom aktørenes rolle og rekkefølgen av historiene, og respondentenes vurdering av aktørene?
- II. I hvilken grad er det en sammenheng mellom karakteristika ved respondentene (kjønn, fagbakgrunn (psykolog/ikke-psykolog) og feministiske holdninger) og deres vurdering av aktørene?

Avledet av litteraturgjennomgangen i det kommende kapittelet har vi formulert fire hypoteser:

1. Respondentene vil være påvirket av rekkefølgen på historiene og, uavhengig av innhold, vil ha en fortolkningskjevhet for historien som blir presentert først, som resulterer i at de vil bedømme historiene mer i favør av den første historien man leser.
2. Respondentene vil i større grad akseptere maktemosjoner (e.g., sinne) hos menn sammenlignet med kvinner, og avmaktsemosjoner (e.g., tristhet) hos kvinner sammenlignet med menn, og vice versa.
3. Respondentenes kjønn og feministiske holdninger vil forsterke hypotese 1, der menn og/eller lav grad av feministiske holdninger vil ha en fortolkningskjevhet i favør av menn som viser maktemosjoner og kvinner og/eller høy grad av feministiske holdninger vil ha en fortolkningskjevhet i favør av kvinner som viser avmaktsemosjoner.
4. Psykologer/profesjonsstudenter vil vise de samme kulturelle fortolkningskjevhetene som de øvrige respondentene.

Vi vil i neste del presentere sosial rolleteori som vårt teoretiske rammeverk, før vi går nærmere inn på hva litteraturen sier om kjønn og emosjoner, kjønn og vold i nære relasjoner, samt sosiale rolleforventningers tilknytning til terapeutrollen. I del 2 presenterer vi metode og resultater, etterfulgt av en diskusjon basert på funn og med utgangspunkt i forskningsspørsmål og hypoteser.

1.3. Sosial rolleteori

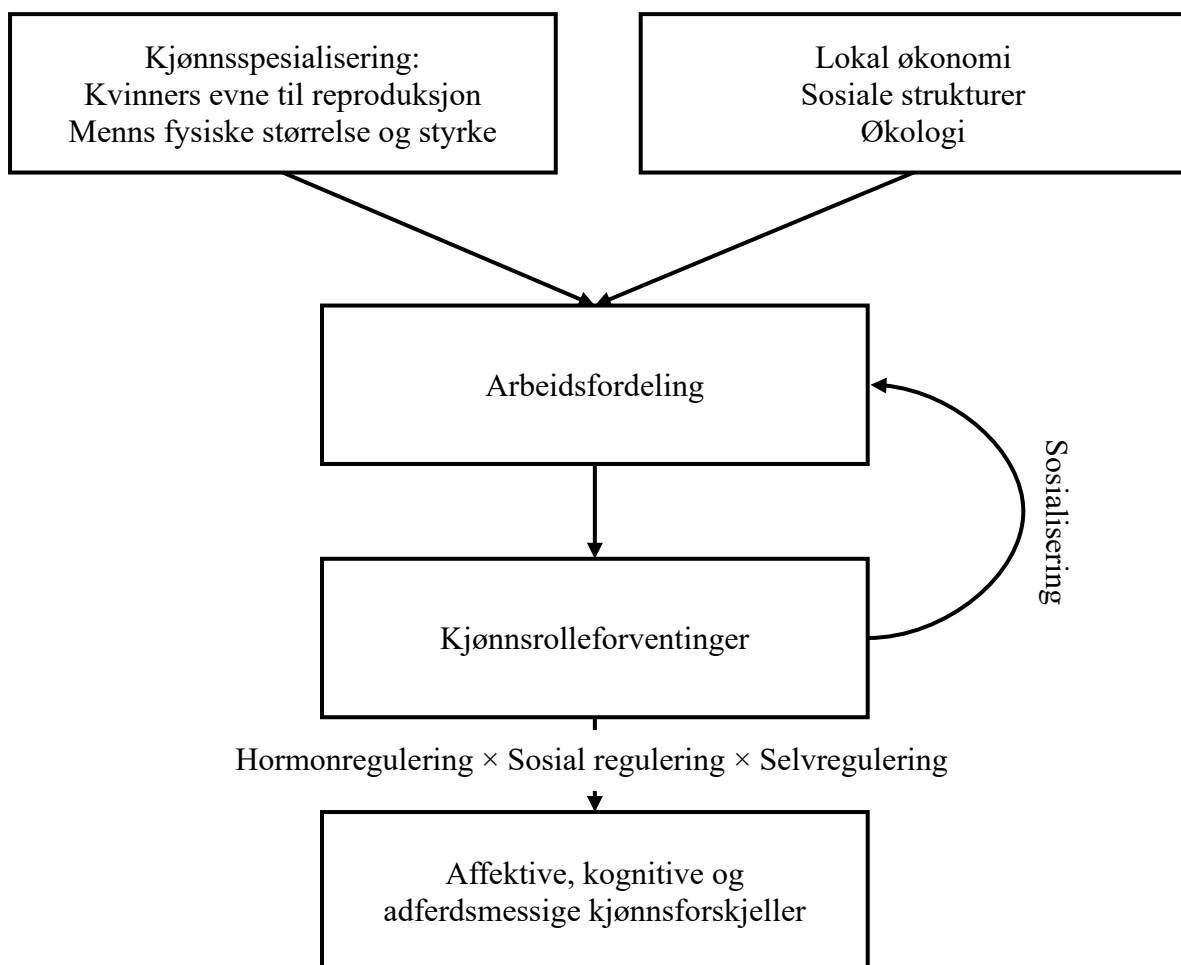
Sosial rolleteori er en sosialt, kulturelt og empirisk basert forklaringsmodell. Teorien forklarer kjønnsulikheter på samfunnsnivå, og tar utgangspunkt i at man forventer ulik atferd og ulike tankemønstre og emosjonsuttrykk av menn og kvinner, hvor forventningene forsterkes av roller man sosialiseres inn i (Eagly & Wood, 2012, 2016). På 1980-tallet ble kjernekomponentene utviklet (Eagly, 1987), og i dag tar teorien utgangspunkt i en biopsykososial forståelse (Eagly & Wood, 2012, 2016). Teorien sikter på å forklare opprinnelsen og opprettholdende faktorer i kjønnsforskjeller. Den belyser hvordan nåværende sosiale strukturer i samfunnet bidrar til å opprettholde kjønnsstereotyper, gjennom at menn og kvinner generelt, bevisst og ubevisst, velger å videreføre eksisterende kjønnsroller (Eagly & Steffen, 1984; Eagly & Wood, 2012, 2016). Eagly og kollegaer hevder at sosial rolleteori viser hvordan observerte kjønnsforskjeller reflekterer en *tro* på kjønnsroller, noe som videre representerer forståelsene av menn og kvinners sosiale roller i samfunnet de lever i (Eagly & Wood, 2012, 2016).

Dagens moderne samfunn viser tydelige kjønnsforskjeller på flere samfunnsområder, der for eksempel menn har større sannsynlighet for å bli ansatt som ledere, og kvinner har en tydeligere omsorgsrolle både i hjem og karriere (Croft et al., 2015; Daniels & Leaper, 2011). For kvinnen følger visse forventninger til hvilke emosjonelle uttrykk som på best mulig måte vil oppleves som omsorgsgivende og ivaretakende overfor andre (Eagly & Steffen, 1984; Fischer & Evers, 2013). Emosjoner som angst, tristhet, omsorgsfull bekymring og det å glede seg på andres vegne er sentrale (Fischer & Evers, 2013). På den andre siden er den sosiale rolleforventningen til menn at de skal forsørge og beskytte (Fischer & Evers, 2013). Denne rollen krever at andre emosjoner kommer til uttrykk, samtidig som at det ikke er rom for spesielt mye emosjonelle uttrykk, da det kan føre til utrygghet dersom de ikke er rollekongruente. Rollekongruente emosjoner for menn, som vi blant annet har sett tydelig gjennom forskning på sosialt forventede emosjoner, er blant annet sinne (Averill, 1997; Briton & Hall, 1995; Fischer, 1993; Fischer & Evers, 2013).

Et bakteppe for at menn og kvinner har integrert disse sosiale rollene stammer fra menneskets evolusjon, der særlig menn har utviklet seg til å være større, sterkere og raskere, mens kvinnens biologi muliggjør graviditet og amming (Eagly & Wood, 2012; Wood & Eagly, 2002). Dette betyr at visse oppgaver utføres mer effektivt av det ene kjønn. Denne spesialiseringen skaper en allianse mellom kvinner og menn når det skal fordeles ansvar rundt arbeidet som trengs i førmoderne samfunn og kulturer (Wood & Eagly, 2002). Selv om disse alliansene varierer avhengig av kulturelle, økonomiske og historiske forhold (Guimond,

2008), er det liten tvil om at spesialisering og effektivisering gjerne har stor nytteverdi for samfunnet og at dette er trekk man ser i de fleste kulturer (Saewyc, 2017). Allerede fra barn- og ungdomsårene ser man at kvinner og menn tilegner seg, tilpasser og videreutvikler trekk som er koblet til suksess for sin kjønnstypiske rolle (Eagly et al., 2000).

Figur 1 viser den teoretiske forståelsen av sosial rolleteori som en biopsykososial prosess, der arbeidsroller som former kjønnsrolleforventninger forsterkes gjennom sosialisering, og hvor tidlige roller er formet av evolusjonære og lokalgeografiske særtrekk (Eagly & Wood, 2012, 2016; Wood & Eagly, 2002). Hormonelle svingninger sender kjemiske signaler som regulerer observerte kjønnsforskjeller, der blant annet testosteron bidrar i situasjoner som krever dominans og oxytocin styrker tilhørighet og etablering av nære relasjonelle bånd (Eagly & Wood, 2012; Wood & Eagly, 2010). Dette forsterkes av psykologiske prosesser, som individers selvregulering og sosial regulering, hvor en internalisert kjønnsrolleforståelse fører til kjønnsforskjeller (Eagly & Wood, 2012).

Figur 1. Kjønnroller foster forskjeller og likheter mellom kjønn gjennom biopsykososiale prosesser (hentet og oversatt fra Eagly & Wood, 2012, s. 465).

I vår hverdag kan det se ut som at kjønnsrollene gjenspeiler medfødte egenskaper (Eagly & Wood, 2012). Kvinner og menn blir født inn i samfunn med eksisterende kjønnsroller – og stereotypier, som gjennom oppdragelse og sosialisering overføres videre til handling i tro om at det gir dem og samfunnet bedre muligheter. Når dette foregår såpass naturlig og forutbestemt, vil et enkeltindivid i et samfunn oppfatte dette som stabile, iboende egenskaper for menn og kvinner (Eagly & Wood, 2012). På denne måten fortsetter man å opprettholde de kulturelle betingelsene, når man f.eks. blir forelder eller velger yrkesretning.

Denne teorien foreslår at det er sosiale strukturer, som fordeling av menn og kvinner inn i forskjellige sosiale roller, som skaper stabile, forutsigbare mønstre av kjønnsforskjeller (Eagly & Wood, 2012, 2016; Wood & Eagly, 2002). Ved at disse sosiale rollene lever i kulturen vil vi på et sosialt plan forvente og forsøke å forme kvinner og menn til å passe inn i sosiale roller (Eagly & Wood, 2012, 2016; Wood & Eagly, 2002). Dette kan blant annet skje gjennom å rose og oppmuntre atferd hos det enkelte kjønn som passer inn i sin sosiale kjønnsrolle eller på annen måte synliggjøre sosialt ubehag ved brudd på rollene.

I 2019 gjennomførte Eagly og kollegaer (2020) en meta-analyse, basert på offentlige amerikanske meningsmålinger gjennom de siste syv tiårene, og fant at kjønnsstereotypier har endret seg siden Eagly begynte forskningen sin på 1970-tallet. Endringene har på mange måter vært til fordel for kvinner, men man ser også at enkelte kjønnsrolleforventninger er forsterket eller uendret. Respondentene svarte på om visse trekk var mer passende eller naturlige for menn, kvinner eller likt for begge. Resultatene viste at de klassiske stereotypiske kvinnelige egenskapene som medfølelse og emosjonell har blitt forsterket. Den opplevde forbindelsen mellom det mellommenneskelige og kvinnelighet har hatt en signifikant økning over tid, hvor 54 % av respondentene i 1946 mente dette var egenskaper som var mer kvinnelige enn mannlige, var det 83 % i 1989 og 97 % i 2018 (Eagly et al., 2020). Derimot viser ikke den klassiske mannlige stereotypien knyttet til agens (selvsikkerhet, målrettethet og konkurranseinstinkt) en tilsvarende endring, der rundt 32 % av respondentene mente at dette var egenskaper som var mer kvinnelige enn mannlige. Videre viste meta-analysen at det har utviklet seg en mer likeverdig kompetanseforventning (e.g. intelligens, kreativitet) til begge kjønn, og forskerne hevder dette skjer grunnet kvinnens endrede samfunnsrolle (Eagly et al., 2020). Når man ser at forventninger til kjønnsroller er fleksible over tid, argumenterer Eagly og kollegaer (2020) for at dette understreker utgangspunktet om at stereotypier oppstår og forsterkes gjennom observasjon av kvinner og menns sosiale roller.

Oppsummert forstår sosial rolleteori kjønnsrollene som både biologisk og lokalgeografisk fundert, samtidig som de blir opprettholdt gjennom reproduksjon av rollene

over tid, gjennom at aktørene handler på sosiale normer og forventinger (Eagly & Wood, 2012). Med andre ord er ikke kjønnsrolleforventinger statiske da både kjønnsroller og forventningene til disse kan og vil endres over tid (Eagly et al., 2020).

1.4. Kjønn og emosjoner

Sosiale roller ser man tydelig gjennom forskning på kjønnsforskjeller og emosjoner (Hyde, 2014). Over de siste fem tiårene er det undersøkt hvorvidt ulikhetene som kommer til uttrykk mellom menn og kvinner er biologisk eller sosialt betinget, og som den sosiale rolleteoriens biopsykososiale-modell fremhever, kan det være elementer av begge (Eagly et al., 1995; Fischer & Evers, 2013). Forskning viser til små kjønnsforskjeller i emosjonell atferd, men samtidig at det eksisterer en sosial og kulturell forståelse av forskjeller i kjønn og emosjonalitet, hvilket kjønn som er det emosjonelle kjønn, samt hvilke emosjoner som kommer mest til uttrykk hos menn og kvinner (Helgeson, 2020; Hyde, 2005). To aktuelle hypoteser i forskningen på om kjønnsulikheter primært skyldes biologi eller sosialisering, er kjønnsulikhetshypotesen og kjønnslikhetshypotesen (Hyde, 2005). Hypotesene sier henholdsvis at kjønnene primært er grunnleggende biologisk forskjellige eller at kjønnene er grunnleggende biologisk like, også når det kommer til emosjonalitet. Kjønnslikhetshypotesen støttes av sosial rolleteori (Hyde, 2014). Det er gjort mye forskning for å teste de to hypotesene, hvor essensen av denne forskningen vil presenteres i det følgende.

1.4.1. Kjønn, makt- og avmaktsemosjoner

En måte å undersøke disse hypotesene har vært å se nærmere på kjønnsstereotypier (Else-Quest, 2012; Hyde, 2014). I emosjonsforskning har det blitt benyttet to hovedkategorier for å klassifisere kjønnsstereotypiske emosjoner. Disse kategoriene omtales som makt- (powerful) og avmakts – (powerless) emosjoner (Adams et al., 2015). Maktsemosjoner er definert som emosjoner som får en til å fremstå som sterk og dominant, for eksempel følelser som sinne, avsky og stolthet (Fischer & Evers, 2013). Avmaktsemosjoner på sin side, er følelser som får en til å virke svak, underdanig og med manglende selvkontroll, for eksempel tristhet, redsel og skam (Fischer & Evers, 2013). I denne inndelingen er det stereotypisk sett kvinner som viser mest avmaktsemosjoner (Else-Quest, 2012; Fischer et al., 2004) og menn maktsemosjoner (Hess et al., 2004, 2005). Flere studier på emosjonsstereotypier har vist at avmaktsemosjoner som tristhet, frykt og glede oftere blir assosiert til kvinner enn menn og at maktsemosjonen sinne oftest blir forbundet med menn (Hyde, 2014). Det samme gjelder når man skal se på ansiktene til kvinner og menn og derfra tolke hvilke emosjoner som blir vist. Flere studier viser at man oftere ser avmaktsemosjoner som tristhet, frykt og glede i en kvinnes ansikt, enn i menns (Adams et al., 2015; Hess et al., 2009). Når deltakere i en studie

ble vist ansikt som viste ambivalente ansiktsuttrykk, med blanding av tristhet og sinne hos både menn og kvinner, ble tristhet oftest assosiert med kvinnelige ansikt og sinne med mannlige ansikt (Hess et al., 2009). Her må det også legges til at de underliggende evolusjonære trekkene til menn og kvinner, for eksempel bredere kjeveparti og kraftigere bryn hos menn og større øyne og rundere ansikt, gjør at man oppleves som strengere eller mildere, noe som påvirker fortolkningen av emosjonsuttrykk (Adams et al., 2015; Hess et al., 2007). For å kontrollere for slike evolusjonære trekk, ble det gjort en lignende studie på androgyne ansikt (Hess et al., 2009). Her ble deltakerne i studien presentert med ansikt som verken hadde utpregede kvinnelige eller mannlige trekk, og man skulle tolke ut fra emosjonsuttrykk hvorvidt ansiktet var mannlig eller kvinnelig. Også her kom kjønnsstereotypene til syne, hvor glade og redde ansikt oftere ble sett på som kvinnelige, mens de som var sinte oftere ble vurdert som mannlige (Hess et al., 2009). I en lignende studie undersøkte man hvor tidlig fortolkningskjøvheter til sinne (angry-man bias) oppstår, da det er teoretisert at dette sosialiseres inn gjennom opplevelser opp gjennom skolealder (Bayet et al., 2015). Studien viste at barn helt nede i 5-6 årsalderen har denne stereotypen tydelig integrert.

Det er her viktig å poengtere at mye av denne forskningen på emosjoner baserer seg på stillbilder av ansikt som viser de ulike emosjonene. Flere av resultatene gjort på kjønnsforskjeller mellom menn og kvinner vedørende emosjonsgjenkjenning og tolkning har ikke latt seg gjenskape når man har blitt presentert med mer dynamiske medier, for eksempel bilder eller video (Kret et al., 2011; Kret & De Gelder, 2012)

1.4.2. Kjønn, emosjoner og likestilling

Fischer et al. (2004) studerte emosjoner og emosjonelle uttrykk hos menn og kvinner og sammenlignet disse i land med ulik grad av likestilling (*Gender Empowerment Measure*, GEM). GEM er et mål på i hvilken grad kvinner får delta i det politiske og økonomiske rom og er utviklet av FN (Fischer et al., 2004). Fischer og kollegaer viste at land med høy GEM har høy grad av kvinnelig deltakelse, land med lav GEM har liten grad av kvinnelig deltakelse. Her analyserte man dataene man fant ut ifra intensitet, uttrykk av og kontroll, knyttet til emosjonskategoriene makt- og avmaktsemosjoner (Fischer et al., 2004). Hypotesen her var at kvinner ville føle maktemosjoner mindre intenst, særlig i land med lav GEM, og avmaktsemosjoner mer intenst enn menn. Funnene her viste at kvinner, uavhengig av GEM-skåre i landet, kjente lik grad av intensitet på maktemosjoner emosjoner som menn (jf., Archer, 2004). Menn rapporterte at de følte mindre intenst på avmaktsemosjoner enn kvinner, og menn fra land med høy GEM rapporterte mindre intense avmaktsemosjoner enn

menn fra land med lav GEM (Fischer et al., 2004). Når det kom til følelser som ble klassifisert som “antagonisme”, som er en del av maktemosjoner, rapporterte kvinner fra land med lav GEM lavere grad av antagonisme enn menn og kvinner fra land med høy GEM. Her viste det seg at kvinner fra land med høy GEM hadde høyere grad av antagonisme, med skårer som ikke skilte seg signifikant fra menn i land med høy GEM. Videre viste analysene av antagonisme at kvinner i land med høy GEM oftest uttrykte dette sinnet mot sine nærmeste, i motsetning til både menn fra land med høy GEM og kvinner fra land med lav GEM. Her var en av de vanligste årsakene til sinne konflikter og problemer innad i parforhold (Fischer et al., 2004).

Resultatene fra denne studien peker dermed i retning av at kvinner fra land med høyere grad av likestilling har større mulighet til å uttrykke og kjenne på det som karakteriseres som maktemosjoner, og det er her viktig å merke seg hvor dette sinnet rettes. Norge er et land med høy GEM- skåre, og en artikkel publisert av NRK (Sandve, 2021) tok for seg denne tematikken, der man registrerer en tydelig økt pågang til sinnemestringskurs over hele landet. Dette er sinne som går utover relasjonene man er en del av og som kan resultere i psykisk, fysisk eller materiell vold. Det som er påfallende med denne registrerte økning er at det er like mange kvinner som menn som har søkt om plass på slike kurs. Dette støttes i tendensen som er sett i GEM-undersøkelsen over, og som støttes av forskning som viser at selv om menn viser mer aggresjon så er det ingen kjønnsforskjeller vedrørende sinne (Archer, 2004). Videre viser resultatene til Fischer og kollegaer (2004) at menn i land med høy GEM rapporterer lavere grad av avmaktsemosjoner. Det vil her være interessant å undersøke om menn faktisk opplever lavere grad av slike emosjoner, eller om det er et resultat av at det er mindre rom og aksept for menn å uttrykke seg ved hjelp av avmaktsemosjoner, slik for eksempel studien til Grøvdal og Jonassen (2015) viser.

1.4.3. Kjønn og aggresjon

Tidlig forskning på kjønnsforskjeller viste at det var en kjønnsforskjell i aggresjon, hvor gutter var mer aggressive enn jenter (Maccoby & Jacklin, 1974, 1980). Nyere forskning på maktemosjoner har vist at menn eller gutter fra tidlig alder av viser mer fysisk aggresjon enn jenter gjør (Helgeson, 2020; Hess et al., 2005). Jenter viser likevel ikke nødvendigvis mindre aggresjon enn gutter, men aggresjonen kommer til uttrykk på andre måter, hvor jenter i større grad bruker verbal aggresjon og mer passive metoder for aggresjon, som utestenging og eller baksnakking (Archer, 2004) Kjønnsforskjellene her synes derfor ikke å ligge i at menn eller gutter er mer aggressive enn kvinner eller jenter, men at man har ulike måter å uttrykke samme emosjoner på (Hess et al., 2005). Hvorvidt disse forskjellene er biologiske

eller sosialt betinget er det fortsatt uklarerhet i. Biologisk er menn generelt sterkere enn kvinner, noe som fasiliteter fysisk aggresjon (Bettencourt & Miller, 1996; Verona & Kilmer, 2007; Wood & Eagly, 2002). Sosialt vil kvinner, i rollen som majoriteten har valgt å adoptere, ha mer å tape på å vise aggresjon enn hva menn har, da kvinner kan miste sosial status (Barber et al., 1999). Den kvinnelige redselen for å miste status synes å skyldes at kvinner, sammenlignet med menn, er mer redd for hva andre mener om dem (Helgeson, 2020; Hyde, 2014). Dette kan tyde på en større grad av sosial orientering hos kvinner. Mye tyder på at kvinner i mye større grad regulerer sin aggresjon ut fra hva som er sosialt akseptabelt og heller uttrykker aggresjon i sine nærmeste relasjoner, mens menn viser disse følelsene i det større sosiale rom i større grad, noe som gjør det lettere å kategorisere menn som mer aggressive enn kvinner (Archer, 2004; Eagly & Steffen, 1984). Nyere forskning har likevel vist at menn også, i en større grad enn tidligere antatt, regulerer følelsene sine i det sosiale rom, for å passe inn i sine enkelte roller og sosiale settinger (Adams et al., 2015). Det gjelder spesielt menn i høystatusyrker og roller, og særlig i stillinger med mye makt. Slike roller gjør at en i større grad oppfører seg etter stereotypiske forventninger for å kunne opprettholde status og gruppetilhørighet, noe som etterlater lite rom å faktisk emosjonell utfoldelse (Adams et al., 2015).

1.4.4. Det emosjonelle kjønn?

Kjønnsstereotyper knyttet til emosjonsuttrykk tilsier at kvinner opplever mer glede, tristhet og redsel, mens menn opplever mer sinne (Fischer & LaFrance, 2015). Forskning viser også at kvinner selv rapporterer å gråte mer enn menn (Fischer et al., 2013; Sharman et al., 2019; Vingerhoets & Scheirs, 2000). Vingerhoets og Scheirs (2000) mener sosialiseringsprosesser er relevante for å forklare disse forskjellene, men vektlegger også biologiske og evolusjonære forskjeller. Sharman og kollegaer (2019) på sin side, argumenterer for at kjønnsforskjeller vedrørende gråt primært er et tegn på kjønnsrolleforventninger. Kjønnsstereotyper knyttet til gråt, tilsier at kvinner og menn først og fremst gråter i ulike situasjoner, der kvinners gråt ofte kommer til uttrykk ved negative emosjoner og situasjoner med følelse av avmakt, mens menn gråter heller ved positive hendelser, for eksempel i forbindelse med kameratskap eller store sportsbegivenheter (Fischer & Evers, 2013). Menn blir også sett på som mindre kompetente dersom de gråter i upassende settinger, som for eksempel i en arbeidssituasjon (Fischer et al., 2013). Med utgangspunkt i sosial rolleteori og stereotypiske kjønnsforventninger er det rimelig å anta at kvinner føler en større grad av avmakt i konflikter enn menn, som gjør at de vil være nærmere gråt enn menn i slike situasjoner (Fischer & LaFrance, 2015). For menn kan det

være at det ikke er rom for dem å gråte, fordi det er lite sosialt akseptert for dem å vise avmaktsemosjoner, og avmaktsemosjoner vil bli ekstra tydelige ved fysiske uttrykk som gråt (Fischer et al., 2013; Motro & Ellis, 2017; Sharman et al., 2019).

Det er også funnet ulik hjerneaktivitet i prosesseringen av emosjoner mellom kjønnene, men det er uklart om dette er betinget biologiske forskjeller (Kret & De Gelder, 2012). I et forsøk på å forstå mer av dette, så Kret og De Gelder (2012) på forskning på emosjonsprosessering hos menn og kvinner. Her var det belegg for å si at kvinner var bedre på å lese emosjoner enn menn, mens menn var flinkere til å gjenkjenne truende tendenser, altså maktemosjoner (Kret & De Gelder, 2012). Dette ble likevel ikke reflektert i kjønnsrelaterte ulikheter i mønster av hjerneaktivitet. Kret og De Gelder (2012) argumenterte for at disse funnene understreket både mer sosialt funderte atferdsmessige forskjeller mellom kjønnene, så vel som en effekt av evolusjonære og kjønnsmessige utviklingstrekk. Når det kommer til positive følelser, rapporterer kvinner å smile mer enn menn, og studier har også vist at kvinner opplever positive emosjoner sterkere enn hva menn gjør (Fischer et al., 2004; Hess et al., 2005). Heller ikke her har det vært mulig å skille biologi fra sosiale roller og forventninger. Det å smile passer godt inn i synet på den kvinnelige rollen som underdanig og mer sosialt orientert, mens det passer mindre godt inn i mannens sosialt forventede rolle (Fischer & LaFrance, 2015).

På tross av at kjønnslikhetshypotesen og sosial rolleteori har en del empirisk støtte (Hyde, 2014), samt at de biologiske forskjellene ikke er så store mellom menn og kvinner i emosjonalitet, så forstås kvinner som det emosjonelle kjønn (Adams et al., 2015). Dette er et utbredt syn i hele den vestlige verden (Fischer & Evers, 2013). Man forventer at kvinner viser følelsene sine tydeligere i situasjoner hvor det vil være naturlig å vise følelser, at kvinner vil reagere emosjonelt på situasjoner og hendelser oftere enn menn, i tillegg til at det emosjonelle uttrykket vil vedvare lenger hos kvinner enn menn (Adams et al., 2015; Kret & De Gelder, 2012). Alt dette gjelder særlig i mellommenneskelige situasjoner og relasjoner. Selv om det er snakk om en forståelse av kvinnelig emosjonalitet som generelt høyere og mer prevalent enn den hos menn, så gjelder ikke denne antakelsen om mer emosjonalitet for alle emosjoner, men spesielt for avmaktsemosjoner (Fischer et al., 2004).

Videre har forskning vist at når det kommer til det å forstå emosjonelle reaksjoner fra kvinner og menn, anser man emosjonsuttrykk fra menn som situasjonsbetinget eller situasjonsutløst (Barrett & Bliss-Moreau, 2009). Emosjonsuttrykk hos kvinner anses heller som indre trekk og disposisjoner, uavhengig av det situasjonelle utgangspunktet (Adams et al., 2015). Hos menn som gråter i upassende situasjoner, altså hvor sosiale normer anser det

som upassende å gråte, blir disse mennene tillagt at dette er en personlig egenskap hos de gjeldende mennene, heller enn at dette er noe menn som gruppe ville gjort (Fischer et al., 2013). Disse antakelsene for hva som utløser emosjonelle reaksjoner, understreker antakelsen om kvinner som det emosjonelle kjønn (Helgeson, 2020). Dette kan igjen tenkes å påvirke hvordan utenforstående innen en gitt kultur tolker situasjoner hvor menn og kvinner er involvert.

Oppsummert er det mye som tyder på at det ikke er store biologiske forskjeller i opplevde emosjoner og emosjonell atferd mellom menn og kvinner, men at det eksisterer sosiale kjønnsrolleforventninger, hvor maktemosjoner oftere forventes av menn, mens avmaktsemosjoner er mer ventet hos kvinner. Det synes dermed at en opplevd forskjell i emosjonalitet, uttrykk og opplevelse av makt- og avmaktsemosjoner, eksisterer på et sosialt og stereotypisk plan og ikke er et uttrykk for biologiske forskjeller mellom kjønnene.

1.5. Kjønn og vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner ble fremhevet av kvinnebevegelsen på 1970-tallet. Dette har vært et problem som lenge rammet kvinner hardest og kampen mot vold i nære relasjoner har vært en viktig del av kampen for likestilling og menneskerettigheter (Skjørten et al., 2019). Forståelsesrammene rundt vold i nære relasjoner har lenge vært knyttet til mangelfull likestilling og et gjennomgående patriarkalsk samfunn (Bjørnholt & Helseth, 2019). Likevel har Norge og flere engelsktalende land de siste årene jobbet mot en mer kjønnsnøytralt språkbruk når det kommer til vold i nære relasjoner (Bjørnholt & Helseth, 2019; Gottzén et al., 2020). Det er uenigheter knyttet til om denne nøytrale ordbruken er mer til hjelp eller hindring for å forstå fenomenet, da det kan være med på å tilsløre faktiske kjønnsforskjeller og skjevheter i hvem som utøver og utsettes for denne typen vold. Vi har i denne oppgaven valgt å benytte oss av denne kjønnsnøytrale terminologien.

Fra et likestillingsperspektiv er vold i nære relasjoner problematisert gjennom samfunns – og kultur-styrte sosiale forståelser og normer i relasjoner, og kjønn fremhevet som en potensiell årsak til at volden blir opprettholdt, selv om samfunnet blir stadig mer likestilt (Bjørnholt, 2019). Dersom sosiale forestillinger ikke blir utfordret eller endret, vil dette kunne påvirke atferden og forventningene til de ulike kjønnene, uavhengig av om de praktiske rollene i hjemmet og samfunnet endres (Eagly & Wood, 2012). Dermed kan det være at de forventningene som finnes til menn og kvinner kan bidra til at man ikke oppdager maktujevnheter mellom kjønnene, som kan gi seg uttrykk i relasjoner som psykisk vold.

Gjennom kvalitative intervjuer av personer som har opplevd vold i nære relasjoner har analysetema som har gått igjen vært likestilling og feministisk teori knyttet til omsorg,

kjærlighet, avhengighet og sårbarhet (Bjørnholt, 2020). Denne hovedoppgaven retter seg mer mot likestilling og kjønnsperspektiv, men anerkjenner kompleksiteten som kan ligge i temaene kjærlighet, omsorg, avhengighet og sårbarhet. Det er viktige mellommenneskelige faktorer, som muligens er uavhengig av kjønn og legning og type av nær relasjon, som bidrar inn i at vold i nære relasjoner blir et komplekst fenomen å forstå og finne løsninger på. Dette understreker også dermed viktigheten av gode hjelpende aktører inn i avdekking og behandling av de som har opplevd, lever i og utøver vold i nære relasjoner som det står mer om i underkapittel 1.6.

1.5.1. Psykisk vold i nære relasjoner

Det er mange ulike former for vold som favnes inn under begrepet vold i nære relasjoner. Isdal (2000, s. 49) definerer psykisk vold som «alle måter å skade skremme, eller krenke på som ikke er direkte fysiske i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av bakenforliggende makt eller trussel». I enkelte sammenhenger har dette også fått navnet psykologisk vold (e.g., Askeland et al., 2012). Asymmetrisk vold og maktbruk med en klar kjønnsretning, kalt for patriarkalsk terrorisme og senere intimterrorisme, inngår i denne typen vold, selv om intimterrorisme også kan arte seg fysisk (Bjørnholt & Helseth, 2019). Psykisk vold er ikke like mye forsket på som andre typer vold, men konsekvensene har vist seg å kunne være minst like ødeleggende for de som opplever dette (Sogn & Hjemdal, 2010). I en studie på menn som søkte hjelp hos ATV, var det psykisk vold som var den mest utbredte formen for vold, hvor hele 78.1 % av deltakerne i studien oppga å ha utført dette mot sin partner det siste året, og når utvalget ble kuttet ned til kun de som var i pågående parforhold var tallet enda høyere (Askeland et al., 2012). Det kan se ut til at psykisk vold kan være vanskeligst å korrigere, da behandlingsutfallet av menn som utøvde psykisk vold i nære relasjoner syntes å forbli problematisk selv om forekomsten minsket (til sammenligning med den fysiske volden i studien) (Askeland et al., 2021). I en stadig mer teknologisert verden er psykisk vold i nettdating også blitt forsket på. I en nyere studie så man på i hvilken grad aggresjon, romantisk sjalusi og kjønn var koblet til utøving av psykisk vold i nettdating-relasjoner (Deans & Bhogal, 2019). Der kom det frem at både kjønn, aggresjonsnivå og evne til sjalusi, alle virket inn i hvorvidt vold i nettdating ble utøvd, der menn utøvde dette i større grad enn kvinner (Deans & Bhogal, 2019). Sjalusi opptrer ofte i relasjoner hvor det er vold i nære relasjoner (Sogn & Hjemdal, 2010).

1.5.2. Kjønnforskjeller

Hvorvidt det er kjønnforskjeller mellom hvem som utsettes for vold i nære relasjoner er til diskusjon i fagfeltet (Gottzén et al., 2020; Rosten, 2020). Tidligere syntes det å være

kvinner som primært var utsatt for denne typen vold (Bjørnholt & Helseth, 2019), men dagens Norge er ikke nødvendigvis slik. Det er tydelig at hvordan man definerer og velger å forske på problemet er avgjørende for hvilke resultat man får. Noe forskning har pekt i retning av at det er kvinner som er mest utsatt, mens annen forskning har vist at det er likt fordelt mellom kjønnene (Bjørnholt, 2020; Rosten, 2020). Det er kun intimterrorisme som har tydelige kjønnsforskjeller, der kvinner er de som blir mest utsatt for denne typen vold (Bjørnholt, 2020). NKVTS har sett på vold i nære relasjoner gjennom både kvalitative intervjuer og større kvantitative undersøkelser siden kunnskapssenteret ble etablert i 2004. Ny kunnskap og ny forståelse har kommet gjennom denne forskningen, men ennå er det store mørketall knyttet til alle typer vold i nære relasjoner. Det er ikke urimelig å anta at kjønnsnormer og forventninger til kjønn og parforhold kan være med på å påvirke hvorvidt både kvinner og menn velger å rapportere inn eller anmelde volden de opplever i hjemmet (Bjørnholt & Helseth, 2019).

Forskning på vold i nære relasjoner har primært tidligere fokusert på vold utøvd av menn mot kvinner (Rosten, 2020). Likevel er det slik at omfangstudier i Norge utført gjennom NKVTS viser at omtrent like mange menn som kvinner rapporterer at de har opplevd ulike former for vold i nære relasjoner (Bjørnholt, 2019; Rosten, 2020; Thoresen & Hjemdal, 2014), men forskjellene synes å ligge i hvor alvorlig man opplever trusselen av volden å være for eget liv og helse, noe som gjelder både i Norge og internasjonalt (Rosten, 2020). Når det gjelder psykisk vold i nære relasjoner har noen studier pekt i retning av at menn opplever dette mer enn kvinner (Sogn & Hjemdal, 2010), men dette er fortsatt uklart. I en kvalitativ studie fra 2013 så man på menn som var utsatt for vold i nære relasjoner (Fjell, 2013). Her ble konklusjonen at menn i mindre grad kjenner på de samme avmaktsemposjonene som kvinner.

1.5.3. Menn som offer

Teoretisering rundt hvorfor menn som offer ikke ser volden som like truende som kvinner har ledet forskere til å tro at menn selv benytter seg av diskurser for å ikke bryte med sosialt anerkjente idealer rundt menn og maskulinitet (Bjørnholt & Rosten, 2020; Grøvdal & Jonassen, 2015; Sogn & Hjemdal, 2010). Det er ikke nødvendigvis rom i det kulturelle og sosiale rom for menn å være offer, da det å være offer står i kontrast til forventningene man har til menn som det sterke kjønn (Grøvdal & Jonassen, 2015). Kvalitativ forskning på området har vist at menn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner til en viss grad bagatelliserer opplevelsene og distanserer seg fra feminine emosjoner og reaksjoner, som for eksempel det å være redd (Rosten, 2020). I en kvalitativ studie utført i Norge på 13 menn

som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, her blant annet alvorlig psykisk vold (intimterrorisme), kom det frem at frykt og redsel var et utfordrende tema (Rosten, 2020). I denne studien utpekte det seg tre sentrale analysetema basert på intervjuene med mennene; omsorg og ansvar, frykt og offerskap og til sist passivitet og selvbeherskelse. I studien var det kun én av deltakerne, som selv hadde en mannlig partner, som rapporterte å være redd og frykte for eget liv (Rosten, 2020). Videre skriver Rosten om de andre informantene:

Noen kunne først beskrive egen frykt i situasjonen, for så å moderere eller bagatellisere den. Dette gjaldt menn som hadde opplevd vold fra en kvinnelig partner. Slike forskjeller i tematiseringen av frykt hadde blant annet sammenheng med hvordan mennene opplevde å bli møtt i sine omgivelser. For menn med mannlig partner forventet gjerne folk rundt dem at de skulle frykte sin partner, ettersom deres partnere også gjerne ble oppfattet som «skumle» og «farlige» i andres øyne. Mange av mennene med kvinnelig partner hadde derimot erfart eller forestilt seg at slik frykt hos dem selv ikke ble – eller ville bli – tatt på alvor i møte med andre. (s. 96)

Flere av mennene i studien rapporterte også om at de ved flere anledninger hadde måtte overbevise omgivelsene om at de faktisk ble utsatt for vold fra partner (Rosten, 2020). Her opplevde en av deltakerne at den voldelige partneren utnyttet de allerede eksisterende sosiale forventningene som menn som voldsutøver og kvinner som offer i møte med hjelpeapparatet (Rosten, 2020). Verdighet i offerrollen sto veldig sentralt i fortellingene fra mennene da det å fortelle historien om seg selv som offer synes å kunne stå i kontrast til verdig maskulinitet og dermed forventninger til rollen deres som menn (Rosten, 2020).

Det eksisterer altså mest sannsynlig et bilde av hvem en voldsutøver er og hvem et offer er, og at dette bildet ofte er kjønnet og knyttet opp mot hvem det er akseptert at viser makt- og avmaktsemosjoner. Det å se mannen som et offer bryter med sosiale forventninger til begge kjønnene, men det betyr ikke, som vi ser gjennom forskning (se Bjørnholt, 2019; Rosten, 2020; Thoresen & Hjemdal, 2014) at bare kvinner utsettes for denne typen vold. Rosten (2020) fremhever muligheten for at menn, i kraft av sitt kjønn, risikerer å ikke bli tatt på alvor i rollen som offer for vold i parforhold. Spørsmålet videre blir dermed også hvordan ulike typer problematisering av vold i nære relasjoner og ulike hjelpende aktører vil nærme seg problematikken rundt menn som offer i vold i nære relasjoner.

Oppsummert kan man si at det fortsatt er uklart hvor mange som utsettes for vold i nære relasjoner, men begge kjønn er berørt. Menn synes å ikke rapportere like mye redsel eller frykt forbundet med volden, men det er uklart hvorvidt dette er fordi de ikke opplever

disse emosjonene i møte med vold, eller om det basert på sosiale rolleforventninger ikke er rom for dem å gi uttrykk for disse. Offerrollen kan synes utfordrende for menn (Grøvdal & Jonassen, 2015).

1.6. Terapeutens rolle

Som terapeut ønsker man både i individuell terapi, og i møte med par, å tilby et upartisk møtested med trygge rammer. Samtidig er også terapeuten et individ med egne opplevelser, verdier og virkelighetsoppfatninger, som kan være med på å forme hvordan man forstår og opplever det som skjer i terapirommet.

1.6.1. Terapeuters kjønnsrolleforventninger

Terapeuter ser ut til å kunne bringe med seg stereotypiske forventninger til kjønn inn i terapirommene (Haddock & Bowling, 2002; Keeling et al., 2010; Leslie & Southard, 2009; Lyness & Lyness, 2007). Det er vist flere ganger at denne ubalansen kan ligge implisitt og virke såpass naturlig at det kan bli tatt for gitt og dermed, opptre "usynlig" og gjennomgripende både for klient og terapeut (Haddock & Bowling, 2002; Knudson-Martin & Mahoney, 2009a; Parker, 2003; Ward & Knudson-Martin, 2012). Dagens kjønnsroller og atferd bidrar til å støtte opp det mannlige privilegium og rett til å prioriteres først, og det legges forventninger til kvinnen om å tilpasse seg og følge etter (ChenFeng & Galick, 2015; Knudson-Martin & Mahoney, 2009a). Kvinner opplever blant annet at det sendes signaler om at de skal balansere en relasjon gjennom å ha empati med - og fokusere på andres behov fremfor ens egne, og menn opplever det som utfordrende å vise sårbarhet, i frykt for å fremstå som svake (Knudson-Martin & Mahoney, 2009a; Mahoney & Knudson-Martin, 2009a). En terapeut kan både fremme og begrense likestilling i terapirommet, derfor er det viktig at terapeuten er bevisst på hvordan makt og ulikheter kan påvirke relasjoner (Knudson-Martin & Mahoney, 2009a, 2009b; Lyness & Lyness, 2007; Mahoney & Knudson-Martin, 2009a, 2009b). Dette betyr at dersom en terapeut ikke er bevisst egne holdninger i terapi, kan man være med på å forsterke eller opprettholde dårlige mønstre. Terapeuter som opptrer gjennom et feministisk standpunkt, er flinkere til å vedkjenne, undersøke og utfordre sosiokulturelle verdier og roller som klienten mest sannsynlig ikke er klar over (Leslie & Southard, 2009). De tar blant annet utgangspunkt i makt-ubalanse i en relasjon, fremfor å anta likestilling, og de introduserer kjønnsproblematikk inn i terapien gjennom både kvinner og menns opplevelser (Leslie & Southard, 2009).

1.6.2. Terapeuters møte med voldssituasjoner i parforhold

Det kan være ekstra utfordrende å arbeide terapeutisk når en klient (eller et par) forteller at en del av problemet handler om partnervold. Hovedbekymringen for terapeutene

synes å være deres egen redsel for at volden vil øke, i tillegg til at terapeuten kan føle det som et stort ansvar i å skulle holde klientene sine trygge (Karakurt et al., 2013). Parterapi provoserer gjerne frem en emosjonell intensitet, noe som videre kan øke sannsynligheten for vold og psykologisk kontroll i forholdet etter en terapitime (Vall et al., 2018). Forskning på parterapi og partnervold viser hvordan lik behandling av kjønn er problematisk: forskere finner blant annet at de mannlige klientene gjerne dominerer timene med å prate oftere og i lengre perioder enn kvinnen (Vall et al., 2016, 2018). Man har også funnet en fortolkningsskjevheter i å lettere oppdage de mannlige voldsutøverene, hvor mennene ble oppfattet som et mer seriøst problem enn de kvinnelige voldsutøverene (Karakurt et al., 2013). I vanlig terapi kommer gjerne klienten med friheten til å velge sine egne mål, men med terapi for partnervold vil målet allerede være satt: få slutt på volden (Lømo et al., 2021). Dette kan bidra til at utgangspunktet for å etablere en god terapeutisk allianse med utøvere av vold nære relasjoner kan være utfordrende. Ny forskning fra NKVTS viser at det i et vellykket terapiforløp med voldsutøvende menn vil være nyttig for alliansen å bevisstgjøre og kartlegge klientens personlige opplevelse av egen vold (Lømo et al., 2021).

For at en terapeut skal klare å oppdage og behandle de aktuelle problemene rundt partnervold, vil det være relevant å vite at voldsutøvere kan ha noen felles karakteristikk, spesielt relatert til sin psykiske helse (Askeland et al., 2012). Rapporten «Kjennetegn hos menn som har oppsøkt Alternativ til Vold (ATV) for vold i nære relasjoner», fra NKVTS, viser til en spørreundersøkelse med 192 menn (Askeland et al., 2012). 70 % oppfylte kriteriene til minst en diagnose som ble målt med et strukturert og kortfattet diagnostisk intervju (MINI). Mange hadde opplevd potensielt traumatiske erfaringer gjennom relasjoner, blant annet med følelsesmessig forsømmelse, overgrep og fysisk mishandling. Personlighetsmessig skilte også denne gruppen med menn seg ut med en mer fiendtlig innstilling, utfordring med nære relasjoner og ustabil temperament (Askeland et al., 2012). Dette er også funnet i studier på lignende grupper i andre land (Whiting et al., 2014)

I tilfeller hvor det foregår individualterapi rundt voldsproblematikk, vil det være spesielt viktig å prøve å hente inn komparentopplysninger for å få et bedre bilde av volden (Askeland et al., 2012, 2021). Partnerrapportering kan generelt ses på som en gullstandard når man skal evaluere utfall av behandling med vold i nære relasjoner (Askeland et al., 2021). I en rapport fra NKVTS fra 2012 undersøkte man frekvensen av flere typer vold gjennom partnere til voldelige menn som hadde oppsøkt ATV (se Askeland et al., 2012). 92 partnere av voldelige menn deltok.

Tabell 1

Sammenligning av rapportering og vold mellom menn og deres partnere.

Type vold mot partner siste år	Mennene		Partnere	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Fysisk vold	38	41.3	48	52.7
Fysisk kontrollerende vold	51	55.4	56	62.2
Psykologisk vold	79	85.9	84	94.4
Materiell vold	66	72.5	70	77.8
Seksuell vold	3	3.3	18	20.0

Notis. Tabellen er hentet fra Askeland et al. (2012, s. 24).

Forekomsten av samtlige typer vold ble rapportert høyere av partnerne som ble utsatt for volden, enn det ble av mennene som hadde utført volden. Dette gir et enda mer alvorlig voldsbilde. Psykologisk vold var den typen vold som flest av mennene selv rapporterte å ha utøvd, med 85.9 %, mens partnerne rapporterte at forekomsten for denne typen vold var opplevd av hele 94.4 % i det spurte utvalget. Nyere forskning fra Askeland og kollegaer (2021) bekrefter dette når de har sett på endring i partnervold før og etter frivillig behandling hos ATV. Psykologisk vold hadde flest rapporteringer hvor 78.6 % av mennene rapporterte om det «i en typisk måned» før behandling, mens partnerne oppga 92.9 %. Halvannet år etter behandling svarte mennene 15.5 % på psykologisk vold, mens partnerne oppga hele 34.8 % (Askeland et al., 2021). Her ser man hvordan terapi kan ha god effekt, og samtidig hvorfor det er nødvendig å bruke partnere for å vurdere opplevelsen av vold i nær relasjon. Disse studiene understreker viktigheten av å kartlegge hvordan begge parter i vold i nære relasjoner opplever omfanget av volden.

Oppsummert ser vi at terapeutens rolle blir påvirket av «usynlige» rolleforventninger til kjønn (Haddock & Bowling, 2002; Knudson-Martin & Mahoney, 2009a; Parker, 2003; Ward & Knudson-Martin, 2012). Fra et terapeutisk ståsted er det en fordel å være klar over visse generelle fellestrekk hos voldsutøvere for å kunne tilby best mulig behandling

(Askeland et al., 2012). Samtidig har komparentopplysninger stor betydning for å få et nyansert bilde av en voldssituasjon (Askeland et al., 2012, 2021). Det er fremdeles uklart hvordan man kan få til vellykkede behandlinger for terapi og partnervold (Stith & McCollum, 2011; Todahl et al., 2012), men nyere forskning fra Norge viser at det vil være fordelaktig å tilby individuell volds-fokusert psykoterapi til voldelige menn og prioritere å etablere en god allianse mellom klient og terapeut (Askeland et al., 2021; Lømo et al., 2021). Videreutvikling av kunnskap og utdanning vil være viktig fremover, slik at terapeuter får god nok kompetanse til å vurdere og behandle voldssituasjoner i parforhold.

1.7. Oppsummering

Sosial rolleteori er en biopsykososial modell som forklarer kjønnsforskjeller primært som en konsekvens av kjønnsrolleforventninger, men også gjennom ulike reguleringsmekanismer knyttet til hormonell respons, selv- og sosialregulering. Forventninger til kjønn oppstår gjennom en sosialiseringsprosess, der man tilegner og integrerer eksisterende kjønnsroller, særlig gjennom arbeidsfordeling både i jobb og privat. De prototypiske rollene og arbeidsfordeling er avstammet fra både evolusjonære (e.g., menns styrke og kvinners evne til å føde barn) og lokalgeografiske (e.g., tilgang på ressurser) forhold. Sosial rolleteori viser at forskjeller mellom menn og kvinner ikke bare er biologisk fundert, men at sosial og kulturell påvirkning vil påvirke hvilke valg vi tar og hvordan kjønnene uttrykker og forstår seg selv. Senere forskning har vist at disse rollene ikke er statiske, og kan både forsterkes og endres.

Forskning på kjønn og emosjoner har vist at det er få biologiske forskjeller mellom kjønnene når det kommer til forskjeller i emosjonalitet. Likevel er avmakstemosjoner som tristhet og redsel knyttet sterkest til kvinner og maktemosjoner som sinn knyttet sterkere til menn. Mye av forskjellene vi opplever synes å stamme fra sosiale forventninger og at de største forskjellene kan ligge i hvor og hvordan emosjoner uttrykkes, ikke i om de oppleves eller ikke.

Menn synes fremdeles å dominere i voldsutøvelse, men dette er avhengig av form for vold og bildet er komplekst. Kvinner vil i større grad enn menn utsatt for grov vold, og har større risiko for alvorlig skade og død. I visse former for psykisk vold er det rapportert å være minst like mange mannlige som kvinnelige offer. Mye tyder på at menn kan oppleve det å være i offerrollen som problematisk i lys av kjønnsrolleforventninger til maskulinitet, men det er usikkert om menn opplever det å være utsatt for vold i nære relasjoner på samme måte som kvinner.

Basert på vår gjennomgang av litteraturen synes det å eksistere kjønnsrolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk, og mye tyder på at dette gjenspeiler seg i hva som forventes av voldsutøver og offer i en voldssituasjon i hjemmet. Det er også tydelig at psykologer og andre i terapeutrollen har et viktig ansvar i å ta voldsepisoder på alvor, noe man først kan gjøre når man er klar over egne sosiale rolleforventninger i møte med både enkeltindivid og par. Psykologer og terapeuter har en betydningsfull rolle i møte med mennesker som er utsatt for vold i nære relasjoner. Denne rollen krever bevissthet rundt hvordan de både kan fremme og begrense likestilling i en parrelasjon.

Vi vil nå se nærmere på hvordan sosiale rolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk og kjønn kan være med på å påvirke vår forståelse av voldssituasjoner i parforhold gjennom vår eksperimentelle studie «Om Lars og Elin», som gjennomgås i det følgende.

2. Metode

2.1. Utvalg

Datainnsamling foregikk i perioden 28. juni til 22. august 2021. Studien benyttet seg av et bekvemmelighetsutvalg (se Chandler & Shapiro, 2016), noe som ble vurdert som akseptabelt da undersøkelsen ikke krevde kliniske kriterier, samt det stramme tidsskjemaet for hovedoppgaven. Utvalget ble rekruttert gjennom ulike grupper på sosiale medier. Undersøkelsen var nettbasert, og det eneste en deltaker behøvde for å gjennomføre studien, var en lenke til undersøkelsen og en datamaskin, nettbrett eller mobiltelefon. Lenken ble delt, med oppmuntring om videresending, på grupper i sosiale medier for psykologer og profesjonsstudenter fra ulike landsdeler, for slik å rekruttere fra denne målgruppen. Vi forespurte også noen konkrete individ fra vår egen omgangskrets med stort nettverk og gruppe-medlemskap på sosiale medier om å dele lenken med sitt norske nettverk, i håp om å nå andre aldersgrupper, faggrupper, flere menn og med håp om at utvalget ville kunne representere en større del av den norske populasjonen.

Grunnet distribusjonsmetoden er det vanskelig å si hvor mange undersøkelsen nådde ut til, og dermed også svarprosent. Totalt 716 personer startet på undersøkelsen, hvorav 592 (fullføringsrate 82.7 %) ble inkludert i det endelige utvalget. Kriteriet for å bli inkludert var at respondenten hadde svart på påstandene etter hver av de to historiene. Det endelige utvalget bestod dermed av 588 respondenter. Vi gjennomførte en a priori effekstyrkeanalyse ved hjelp av G*Power3 (Faul et al., 2007) for å avgjøre minimumsstørrelse på utvalget gitt en liten effektstørrelse for en to-faktor mellomgruppe variansanalyse (2 x 2) design med fire betingelser. Grunnet mangel på sammenlignbare studier valgte vi å følge Cohens (1988) generiske retningslinjer for effektstørrelser. Resultatet viste at studien ville kreve et samlet

utvalg på mellom 387 ($f = 0.14$, $\alpha = .05$ og $\beta = .80$) og 639 respondenter ($f = 0.14$, $\alpha = .05$ og $\beta = .95$) for å identifisere en svak effekt med en statistisk styrke på mellom 80-95 % (Howell, 2013, s. 230). Størrelsen på utvalget var dermed adekvat for å gjennomføre de tenkte analysene.

2.2. Design og prosedyre

Datamaterialet ble samlet inn via Qualtrics (2021) som er en plattform for å publisere og distribuere spørreskjemaer. For å starte undersøkelsen måtte deltakerne først bekrefte at de hadde lest og forstått informasjonen om informert samtykke. De ble så bedt om å svare på demografiske spørsmål; aldersgruppe, kjønn, legning, utdanningsnivå, arbeidssituasjon og hvorvidt de var psykologer eller profesjonsstudenter. For å gi deltakerne en pekepinn på hva studien de skulle delta på handlet om, uten å påvirke svarene deres, beskrev vi det som at studien handlet om emosjonelle responser i parforhold.

Hoveddelen var utformet som et 2 x 2 mellomfaktordesign. Eksperimentet tok utgangspunkt i to fortellinger om perspektivene til henholdsvis (a) kontrollerende part som mistenker at partneren er utro og (b) partneren som mistenkes for utroskap. Vi manipulerte to uavhengige variabler: (1) rekkefølgen av fortellingene (sjalu/sint aktør vs. redd/trist aktør) og (2) navnet på de to aktørene (Lars vs. Elin). Eksperimentet hadde dermed fire betingelser:

1. Lars (sjalu/sint) → Elin (redd/trist)
2. Elin (redd/trist) → Lars (sjalu/sint)
3. Elin (sjalu/sint) → Lars (redd/trist)
4. Lars (redd/trist) → Elin (sjalu/sint)

Etter å ha lest den ene historien, skulle man ta stilling til om reaksjonene til personen fra dette perspektivet var akseptable og om man selv synes at vedkommende hadde grunn til å føle det den følte, ut fra det man visste om situasjonen. Man fikk deretter lese den andre historien fra den andre personens perspektiv, hvor man deretter skulle svare på om man opplevde at denne personens reaksjoner var akseptable, og om man mente at personen hadde grunn til å føle det den følte. Etter å ha lest begge historiene skulle man deretter vurdere begge partene, om hvorvidt reaksjonene deres var akseptable og hvem man følte sympati for.

Hoveddelen ble etterfulgt av et spørsmål om selvopplevd utroskap og feminismeskalaen. Skjemaet ble avsluttet med informasjon om hvor man kan søke hjelp, dersom man har opplevd eller kjenner noen som har opplevd psykisk vold i nære relasjoner. De avhengige variablene som ble målt var ulike påstander som tok for seg troverdigheten til historien, hvorvidt reaksjonene til aktørene var akseptable, hvorvidt man trodde partneren var

utro, om man hadde sympati med noen av aktørene og særlig om respondentene mente det var grunnlag for at aktørene viste de emosjonene som de gjorde (sjalu, sinne, redsel og tristhet). Eksperimentet kan sies å være balansert ved at man ut fra rapportert kjønn ble fordelt jevnt utover de fire betingelsene for eksperimentet.

2.3. Instrument

2.3.1. Overgriper- og offerskala

Vi utviklet et spørreskjema kalt «Lars og Elin» med formål å studere hvorvidt respondentene hadde en fortolkningsskjevheter for eller mot emosjonelle responser blant partnere i et parforhold. Gjennom et eksperiment fikk respondentene lese to historier, hvor man i hver av historiene ble presentert for én side av en situasjon i parforholdet til «Lars og Elin». Historiene ble skrevet med bakgrunn i sosialt kjønntypiske emosjoner (e.g., Adams et al., 2015; Hyde, 2005). Den kjønnsstereotypiske mannlige emosjonen var «sinne». I denne historien var også følelsen «sjalusi» representert, da dette er en veldig vanlig følelse knyttet til psykisk vold i nære relasjoner (e.g., Sogn & Hjemdal, 2010), i tillegg til at det er en følelse som ofte ses hos menn når det gjelder sjalusi i forbindelse med seksuell utroskap (e.g., Deans & Bhogal, 2019; Harris & Christenfeld, 1996). De kjønnsstereotypiske kvinnelige emosjonene her var «tristhet» og «redsel».

Historiene ble utformet basert på kriterier for definisjonen av psykisk vold (Askeland et al., 2012, s. 20). For eksempel, «bruk av trusler for å få gjennom egen vilje», «bestemmer hva partner kan eller ikke kan gjøre» og «forhøring om hvor partner har vært eller gjort». I tillegg tok vi utgangspunkt i historier fra personer som har opplevd psykisk vold i nære relasjoner, gjenfortalt gjennom den kvalitative forskningen til Bjørnholdt (2019) og Rosten (2020). Formålet var å skape en enkel, men realistisk situasjon, som kunne oppstått i et parforhold, uten at den inkluderte for mange elementer. Som en del av denne forenklingen og rendyrkingen av historiene, valgte vi å ta utgangspunkt i to hovedemosjoner eller følelser i hver av historiene som kunne linkes både til kjønnsstereotyper og vold i nære relasjoner. I noen av utkastene til historiene inkluderte vi også at den ene personen hadde vært utro, men etter flere gjennomarbeidinger så vi at det ville komplisere forskningsbildet. Ved å inkludere at utroskapen faktisk fant sted, anså vi det som at det ble utroskapsforskning, heller enn forskning på emosjoner og psykisk vold i nære relasjoner.

Eksempelvis valgte vi å legge inn elementer i historien til overgriperen som ofte finner sted i psykisk vold i nære relasjoner. For eksempel: ubegrunnet sjalusi (*Hvor mange elskere har hun denne gangen?*). Overgriper (*Lars vet at Elin nok en gang holder noe skjult for ham*). Mistroisk (*Han har konfrontert henne flere ganger nå, men ingenting synes å hjelpe*

og *Han kommer ikke til å gi seg før han får frem sannheten*). Trusler om å skade vedkommende eller andre som står den nær (*De siste dagene har han sagt at han vurderer å oppsøke og true mennene som han vet er involvert, for å få frem sannheten*). Trusler eller tanker om frihetsberøvelse (*Elin burde være mer hjemme*). Overvåkning (*Lars må nok bare fortsette å komme hjem på dagtid når Elin tror han er bortreist ... Kanskje han skal oppsøke henne på jobben?*). Sinne (*Elin vil ikke innrømme hva hun holder på med, og Lars kjenner han blir frustrert og sint*).

Tilsvarende valgte vi å legge inn elementer i historien om offeret som har vist seg å gå igjen i historiene hos personer som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Det å bli værende selv om volden har skjedd tidligere (*plutselig har anklagene blusset opp igjen ... Elin sier gang på gang at hun ikke har vært utro, men ingenting ser ut til fjerne mistanken hans*). Redsel og tristhet (*Elin er lei seg for at de nok en gang har havnet i denne situasjonen ... Elin er redd for hva Lars kan finne på*). Usikkerhet (*Nå er Elin redd for at alt hun gjør eller sier bare skal gjøre ham mer sjalu ... Verken ærlighet eller løgn ser ut til føre til noen endring ... Elin vet ikke lenger hva hun skal gjøre*).

Det er viktig å fremheve at historiene ikke er tatt fra en ekte situasjon, men elementer hentet fra flere ulike historier og tendenser hos sosiale kjønnsrolleforventninger knyttet til emosjoner og historier fortalt av mennesker som har opplevd psykisk vold i nære relasjoner. Psykisk vold kan se ut som det som blir presentert i historien, men det kan også ta helt andre former og opplevelsen hos offer vil variere (Bjørnholt, 2019).

Påstandene til hver historie ble målt på en Likert-skala fra helt uenig (1) til helt enig (7), da psykometrisk forskning har vist at Likert-type skala på 6-7 punkt er å foretrekke (Simms et al., 2019). Påstandene deltakerne ble presentert med var blant annet «[navn] har grunn til å være redd», «[navn] har grunn til å være sint» og «[navn] sin atferd er akseptabel». Historiene i sin helhet viser en situasjon som anses som psykisk vold i et parforhold. Til sammen utgjorde dette 16 påstander, hvorav åtte var forbundet med en «overgriper» og åtte til en «offer».

Ett problemområde for selve oppgaveskrivingen var begrepene overgriper og offer. Først benyttet vi oss av «anklager» og «anklaget», der *anklager* forstås som den som uttrykker maktemosjoner og psykisk vold og *anklaget* forstås som den som uttrykker avmaktsemosjoner og er utsatt for den psykiske volden. Vi valgte likevel å gå bort fra denne terminologien, da det ble tydelig at dette var utfordrende på to måter: Før det første har anklager og anklaget liknende ordlyd, noe som gjorde teksten vanskeligere å følge. For det andre er historiene laget med utgangspunkt i atferd utvist ved psykisk vold, hvor den som

utøver slikt er en utøver av psykisk vold og dermed en overgriper. På samme måte er den som utsettes for dette et offer for psykisk vold. Det er derfor viktig for oss å ikke skjule alvoret i atferden utvist og opplevelsen hos den utsatte. Det må her presiseres at verken overgriper/anklager eller offer/anklaget var begreper som inngikk i historiene eller undersøkelsen for øvrig og dermed kun var aktuelle i våre analyser og diskusjon.

2.3.2. Feminisme

Vi valgte også å inkludere et feminismemål, da litteraturstudiet ga grunnlag for å anta at feministiske holdninger kunne fungere som en modererende faktor i synet på relasjonen og reaksjonene i det to historiene. Feminismeteorien har vist til en større aksept for likheter mellom kjønn og likestilling mellom kjønnene (Leslie & Southard, 2009; Lyness & Lyness, 2007), dermed kan et slik utgangspunkt virke inn på hvordan man tolker og forstår historiene i «Lars og Elin». Vi var innom flere feminismemål, men de fleste gikk utover hva som var relevant for formålet med vår studie. Et alternativ som ble vurdert var “feminist perspective scale short form”. Da denne fokuserte for mye på ulike feministiske retninger og ble for spesifikk, valgte vi å gå videre på den kortere *Self-identification as a feminist scale* (SIF; Szymanski, 2004). SIF består av fire påstander knyttet til feministiske holdninger, målt på en Likert-skala fra svært uenig (1) til svært enig (5). Vi oversatte de fire påstandene til norsk. Deretter sendte vi vår norske utgave til en engelskkyndig person som tilbakeoversatte setningene til engelsk. Deretter sammenlignet vi tilbakeoversettingen med de originale utsagnene, utfra dette gjorde vi noen små justeringer, sendte dette til en annen engelskkyndig person, foretok ny sammenligning og opplevde en adekvat likhet mellom originalen og tilbakeoversettelsen med tanke på meningsinnhold og generelt språk. Denne utgaven ble benyttet som et mål på selvrapportert holdninger til feminisme.

2.4. Analysestrategi

For å gjennomføre analysene benyttet vi oss av analyseprogrammet *Statistical Package for the Social Sciences* versjon 27 (SPSS; IBM Corp, 2020). Studien var designet med intensjon om å utforme to hovedskalaer som skulle måle respondentenes vurderinger av aktørens reaksjoner og emosjoner. Aktørene ble presentert som en «overgriper» og en «offer» med to underskalaer med formål om å måle respondentenes sine vurderinger etter å ha lest den ene historien og etter å ha lest begge historiene. For å undersøke sammensetningen av skalaene gjennomførte vi en eksplorativ hovedaksefaktoranalyse (principal axis analysis) med oblik (oblimin) rotasjon og Kaiser normalisering, da vi antok at de to skalaene ville være negativt korrelert (Field, 2017, s. 1018). Formålet med denne analysen var å vurdere i hvilken grad konstruksjonene var endimensjonale. Den indre

relabiliteten til konstruksjonene ble vurdert ved hjelp av Cronbach's alpha. Vi brukte også dette estimatet til å måle den indre relabiliteten til feminismeskalaen.

Forskningsspørsmål 1 og tilhørende hypoteser ble undersøkt ved hjelp av to-faktor mellomgruppe variansanalyser, én for overgripereskalaen og én for offerskalaen, begge med rekkefølge og kjønn som uavhengige variabler (Field, 2017, s. 609). Siden vi manipulerte begge faktorene i variansanalysen, oppga vi effektstørrelsen som partiell kvadrert omega (ω_p^2). Effektstørrelsen ω_p^2 tolkes ut fra de generiske retningslinjene som ingen ($\omega_p^2 = 0$), liten ($\omega_p^2 = 0.01$), medium ($\omega_p^2 = 0.6$) og stor ($\omega_p^2 = 0.14$) effekt (Albers & Lakens, 2018; Buchanan et al., 2018).

Deretter testet vi forskningsspørsmål 2 og tilhørende hypoteser gjennom (punktviser) korrelasjon og multippel regresjon, der målet var å avdekke om kjønn, fagbakgrunn (om respondenten var psykolog/profesjonsstudent eller ikke) og feministiske holdninger ville vise en samvariasjon med overgriper- og offerskalaen (Field, 2017, s. 528).

2.5. Etiske betraktninger

Studien ble godkjent av den interne etiske komiteen ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo, 14. Juni 2021. Da vi i studien ikke samlet inn personopplysninger eller sensitivt materiale som ville muliggjøre sporing av den enkelte deltaker, ble det ikke ansett som nødvendig å søke Norsk senter for forskningsdata (NSD) eller Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK). Informert samtykke for deltakelse i studien ble tydelig presentert i starten av undersøkelsen. Her ble det gitt tydelig beskjed om at respondentene kunne velge å trekke seg fra studien når som helst under deltakelsen uten å måtte oppgi årsak. Videre kom det også frem at all deltakelse ville være anonymisert og at verken IP-adresse, geolokasjon eller andre metadata som kunne identifisere respondentene ville bli lagret. Kontaktinformasjon til ansvarlige for studien og veileder ble oppgitt, slik at respondentene kunne ta kontakt ved behov.

Gjennom utviklingen av eksperimentet var det spesielt relevant å ta hensyn til hvordan det å delta i studien kunne påvirke respondentene i undersøkelsen. Dette medførte at vi valgte å skrive historiene i undersøkelsen på en slik måte at de ikke fremstod for voldsomme eller provoserende. Samtidig var det nødvendig for forskningsprosjektet at historiene var tydelige, slik at man kunne undersøke den aktuelle tematikken. Selv om fortellingene ikke tok for seg ekstreme varianter av psykisk eller fysisk vold, var de korte, konsise og tok for seg et realistisk scenario. I tillegg benyttet vi et så nøytralt språk som det lar seg gjøre i forskning på et slikt tema. Den ene av de to historiene er preget av at

«overgriperen» utviser enkelte former for psykisk og emosjonell vold mot partneren sin, men etter vår vurdering er skildringene ikke av en slik art at det vil oppleves for voldsomt eller vanskelig for leseren. Vi var særlig oppmerksomme på de deltakerne som kan ha opplevd, eller kjenner noen som har vært i liknende situasjoner, ville oppleve det som belastende å lese de to historiene. For å imøtekomme dette mulige utvalget av deltakere, så vi det som nødvendig å legge ved informasjon om hvor man kan søke hjelp, dersom man føler det er nødvendig for seg selv eller andre. Vi var videre bevisst på å ordlegge påstandene historiene på en slik måte at de fremstod som mest mulig nøytrale og muligens lettere å forholde seg til. Dette ble gjort ved å formulere påstandene som «Reaksjonene til Lars er akseptable» heller enn «*jeg* synes reaksjonene til Lars er akseptable». På denne måten mente vi det var lettere å ta stilling til påstandene uten at man ville kjenne seg for personlig involvert i historiene.

Vi vurderte det slik at måten vi valgte å legge frem undersøkelsen, gjorde at den fremsto som ladet nok til å få interessante forskningsresultater, samtidig som studien ikke var etisk uforsvarlig å gjennomføre, på tross av at vi nærmet oss noen utfordrende mellommenneskelige tema.

3. Resultater

3.1. Deskriptiv oversikt

3.1.1. Utvalg

Majoriteten av respondentene i studien var kvinner ($n = 420$, 70.9 %) og 169 var menn, én respondent ønsket ikke å oppgi kjønn, mens tre av respondentene beskrev seg selv som ikke-binære og/eller trans. Andelen respondenter som var psykologer eller profesjonsstudenter var 16.6 % ($n = 98$, 15 menn). For å begrense graden av personopplysninger var aldersvariabelen målt kategorisk, der aldersgruppen 30 - 39 år utgjorde den største gruppen ($n = 173$, 29.2 %). Studien hadde en overvekt av eldre respondenter: 40 - 49 år ($n = 142$, 24.0 %) og 50 år og eldre ($n = 110$, 18.6 %), sammenlignet med yngre respondenter: 18 - 24 år ($n = 52$, 8.8 %) og 25 - 29 år ($n = 114$, 19.3 %). Videre hadde en majoritet av respondentene lengre høyere utdanning, tilsvarende masternivå eller høyere ($n = 411$, 69.4 %), eller utdanning tilsvarende bachelornivå ($n = 132$, 22.3 %). En stor majoritet av respondentene oppga at de var heterofile ($n = 554$, 93.6 %) og i et parforhold ($n = 510$, 86.2 %). Angående utroskap svarte omtrent halvparten ($n = 317$, 53.5 %) at de ikke hadde opplevd utroskap, 67 respondenter (11.3 %) svarte at de selv hadde vært utro, 107 (18.1 %) at noen hadde vært utro mot dem og 81 (13.7 %) svarte at de både hadde vært utro og at noen hadde vært utro mot dem. De resterende ($n = 18$, 3.0 %) ønsket ikke svare på dette spørsmålet.

3.1.2. Overgriper- og offerskala

Preliminær gjennomgang av hovedaksefaktoranalysen viste at datamaterialet var egnet for faktoranalyse, da Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)- estimatet var ,85 og Bartlett's sfærisitetstest ($\chi^2(120) = 4968, p \geq .001$) var signifikant (Field, 2017, s. 1041; Kaiser & Rice, 1974). Videre viste gjennomgangen at KMO for de individuelle variablene var over .70 med liten partiell korrelasjon mellom de enkelte variablene. Gitt utvalgsstørrelsen, med akseptabel ratio mellom antall variabler og antall respondenter, og god korrelasjonsstyrke mellom de ulike variablene ($r \geq .3$), var kriteriene for faktoranalysen oppfylt (Tabachnick et al., 2019, s. 481). Analysen viste tre faktorer med egenverdi over 1, der variablene som målte akseptable reaksjoner ladet både på den primære faktoren (overgriper- eller offerskala) i tillegg til en tredje faktor. Vi gjennomførte derfor en parallellanalyse med egenverdier basert på hovedaksefaktoranalyse (O'Connor, 2000), ved å simulere 10 000 datasett basert på vårt datamateriale. Resultatet fra denne analysen indikerte at bare Faktor 1 (overgriper-skala) og Faktor 2 (offerskala) viste en stabil egenverdi over 1, og dermed bestemte vi oss for en løsning basert på disse to faktorene (se Tabell 2). Faktoranalysen viste at tofaktorløsningen forklarte 46.97 % av variansen, der Faktor 1 forklarte 33.44 % og Faktor 2 forklarte 13.4 % prosent av variansen. De to faktorene var negativt korrelert ($r = -.28$). Overgriper-skalaen kan best forstås som at overgriper har grunn til å være sjalu og sint, mens offerskalaen best kan forstås som at man har sympati med offeret og at offeret viser akseptable reaksjoner. Faktoranalysen ble også gjennomført for de fire betingelsene der resultatene fra de ulike analysene i liten grad viste avvik fra hovedanalysen.

Tabell 2

Eksplorativ faktoranalyse av overgriper- og offerskala

Faktor 1: Overgriper-skala	Faktorladninger	
	Faktor 1 (Overgriper)	Faktor 2 (Offer)
Overgriper har grunn til å være sjalu	.81	.00
Overgriper har grunn til å være sint	.82	.02
Overgriper har grunn til å tro at partner er utro	.74	-.05
Overgriper viser akseptable reaksjoner	.68	.04
Jeg har sympati med overgriper (lest begge historiene)	.71	.02
Overgriper viser akseptable reaksjoner (lest begge historiene)	.67	.05

Faktor 1: Overgripereskala	Faktorladninger	
	Faktor 1 (Overgriper)	Faktor 2 (Offer)
Overgriper har grunn til å være sjalu (lest begge historiene)	.82	.02
Overgriper har grunn til å være sint (lest begge historiene)	.77	-.03
Faktor 2: Offerskala		
Offeret har grunn til å være redd	.09	.56
Offeret har grunn til å være trist	-.02	.52
Overgriper har (ikke) grunn til å tro at partner er utro*	-.50	.11
Offeret viser akseptable reaksjoner	.05	.63
Jeg har sympati med offeret (lest begge historiene)	-.14	.69
Offeret viser akseptable reaksjoner (lest begge historiene)	.02	.65
Offeret har grunn til å være redd (lest begge historiene)	.02	.59
Offeret har grunn til å være trist (lest begge historiene)	-.18	.58

Notis. $n = 592$.

Faktorladninger $\geq .40$ i fet skrift.

* Påstanden kom etter historien til offeret, og var reversert med formål om å brukes i offerskalaen, men faktoren ladet i liten grad på Faktor 2 og ble derfor ikke tatt med.

Det er likevel verdt å legge merke til at faktorladningene generelt lastet sterkere på overgripereskalaen enn offerskalaen, noe som tilsier at det er nærere samsvar og sammenheng mellom variablene som utgjør denne skalaen. I motsetning til det vi antok i forkant av datainnsamlingen var det heller ikke grunnlag for å inndele skalaene i underskalaer (i.e., én skala for påfølgende påstander etter hver historie og én skala for påstander etter å ha lest begge historiene). Dette gir grunnlag for hevde at respondentene i liten grad endret synspunkt på aktørene etter å ha lest begge historiene. Den ene påstanden («[navn] har grunn til å tro at [partner] er utro») ble reversert for å sammenfalle med skalaen som målte påstander knyttet til offeret. Påstanden viste svært liten korrelasjon med de øvrige påstandene i offerskalaen og ladet i liten grad på Faktor 2, og vi valgte derfor å utelukke påstanden for videre analyser. På tross av disse begrensningene konkluderte vi med at de to faktorene viste en akseptabel endimensjonalitet.

For å måle den indre konsistensen på skalaene regnet vi ut Cronbachs alfa, der resultatene indikerte at både overgriper- ($\alpha = .91$, 95 % KI [.90, .92]) og offerskalaen ($\alpha = .80$, 95 % KI [.78, .82]) viste akseptabel indre reliabilitet (Field, 2017, s. 1045). Det må her påpekes at alfaverdien for overgriper skalaen var noe høy, som kan tyde på at én eller flere av variablene kan være overflødige for skalaen. Som man kan se fra Tabell 3, viste alfaverdien for offerskalaen (syv påstander) en større variasjon enn overgriper skalaen (åtte påstander). Selv med disse svakhetene, fant vi grunnlag for å danne to skalaer basert på gjennomsnittet av de respektive påstandene, og at skalaene viste akseptabel grad av endimensjonalitet og indre koherens. Man ser også fra Tabell 3 at respondentene gjennomsnittlig hadde mer sympati med offeret ($M = 4.97$) enn overgriperen ($M = 4.19$), der 4 vil tilsi nøytral vurdering.

Tabell 3

Oversikt overgriper- og offerskalaen samlet og gitt de fire ulike betingelsene

Betingelse	Overgriper			Offer			<i>n</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	α	
A	4.14	3.96, 4.31	1.07 .89 .86, .92	4.99	4.86, 5.13	0.82 .83 .79, .87	147
B	4.68	4.52, 4.84	0.98 .88 .85, .91	4.89	4.76, 5.03	0.86 .82 .78, .86	152
C	3.79	3.59, 3.99	1.23 .92 .90, .94	5.23	5.10, 5.37	0.84 .79 .74, .84	147
D	4.15	3.98, 4.33	1.07 .91 .89, .93	4.75	4.62, 4.88	0.79 .72 .65, .79	146
Samlet	4.19	4.10, 4.29	1.14 .91 .90, .92	4.97	4.90, 5.04	0.85 .80 .78, .82	591

Notis. A = Lars (overgriper) og Elin (offeret), B = Elin (overgriper) og Lars (offeret),

C = Elin (offeret) og Lars (overgriper), D = Lars (offeret) og Elin (overgriper).

M = gjennomsnitt, *SD* = standardavvik, α = Cronbachs alfa, *n* = utvalgsstørrelse.

Subskript indikerer 95 % konfidensintervall.

3.1.3. *Feminisme*

Tabell 4 viste deskriptive data for feminismeskalaen og resultatene viste akseptabel grad av indre reliabilitet. Man så også at respondentene i gjennomsnitt, der 3 ville indikert at man forholdt seg nøytral, var mer positive enn negative til feministiske verdier og prinsipper ($M = 3.60$).

Tabell 4

Oversikt over feminismeskalaen samlet og gitt de fire ulike betingelsene

Betingelse	<i>M</i>	<i>SD</i>	α	<i>n</i>		
Lars (overgriper) og Elin (offeret)	3.60	3.51, 3.68	1.05	0.90	0.88, 0.91	588
Elin (overgriper) og Lars (offeret)	3.45	3.28, 3.63	1.08	0.89	0.86, 0.92	146
Elin (offeret) og Lars (overgriper)	3.79	3.63, 3.96	1.02	0.90	0.87, 0.93	151
Lars (offeret) og Elin (overgriper)	3.57	3.41, 3.74	1.00	0.89	0.85, 0.92	147
Samlet	3.60	3.51, 3.68	1.05	0.90	0.88, 0.91	144

Notis. M = gjennomsnitt, SD = standardavvik, α = Cronbachs alfa, n = utvalgsstørrelse.

Subskript indikerer 95 % konfidensintervall.

3.1.4. *Uteliggere*

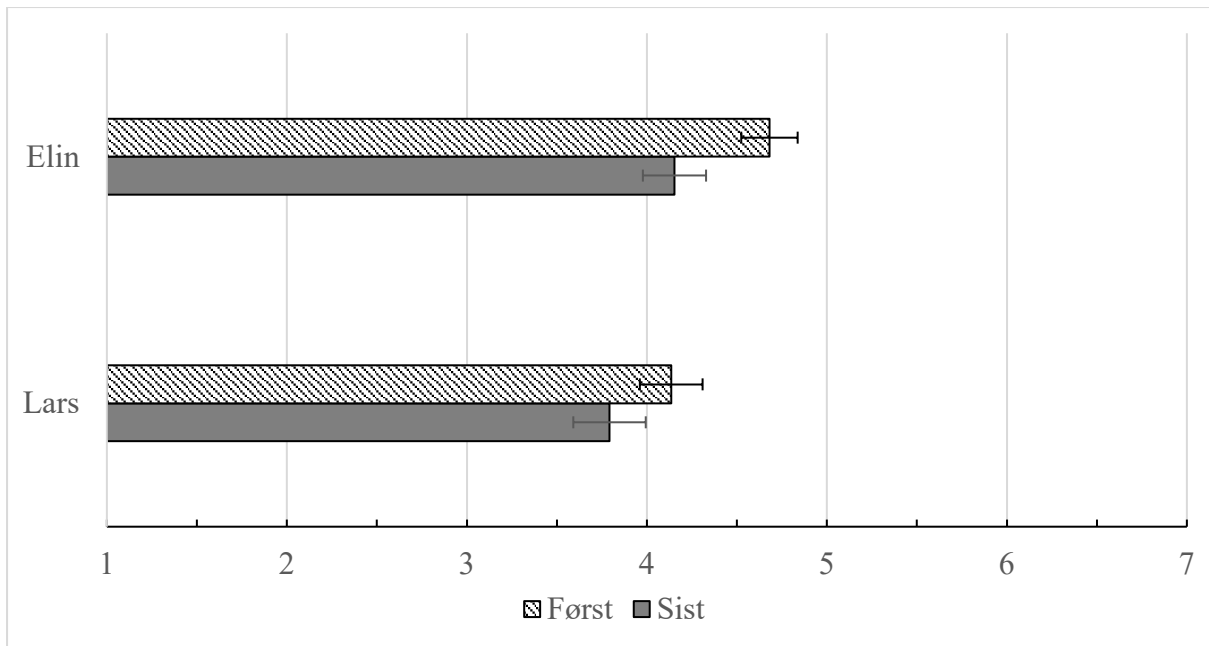
Preliminære analyser ble gjennomført for å avdekke uni- og multivariate uteliggere. Univariante uteliggere ble identifisert ved hjelp av z-skåre (Tabachnick et al., 2019, s. 64), og det ble avdekket én respondent ($z = -3.84$) over det Tabachnick et al. klassifiserer som en mulig uteligger ($z > 3.29$). Tabachnick et al. påpeker likevel at dette er å forvente i et stort utvalg. For varians- og regresjonsanalysene regnet vi ut studentiserte residualer (Field, 2017, s. 510), som igjen avdekket den samme respondenten som potensiell uteligger. I tillegg regnet vi ut Mahalanobis avstandsestimat (Mahalanobis distance) for å avdekke multivariate uteliggere (Tabachnick et al., 2019). Resultatene viste én mulig multivariat uteligger ($\chi^2(5) = 20.52$) basert på forholdet mellom overgriper- og offerskalaen, kjønn, fagbakgrunn og feminismeskalaen. Etter en manuell gjennomgang av de mulige uteliggerne konkluderte vi med at resultatene trolig var en konsekvens av naturlig variasjon i utvalget. Vi gjennomførte likevel analysene uten uteliggere, men ettersom uteliggerne ikke var relaterte til hverandre eller påvirket de overordne resultatene, ble de beholdt i resultatene som er presentert i denne oppgaven.

3.2. Slutningsstatistikk

3.2.1. Rekkefølge og kjønn i historiene for overgripereskalaen

De preliminnære resultatene fra den første to-faktor mellomgruppe variansanalysen viste at Levenes' test var signifikant ($F(3,588) = 3.85, p = .10$), noe som indikerte at feilvariansen innad de fire betingelensene ikke var homogen. Field (2017, s. 363) argumenterer mot bruken av Levenes' test fordi resultatene gjerne er signifikante i store utvalg, selv med små forskjeller i varians innad i gruppene. Tabachnick et al. (2019, s. 74) viser likevel til at dette reduserer styrken til analysen, og at man bør vurdere et redusert alfanivå til .025, eller .01 om det er svært stor variasjon innad i gruppene. For denne analysen var antagelsen om homogenitet i mindre grad påvirket, men vi korrigerer likevel alfanivået til 0.25 for å vurdere signifikans.

Resultatet fra analysen kan ses i Figur 2, og man ser at modellen ikke indikerte noen interaksjon mellom rekkefølge og kjønn ($F(1, 588) = 1.06, p = .30, \omega_p^2 = .00, 95\% \text{ KI } [.00, .01]$). Dermed var det lettere å tolke de to hovedeffektene og man så at rekkefølgen var signifikant ($F(1, 588) = 23.51, p \leq .001, \omega_p^2 = .04, 95\% \text{ KI } [.01, .07]$). Resultatet tilsa en liten, men signifikant positiv effekt, altså at respondentene som først leste historien der Lars og Elin var overgriper i større grad enn respondentene som leste disse historiene sist, mente at reaksjonene til overgriperen var akseptable og at vedkommende hadde grunnlag for å være sint og sjalu. Videre viste resultatene at manipuleringen av kjønn i historiene også var signifikant ($F(1, 588) = 25.50, p \leq .001, \omega_p^2 = .04, 95\% \text{ KI } [.01, .07]$). Figur 2 viste tydelig at uavhengig av rekkefølge, mente respondentene at dersom Elin var overgriper så ble atferden vurdert som mer akseptabel enn dersom Lars var overgriperen.

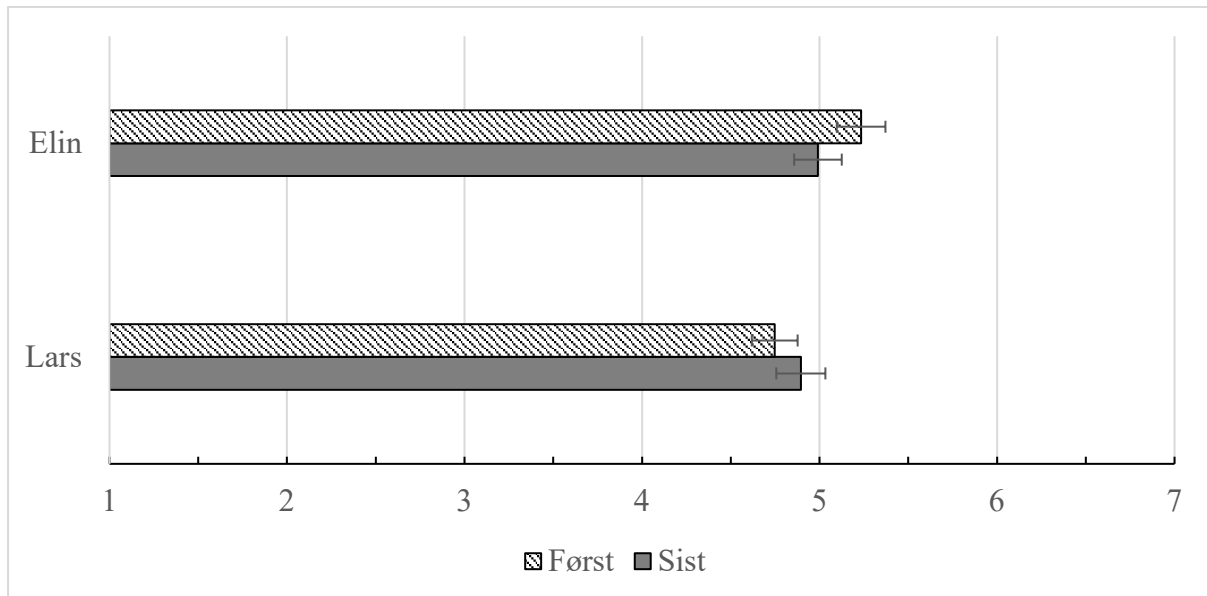

Figur 2. Overgriper skala for Elin og Lars etter rekkefølge på historiene (først = overgriper først). Usikkerhetsstolpene viser 95 %-intervallet for gjennomsnittsverdien.

3.2.2. Rekkefølge og kjønn i historiene for offerskalaen

Tilsvarende analyse for offerskalaen var mer sammensatt. Figur 3 illustrerte at selv om effekten var liten, så indikerte resultatene at det var en interaksjonseffekt ($F(1, 588) = 8.18, p = .004, \omega_p^2 = .01, 95\% \text{ KI } [.00, .04]$). Figur 3 viste også at dersom respondentene leste historien om offeret sist, så var det ingen forskjell i vurderingene av atferden til Lars og Elin ($F(1, 588) = 0.49, p = .483, \omega_p^2 = -.00, 95\% \text{ KI } [.00, 1.00]$). Dermed ville hovedeffekten av kjønn være misvisende ($F(1, 588) = 18.28, p \leq .001, \omega_p^2 = .03, 95\% \text{ KI } [.01, .06]$). Vi gjennomførte derfor to enkeeffekt-analyser. Den første analysen ($F(1, 588) = 25.59, p \leq .001, \omega_p^2 = .04, 95\% \text{ KI } [.01, .08]$) viste at dersom respondentene leste historien om offeret først, så ville gruppen som leste historien om Elin som offeret, i større grad enn gruppen som leste om Lars som offeret, vurdere hennes atferd som akseptabel. Den andre analysen ($F(1, 588) = 6.29, p = .012, \omega_p^2 = .01, 95\% \text{ KI } [.00, .03]$) viste at dersom offeret var Elin, så var det en signifikant forskjell mellom respondentene som leste historien først og de som leste den sist. Respondentene fra den førstnevnte betingelsen ville i større grad mene at atferden hennes var akseptabel. Figur 3 viste at for Lars spilte rekkefølgen på historiene ingen signifikant rolle for respondentenes vurdering av hans atferd som offeret. Dette tydet på at dersom respondentene fikk lese historien til offeret først, ville de i større grad ha sympati med Elin som offeret enn Lars som offeret. Om de derimot leste disse

historiene sist, var det ingen forskjell i vurderingene mellom Elin og Lars. Videre viste resultatene at for Lars spilte rekkefølgen ingen rolle for vurderingen av han som offeret, men for Elin ville de respondentene som leste denne historien først i større grad vurdere atferden hennes som akseptabel, sammenlignet med dem som leste den sist.

Figur 3. Offerskala for Elin og Lars etter rekkefølge på historiene (først = offer først). Usikkerhetsstolpene viser 95 %-intervallet for gjennomsnittsverdien.

Gitt at de foregående variansanalysene viste at rekkefølgen på historiene kunne spille en rolle, men at hovedtrekkene i vurderingsforskjellene mellom Lars og Elin var gjeldene, gjennomførte vi korrelasjons- og regresjonsanalysene på bakgrunn av rollene aktørene hadde i historiene (overgriper kontra offer) i alle fire betingelsene. Dette ville føre til at analysene fikk økt styrke til å avdekke eventuelle effekter av karakterstikka ved respondentene, der karakterstikka ved respondentene var vurdert ut fra kjønn, fagbakgrunn og holdninger til feminisme. Dette var nødvendig grunnet den skjeve fordelingen for både kjønn og fagbakgrunn, der menn og psykologutdannende var underrepresenterte.

3.2.3. Karakteristika ved respondentene og overgripereskalaen

Resultatene for korrelasjonsanalysene for overgripereskalaen er presentert i Tabell 5, og viste liten grad av samvariasjon mellom karakteristika ved respondentene og deres vurdering av overgriperen. Man så likevel noen trekk der kvinner, sammenlignet med menn, hadde en mer negativ vurdering av Lars som overgriper, mens for Elin som overgriper var det svært liten forskjell mellom kjønnene. For fagbakgrunn og feminismeskalaen var resultatene mer entydige, der respondenter med psykologibakgrunn og respondenter med mer positive

holdninger til feminisme, var mer negative til overgriperen, uavhengig om overgriperen var Lars eller Elin. Dersom datasettet ble slått sammen til å ta for seg rollene, det vil si overgriper og offer, framfor navn på aktørene og deres rolle, var disse korrelasjonene signifikante om enn svake og av liten praktisk betydning (se kolonnen til høyre i Tabell 5).

Tabell 5

Korrelasjoner mellom overgripereskala og kjønn, fagbakgrunn og feminisme

	Lars overgriper (<i>n</i> = 293)		Elin overgriper (<i>n</i> = 292)		Samlet (<i>n</i> = 585)	
Kjønn	-.09	-.20, .02	.01	-.10, .12	-.01	-.12, .10
Fagbakgrunn	-.06	-.17, .06	-.05	-.16, .07	-.13*	-.24, -.02
Feminisme	-.08	-.16, .00	-.02	-.10, .06	-.09*	-.17, -.01

Notis. Kjønn = 0 (mann) og 1 (kvinne), Fagbakgrunn = 0 (ikke-psykolog/ikke-profesjonsstudent og 1 (psykolog/profesjonsstudent).

Subskript indikerer 95 % konfidensintervall.

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$.

Resultatene fra regresjonsanalysene, som er presentert i Tabell 6, var derfor ikke overraskende, og viste at de tre prediktorene ikke var signifikante, og i svært liten grad forklarte variasjon i skåre på overgripereskalaen. Til sammen forklarte de tre prediktorene 2 % av variasjonen i skåre for Lars som overgriper og 1 % av variasjonen av Elin som overgriper.

Tabell 6

Multipel regresjon for overgripereskala predikert av kjønn, fagbakgrunn og feminismeskala

Prediktor	Kriterium							
	Lars overgriper ^a			Elin overgriper ^b				
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β		
Konstant	4.49	3.99, 4.99	0.26	4.41	3.95, 4.86	0.23		
Kjønn	-0.04	-0.35, 0.27	0.16	-.02	0.05	-0.22, 0.32	0.14	.02
Fagbakgrunn	-0.11	-0.48, 0.26	0.19	-.04	-0.28	-0.62, 0.06	0.17	-.1
Feminismeskala	-0.13	-0.26, 0.00	0.07	-.12	0.01	-0.11, 0.13	0.06	.01

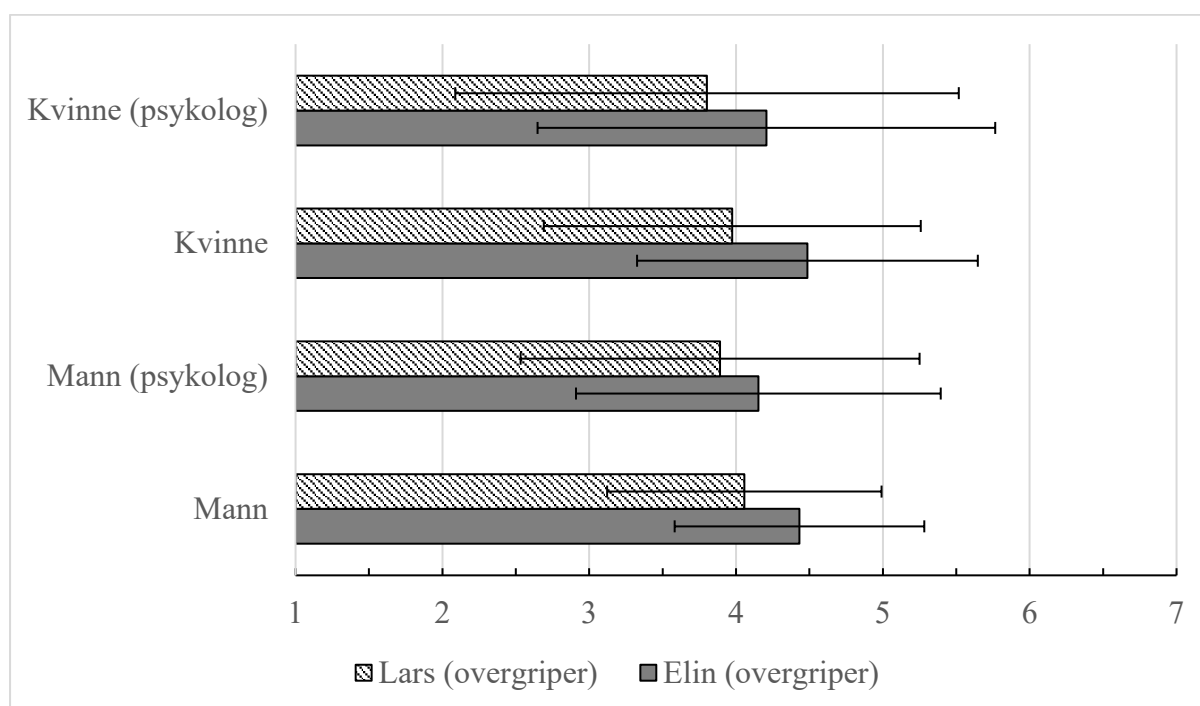
Notis. ^a $R^2 = .02$, $F = 1.77$, $n = 293$.

^b $R^2 = .01$, $F = 0.91$, $n = 292$.

Subskript indikerer 95 % konfidensintervall.

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$.

Denne svake forklaringsstyrken illustreres også gjennom predikerte verdier i Figur 4. Her ble verdiene regnet ut fra karakteristika ved respondentene, der holdninger til feminisme utgjorde gjennomsnittet for den aktuelle gruppen (legg merke til den store usikkerheten knyttet til konfidensintervallet). Man så at vurderingene av Lars og Elin som overgriper var svært lik uavhengig av kjønn og fagbakgrunn, og søylene i stor grad sammenfalt med resultatene fra to-faktor mellomgruppe variansanalysen (jf. Figur 2).

Figur 4. Predikerte skårer for overgripereskala basert på multipl regresjon (jf. Tabell 6), gitt gjennomsnittsskåre på feminismeskalaen. Usikkerhetsstolpene viser 95 %-intervallet for gjennomsnittsverdien.

3.2.4. Karakteristika ved respondentene og offerskalaen

Tilsvarende analyser for offerskalaen viste større grad av variasjon. Korrelasjonsanalysene er presentert i Tabell 7, og viste til dels stor forskjell i vurderingene av Lars og Elin som offeret. Det var tilnærmet ingen sammenheng mellom kjønn og holdninger til feminisme hos respondenten og deres vurdering av Lars som offeret. Respondenter med psykologibakgrunn var signifikant mer sympatiske overfor Lars som offeret sammenlignet med respondenter uten slik bakgrunn. Den store forskjellen var for Elin som offeret, der alle tre karakteristika ved respondenten viste en signifikant korrelasjon med overgripereskalaen, og der særlig holdninger til feminisme var av betydning (se den midterste kolonnen i Tabell 7).

Korrelasjonsanalysene viste at kvinner med psykologbakgrunn og med mer positive holdninger til feminisme var mest sympatisk med Elin som offeret.

Tabell 7

Korrelasjoner mellom offerskala og kjønn, fagbakgrunn og feminisme

	Lars offeret (<i>n</i> = 293)		Elin offeret (<i>n</i> = 292)		Samlet (<i>n</i> = 585)	
Kjønn	-0.02	-0.13, 0.10	0.23***	0.11, 0.33	0.10*	-0.01, 0.22
Fagbakgrunn	0.20***	0.09, 0.31	0.17**	0.06, 0.28	0.18***	0.07, 0.29
Feminisme	0.00	-0.08, 0.08	0.31***	0.23, 0.38	0.17***	0.09, 0.24

Notis. Kjønn = 0 (mann) og 1 (kvinne), Fagbakgrunn = 0 (ikke-psykolog/ikke-profesjonsstudent og 1 (psykolog/ profesjonsstudent).

Subskript indikerer 95 % konfidensintervall.

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$.

Resultatene speilte seg også i regresjonsanalysene som er presentert i Tabell 8. Til sammen forklarte de tre prediktorene 4 % av variasjonen i offerskalaen dersom Lars var overgriperen, og bare fagbakgrunn var signifikant. Dersom Elin var offeret forklarte de tre prediktorene til sammen 13 % av variasjonene, men bare kjønn og feminismeskalaen var signifikant. Dette betyr at fagbakgrunn, når kontrollert for effekten av kjønn og holdninger til feminisme, i liten grad forklarte variasjon i sympati for Elin som offeret.

Tabell 8

Multipel regresjon for offerskala predikert av kjønn, fagbakgrunn og feminismeskala

Prediktor	Kriterium							
	Lars offer ^a			Elin offer ^b				
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β		
Konstant	4.90	4.55, 5.25	0.18	4.11	3.77, 4.45	0.17		
Kjønn	-0.07	-0.28, 0.14	0.11	-.04	0.29	0.08, 0.49	0.11	.15**
Fagbakgrunn	0.47	0.21, 0.73	0.13***	.21	0.23	-0.02, 0.48	0.13	.10
Feminismeskala	-0.03	-0.13, 0.06	0.05	-.04	0.21	0.12, 0.30	0.05	.26***

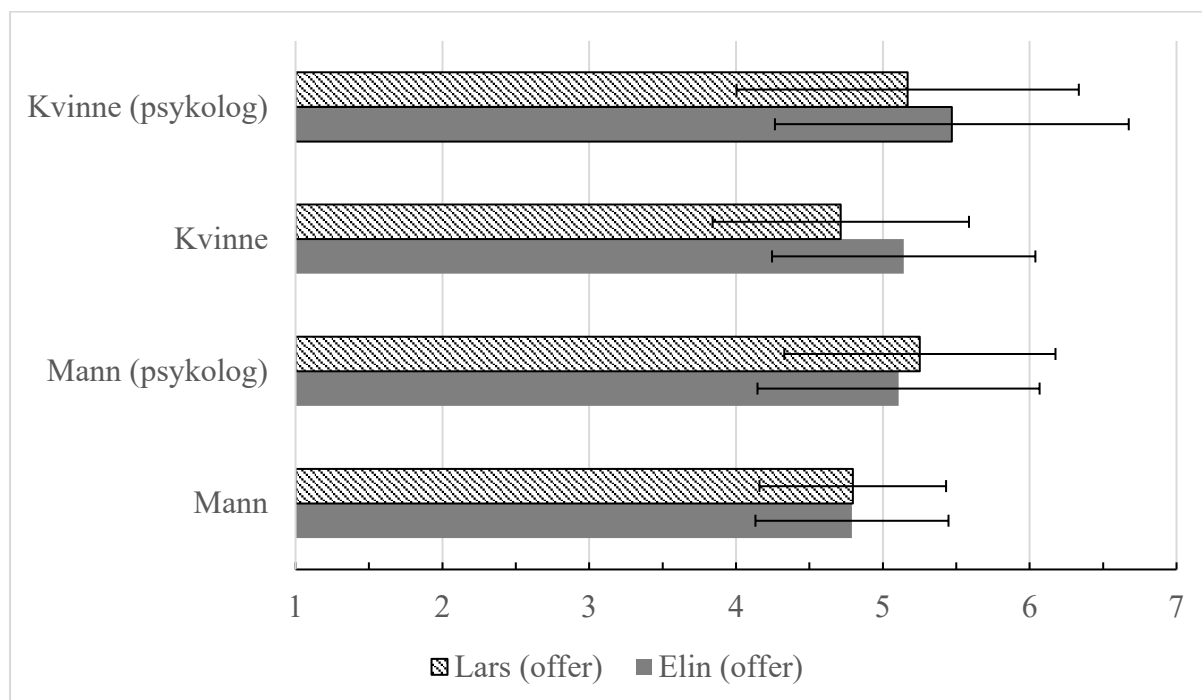
Notis. ^a $R^2 = .04$, $F = 4.18^{**}$, $n = 293$.

^b $R^2 = .13$, $F = 14.52^{***}$, $n = 292$.

Subskript indikerer 95 % konfidensintervall.

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$.

De predikerte verdiene av overgriperskalaen er illustrert i Figur 5, og viste at kvinner, uavhengig av fagbakgrunn, viste større sympati med Elin, sammenlignet med Lars, som offeret. Til sammenligning viste menn, uavhengig av fagbakgrunn, at de hadde omtrent like stor sympati med Lars og Elin som offer.

Figur 5. Predikerte skårer for offerskala basert på multippel regresjon (jf. Tabell 8), gitt gjennomsnittsskåre på feminismeskalaen. Usikkerhetsstolpene viser 95 %-intervallet for gjennomsnittsverdien.

3.3. Oppsummering av resultater

Summen av resultatene fra denne studien ga en mer helhetlig forståelse av betydningen enn de individuelle analysene. Resultatene ga klare indikasjoner på at rekkefølgen av historiene og aktørenes roller påvirket respondentenes tolkning av parforholdet. Selv om effektstørrelsene ikke var store, noe man heller ikke kunne forvente gitt de moderate og relativt åpne historiene, så man tydelig at spesielt synet på overgriperen ble påvirket av om man leste overgriperen eller offerets beretning først. Respondentene som leste overgriperens historie først var mindre fordømmende overfor overgriperen sine reaksjoner, sammenlignet med respondentene som fikk lese offerets perspektiv først. En lignende effekt var til en viss grad å spore for offeret aktøren, men da bare dersom Elin var

offeret. Med andre ord, dersom Elin var offeret så ville respondentene som leste denne historien først vise større sympati for hennes situasjon, sammenlignet med respondentene som leste den sist. Dette tyder på at respondentene ble påvirket av førsteinntrykket de hadde av parforholdet, også etter at de hadde lest begge historiene.

Videre så man tydelig at respondentene vurderte Lars og Elin ulikt, særlig i rollen som overgriper. Respondentene viste generelt mindre aksept for Lars, relativt til Elin, som overgriper, uavhengig av hvilken rekkefølge de leste historiene. Man så også at respondentene hadde mindre sympati med Lars som offeret, spesielt om man fikk lese historien om offeret først. Dette tyder på at respondentene hadde en fortolkningskjevhet mot Lars (eventuelt for Elin) uavhengig av aktørens rolle, men særlig der Lars er overgriperen.

Analysene av karakteristika hos respondenten viste at hverken respondentens kjønn, om respondenten var psykolog/profesjonsstudent eller ikke, eller grad av feministiske holdninger forklarte mer enn 2 % variasjon i overgripereskalaen. Dette forsterket inntrykket av at fortolkningskjevheten mot Lars i liten grad skyldtes individuelle forskjeller hos respondentene, men snarere var et uttrykk for en generell negativt rettet fortolkningskjevhet mot menn i rollen som overgriper. Bildet på offeret var mer nyansert, selv om karakteristika hos respondentene i liten grad forklarte variansen (4 %) hos Lars som offeret. Her viste det seg at psykologer og profesjonsstudenter i større grad viste sympati med Lars. Den store forskjellen for offeret var å spore hos Elin i denne rollen, der alle tre karakteristika viste en signifikant, positiv korrelasjon med sympati for Elin. Til sammen forklarte disse karakteristika 13 % prosent av variasjonen, og når vi kontrollerte for delt varians, var kjønn og feministiske holdninger de avgjørende prediktorene. Resultatet viste at der menn, uavhengig av fagbakgrunn, hadde like mye sympati med Lars og Elin som offeret, viste kvinner en fortolkningskjevhet til fordel for Elin. Resultatene tydet på at selv om psykologer og profesjonsstudenter viste noe mindre aksept for overgriperen, og noe større aksept for offeret, så delte denne gruppen de samme kulturelle fortolkningskjevhetene som populasjonen for øvrig og at også denne gruppen var sensitive for aktørens kjønn og rekkefølgen av perspektivene.

4. Diskusjon

I denne studien ønsket vi å se nærmere på hvordan sosiale rolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk og kjønn kunne være med på å påvirke vår forståelse av voldssituasjoner i parforhold. Formålet var å undersøke om det er noen underliggende kulturelle fortolkningskjevheter som kunne påvirke respondentenes vurdering av historiene ved å benytte ulike navn (kjønn) på aktørene. Videre ville vi undersøke hvorvidt rekkefølgen på

historiene (informasjonsankring) ville påvirke hvordan man tolket aktørenes rolle og i hvilken grad man vurderte deres atferd som akseptabel. Med et klinisk perspektiv ønsket vi å undersøke om eventuelle fortolkningskjevheter også ville gjelde for psykologer og fremtidige psykologer. Denne gruppen er relevante som profesjonelle hjelpende aktører i møte med mennesker som opplever vold i nære relasjoner, samt at denne yrkesgruppen har et viktig samfunnsoppdrag i forebygging og samfunnsopplysning rundt samme tema.

I det følgende vil vi diskutere funnene våre med utgangspunkt i forskningsspørsmålene og hypotesene presentert i den innledende delen av oppgaven.

4.1. Rekkefølgen av historiene og aktørenes rolle

4.1.1. Rekkefølgen

Respondentene som ble presentert for perspektivet til overgriperen først, mente i større grad at atferden til overgriperen var akseptabel, sammenlignet med de som leste perspektivet til offeret først. Dette gjaldt både før og etter at man hadde leste begge historiene. Dette indikerer at det er en informasjonsanker-effekt i vår studie. Effekten av rekkefølgen var ulik for overgriper- og offer-skalaen, der den var spesielt fremtredende for førstnevnte. For offerskalaen ble det påvist en interaksjonseffekt, der effekten av rekkefølgen kun var signifikant for betingelsen der Elin var offeret. Selv om effekten for denne betingelsen var svakere enn de generelle resultatene for overgriperskalaen, viste tendensen det samme. Dersom Elin var offeret, ville respondentene som hørte hennes historie først, vurdere atferden hennes som mer akseptabel, sammenlignet med de som hørte den sist. Rekkefølgen hadde ikke signifikant effekt dersom Lars var offeret.

Funnene våre tydet på at dersom en person fikk høre overgriperens side av historien først, ville man se atferden som mer akseptabel, enn om man fikk høre offeret først. Dette kan virke intuitivt, men erkjennelsen er viktig å være klar over, og særlig i lys av vold i nære relasjoner. Informasjonsankeret kan være ugunstig på samfunnsnivå og kan få alvorlige konsekvenser om tendensene kan spores hos hjelpende aktører. Det at psykologer, eller for eksempel også polititjenestepersoner, blir farget av rekkefølgen på informasjonen man hører, kan være avgjørende for hvilke tiltak man anser som nyttig og nødvendig å iverksette. Dette kan ha konsekvenser for begge partene i relasjonen dette foregår i, og kan ha uheldig utfall for vedkommende som potensielt står i en svært utfordrende partnerrelasjon. Dette ble også poengtert ved resultatene for Elin i rollen som offeret. Analysene viste at man ville ha større sympati for hennes situasjon, dersom man leste hennes historie først. I tillegg til at rekkefølgen tydelig spilte inn og var et relevant og viktig funn, er også funnet knyttet til at denne effekten ikke fant sted når Lars var offer. Dette er urovekkende, og hva dette kan bety,

samt hvilke implikasjoner dette kan ha, diskuteres videre i avsnittet om menn som emosjonelle vesen (se avsnitt 4.3).

Resultatene tydet altså på at rekkefølgen påvirket vurderingene og i sum støttet funnene hypotese 1 om at respondentene ville være påvirket av rekkefølgen på historiene og, uavhengig av innhold, ville ha en fortolkningskjevhet i retning av at deltakerne fikk en preferanse for historien som ble presentert først.

4.1.2. Aktørenes rolle

Uavhengig av både rekkefølge og innhold, viste resultatene at Elins atferd, sammenlignet med Lars', ble vurdert som mer akseptabel. For Lars, i rollen som overgriper, kan dette framstå som et rasjonelt og muligens biologisk vurdert valg, da statistikk viser at menn er overrepresenterte blant dem som utfører alvorlig vold i nære relasjoner (Drager, 2021; Stene, 2020; Whiting et al., 2014). Dette faktum kan ha ført til at respondentene, bevisst eller ubevisst, anså Lars for å være en større trussel og dermed vurderte atferden hans som mindre akseptabel. Dette på tross av at historiene og rollene isolert sett var identiske. Man kan også bruke dette argumentet til å forklare at respondentene hadde mindre sympati med Lars, i rollen som offer, da statikken også viser at menn i mindre grad er utsatt for alvorlig, skadlig vold (e.g. Askeland et al., 2012). Likevel er dette foruroligende, da resultatet tydet på at man i mindre grad aksepterer at menn viser avmaktsemosjoner. Dette var i tråd med hypotese 2.

I lys av sosial rolleteori og kjønnsrolleforventinger, hadde vi ventet oss at det i større grad skulle være akseptert at menn viser maktemosjoner. Tradisjonelt har det vært større aksept for at menn har roller som uttrykker maktemosjoner, noe som kan forstås som at samfunnet i større grad viser aksept for at menn utviser slike emosjoner (e.g., Adams et al., 2015; Fischer & Evers, 2013; Hyde, 2005). På dette området støttet ikke resultatene hypotese 2. Funnene kan være et uttrykk for det nyere forskning på sosial rolleteori har vist, nemlig at de sosiale rollene er i endring (Eagly et al., 2020). Kvinner har lenge blitt sett på som det emosjonelle kjønn (Adams et al., 2015), og dette har tidligere blitt sett på som en svakhet. Resultatene tyder på at det er større aksept for at kvinner, relativt til menn, viser både makt- og avmaktsemosjoner, selv om maktemosjoner tradisjonelt har vært assosiert til menn. Kvinnekamp og kamp for likestilling kan ha ført til at det er større rom for at kvinner nå kan uttrykke både makt- og avmaktsemosjoner. Det kan bety at den sosiale rollen til kvinnen som *det svake kjønn* er i endring, og at aksept for kvinners emosjonalitet ikke bare er knyttet opp mot avmaktsemosjoner. Norge er et land med høy GEM, altså høy grad av kvinners deltagelse i det politiske og økonomiske rom. Fischer et al. (2004) har vist at

kvinner i tilsvarende land i større grad gir uttrykk for å ha og vise maktemosjoner. I tråd med dette kan det være at våre funn peker i retning av at kvinner i land med høy GEM ikke bare opplever å ha større rom for selv å uttrykke maktemosjoner, men at det også på samfunnsnivå er større aksept for at disse følelsene blir uttrykt av kvinner.

Likestilling står sterkt i Norge, og det har vært mye fokus på vold i nære relasjoner med menn som utøvere (Bjørnholt, 2019; Rosten, 2020). Det kan være at vi i våre data ser resultatet av holdninger forbundet med dette, hvor det er mindre aksept for at menn viser maktemosjoner mot kvinner. Dette er naturligvis og isolert sett et gode, men våre resultater viser også at det kan være høyere terskel for å akseptere at menn viser avmaktsemosjoner. Emosjonsforskning har vist at det er liten, eller ingen, forskjell i opplevde emosjoner mellom kjønnene. Likevel tyder resultatene fra denne studien på at selv om menn kjenner på de samme emosjonene, er det mindre sosialt akseptert for menn å uttrykke disse, både når det gjelder både makt- og avmaktsemosjoner. Trekker vi tråden videre til menn som blir utsatt for vold i nære relasjoner, kan dette blant annet være med på å forklare hvorfor menn synes det er vanskelig å stå frem som offer for vold i nære relasjoner (se avsnitt 4.3).

Resultatene støttet dermed bare delvis hypotese 2, der vi observerte at respondentene i større grad aksepterte avmaktsemosjoner hos kvinner, relativt til menn, men ikke at det er mer akseptert at menn viste maktemosjoner.

4.2. Karakteristika ved respondentene

Resultatene viste at for overgriperskalaen hadde karakterstikka ved respondentene lite, eller ingenting å si for deres vurdering av Lars og Elin som overgriper. Med andre ord ville grad av feministiske holdninger, kjønn eller fagbakgrunn i liten grad predikere hvordan respondentene vurderte overgriperen. Resultatene for overgriperskalaen støttet altså ikke hypotese 3. Dermed ble inntrykket fra forrige del forsterket, der man så at respondentene generelt viste en fortolkningskjevhet mot overgriperrollen, der atferden til Lars i denne rollen ble vurdert som mindre akseptabel.

Derimot viste resultatene at karakterstikka ved respondentene var tonegivende for respondentens tolking av offerrollen, særlig for Elin. Her fant vi støtte for hypotese 3 i at kvinner, i større grad enn menn, i tillegg til respondenter med høyere grad av feministiske holdninger, vurderte atferden til Elin i rollen som offer som mer akseptabel. Til sammen forklarte de tre prediktorene 13 % av variasjonen i aksept for Elin i rollen som offer, noe som tilsier en medium, substansiell effekt etter Cohens' (1988) definisjon. Dette er ikke overraskende funn da disse holdningene tydelig blir reflektert i de siste fem tiårs kvinnekamp og likestilling. Det er likevel interessant i lys av emosjonsforskning, og viktig fra et klinisk

perspektiv (se avsnitt 4.4), at når vi kontrollerte for kjønn og feminisme at fagbakgrunn ikke lenger var signifikant. Dette tilsier at psykologer, eller kommende psykologer, ikke skilte seg ut fra de øvrige respondentene. Samtidig kom det frem i resultatene at denne faggruppen viste noe mer aksept for atferden til Lars i rollen som offer. Dette er positivt, da psykologer er ment å skulle være hjelpende aktører, og at det hos dem burde være en større aksept for den enkeltes emosjonelle opplevelse av eget liv og hverdag (Greenberg, 2004). Effekten var svak, men likefult substansiell (Cohen, 1988), og de tre karakteristika ved respondentene forklarte 4 % av variasjonen av aksept for Lars i rollen som offer.

I sum viste resultatene likevel at psykologer og fremtidige psykologer har mange av de samme fortolkningsskjevhetene som vi så i resten av utvalget. Dette betyr at det vil være svært viktig at psykologer bevisstgjøres sine egne sosiale rolleforventninger til kjønn og emosjonsuttrykk, voldutøverrollen og offerrollen i møte med par og enkeltindivid.

4.3. Menn som emosjonelle vesen

4.3.1. Menn som offer

Et interessant moment ved studien var respondentenes vurdering av offerrollen, og særlig Lars i denne rollen. Resultatene viste (jf. Figur 3) at det var stor kontrast i førsteinntrykket respondentene fikk av Lars og Elin som offer, og at respondentene generelt vurderte Elins atferd som offer som mer akseptabel enn Lars i tilsvarende rolle. Dette synes å støtte tidligere forskning som har vist at det er mindre akseptert at menn viser avmaktsemosjoner (Adams et al., 2015; Fischer & Evers, 2013; Hyde, 2005). Samtidig må man erkjenne at det er ikke er konsensus om hvorvidt menn kjenner på de samme avmaktsemosjonene som kvinner gjør i møte med vold i nære relasjoner (e.g., Fjell, 2013; Whiting et al., 2014). Det kan være at forskjellene vi ser i aksept, er et bilde på en faktisk forskjell mellom kjønnene, der menn opplever redsel og tristhet i mindre grad enn kvinner. Det kan dermed være mer naturlig å vise større aksept for at kvinner viser slike emosjoner. Blant annet viser forskning på emosjoner for menn som lever i land med høy GEM (slik som Norge), at menn rapporterer at de kjenner mindre intensitet av avmaktsemosjoner, sammenlignet med kvinner generelt og sammenlignet med menn i land med lav GEM (Fischer et al., 2004). Dette kan peke i retning av at menn i Norge kjenner lite, relativt til kvinner, på avmaktsemosjoner, som kan være en forklaring på den lavere aksepten for å vise avmaktsemosjoner i studien.

En av de få kvalitative studiene som er gjort på menn som har vært offer for vold i nære relasjoner i Norge, konkluderte med at mennene som var utsatt for denne typen vold ikke syntes å ha kjent på mye redsel (Fjell, 2013, s. 139). Dette ble blant annet sett i lys av at

menn er fysisk sterkere enn sine kvinnelige motparter, og selv om man utsettes for både psykisk og fysisk vold, står sannsynligvis ikke livet deres i fare på samme måte som det gjør i tilsvarende situasjoner for kvinner (Fjell, 2013). Det er langt flere kvinner enn menn som utsettes for skadelig og livstruende vold i nære relasjoner (Whiting et al., 2014). Selv om det nødvendigvis ikke er de store forskjellene mellom kjønnene når det kommer til hvilke emosjoner man føler på, er det liten tvil om at menn generelt er fysisk sterkere enn kvinner. Det potensielle skadeomfanget vil dermed i de fleste tilfeller være større for kvinner enn for menn. Vi har i vår forskning fokusert primært på psykisk vold, og det er ikke like klart der, hvorvidt de psykiske og emosjonelle skadene er kjønnsbetinget. Likevel må det tas med at trusselen om å bli fysisk skadet sannsynligvis vil påvirke, både psykisk og emosjonelt, i større grad, når man vet at den som truer deg er en du ikke kan beskytte deg mot og som er fysisk sterkere enn deg. Derfor er det mulig at dette vil virke inn på graden av avmaktsemosjoner en mann vil kjenne på i møte med kvinnelig voldsutøver.

På den andre siden, har en nyere kvalitativ studie tolket både egne funn og Fjells (2013) forskning i et annet lys. Rostens (2020) analyser peker i retning av at mangel på rom for mannen som et verdig offer i samfunnet, er et grunnleggende problem. Grøvdal og Jonassen (2015) viser også til forskning som tyder på at kjønnsidealene og kjønnsforståelser påvirker menn og kvinners forståelse av det å være utsatt for partnervold. Det er altså ikke nødvendigvis slik at menn som er utsatt for vold i nære relasjoner ikke er like redde eller lei seg som kvinner, men at det ikke er aksept for å kunne uttrykke denne frykten, noe som igjen farger måten de presenterer historiene sine på (Rosten, 2020). I Rostens studie ble dette blant annet synlig under ett av intervjuene, hvor den ene respondenten først gav uttrykk for å ha vært redd, for så å trekke tilbake utsagnet, med tydelige signaler om å ikke være verdig offerrollen ved å påpeke sin egen overlegne fysiske styrke. Resultatene fra vår studie kan også tolkes som at det er mindre aksept for menn som offer og mindre aksept for at menn viser avmaktsemosjoner. Dette kan føre med seg alvorlige konsekvenser.

4.3.2. Menn og selvmord

Menn er overrepresenterte i selvmordsstatistikken i Norge, og ifølge tall fra FHI (Reneflot et al., 2021) er så mange som to tredjedeler av de som begår selvmord hvert år i Norge menn. Når vi gjennom vår forskning finner at det er mindre aksept for menn enn kvinner å utvise både makt- og avmaktsemosjoner, er det ikke urimelig å trekke en tråd videre til selvmordsstatistikken. Rom for emosjonell utfoldelse og evne til å uttrykke dette, er sterkt knyttet til psykisk velvære, mens det motsatte knyttes til psykisk uhelse (Aldao et al., 2010). Dersom menn på samfunnsnivå ikke lenger har samme rom for å vise maktemosjoner,

mens det heller ikke er stor nok aksept for å vise avmaktsemosjoner, har altså ikke menn rom for å uttrykke de emosjonene som viser seg å være likt fordelt mellom kjønnene (Fischer & Evers, 2013). Det å ikke kunne uttrykke seg emosjonelt og bli møtt med aksept for det man føler på, kan være skadelig i seg selv. Dersom man i tillegg er i en særdeles sårbar situasjon, for eksempel er utsatt for psykisk eller andre former for vold i nære relasjoner, og ikke kan forvente å bli møtt med aksept eller forståelse i forsøket på å formidle problemene, begynner de emosjonelle rammene til menn å bli kritisk trange. Det er dermed ikke urimelig at dette begrensede rommet for å vise emosjoner kan ha en sammenheng med menns dårlige psykiske helse og høye selvmordsrate.

4.3.3. Opprettholdelse av vold i nære relasjoner

En annen mulig parallell man kan trekke videre fra dette, er knyttet til det som synes å være et samfunnsskapt begrenset følelsesrom for menn i sammenheng med opprettholdelsen av vold i nære relasjoner. Menn har i mange år vært assosiert til maktemosjoner i det sosiale rom (Maccoby & Jacklin, 1974; Whiting et al., 2014). Kjønnssrolleforståelsen har dermed inneholdt den sosiale muligheten for å kunne uttrykke seg gjennom emosjoner som sinne og aggresjon (Whiting et al., 2014). Samfunnsendringene i retningen av høyere grad av likestilling synes å ha resultert i mindre rom for at menn viser maktemosjoner, men har samtidig ikke gitt tilsvarende økt aksept for at menn viser avmaktsemosjoner.

Dette betyr at menn på generell basis synes å ha mindre rom for å uttrykke følelser enn hva kvinner har. Når man er en del av et parforhold vil det trigges følelser og man vil reagere emosjonelt om man føler at noe ikke blir riktig for en, om noen opptrer på måter som kan være emosjonelt belastende, eller at man opplever at man blir feilbehandlet av en partner som man oppfatter som «irriterende» (Lømo, 2018). Dette kan gi grobunn for relasjonelt rettede dysfunksjonelle emosjonsuttrykk som vi forstår vold i nære relasjoner som her. Siden menn ikke opplever den samme aksepten for å uttrykke følelser som kvinner, og ikke har blitt opplært til, eller har de samme forbildene til å uttrykke avmaktsemosjoner, er det ikke unaturlig om enkelte, i emosjonelt belastende situasjoner, kan ty til de emosjonene som menn har tydd til og som har vært sosialt akseptert i relativt nær fortid. På denne måten, gjennom å vise mindre aksept for at menn uttrykker avmaktsemosjoner, er det ikke umulig at dette blir en opprettholdende faktor for vold i nære relasjoner. Menn som utøvde vold i nære relasjoner beskrev volden som en konsekvens av «irriterende» atferd hos partneren sin (Lømo, 2018, s. 48). Dette kan tyde på en mangel på innsikt i egne emosjoner, egen emosjonshåndtering, og evne til å kunne stå i egne følelser (Solbakken et al., 2011, 2012; Stiegler, 2020). Dette kan dermed bety at holdningene våre til menn og deres emosjonelle uttrykk på samfunnsnivå, kan

være med på å opprettholde at vold i nære relasjoner forekommer. Når vi ikke gir menn andre måter å håndtere emosjonelt utfordrende situasjoner på, kan resultatet bli relasjonelt rettede dysfunksjonelle emosjonsuttrykk som for eksempel vold. Mange menn som utøver vold har selv vært utsatt for vold (Askeland et al., 2012), noe som betyr at vold er emosjonshåndteringen de selv har sett modellert. En interessant studie knyttet til dette så på voldsutøvende menns fortolkning av aggresjonsprovoserende historier (Eckhardt & Kassino, 1998). Her ble menn som både selv hadde utøvd vold og menn som ikke hadde vært voldelige presentert for samme historier, og skulle tolke innholdet i etterkant. Resultatene viste at de voldelige mennene i mye større grad enn resten av utvalget, hadde aggressivt rettede attribusjons fortolkningskjevheter, kognitive fortolkningskjevheter og irrasjonelle fortolkninger (Eckhardt & Kassino, 1998). Dette er særlig interessant med tanke på våre generelle funn rundt fortolkningskjevheter i forbindelse med kjønn og emosjoner som finnes i utvalget vårt som helhet.

Dersom voldsutøvere har en større fare for å ha og forstå verden basert på fortolkningskjevheter, eller at de potensielt holder på stereotypier og sosiale kjønnsrolleforventninger i større grad enn resten av befolkningen, så understøtter dette våre tanker om at det vil være stort behov for å hjelpe menn som utøver vold med å jobbe med sin egen forståelse av sin rolle som mann, og hvordan dette er knyttet til emosjoner og emosjonsuttrykk. Dette synes å kunne stemme også med bakgrunn i en studie på voldsutøvende menn i USA (Whiting et al., 2014). Her rapporterte flere menn at de ikke hadde tydd til vold, dersom de hadde hatt verktøyene som trengtes for å vite hvordan de kunne møte vanskelige situasjoner på andre måter. For de aller fleste var ikke vold løsningen de hadde valgt, dersom de følte de hadde et alternativ (Whiting et al., 2014). Dette var også en refleksjon gjort av de som prøvde lovgivning som eneste endringsvei for å få slutt på partnervold i USA (Gottzén et al., 2020). Der ble det raskt tydelig at det var behov for å lære mennene andre måter å nærme seg kvinner på, enn gjennom vold og seksuelle krenkelser (Gottzén et al., 2020). Dette er viktige poeng i møte med menn som utøver vold. Om samfunnet ikke legger til rette for større aksept og verktøy rundt emosjonshåndtering eller andre emosjonsuttrykk, som for eksempel å bruke avmaktsemosjoner som utløp for frustrasjon, er det større sjanse for at atferden menn har sett modellert, eller den atferden de har en sosial kjønnsrolleforventning til, vil gjenta seg i relasjoner senere i livet. Ved å ikke gi menn aksept og verktøy for å utøve et emosjonelt spekter forbi sinne, kan vi som samfunn være med på å opprettholde både psykisk og kanskje også fysisk voldsutøvelse fra menn mot deres nærmeste.

Dermed blir spørsmålet om vi i vår studie kun ser at samfunns holdningene speiler at menn ikke kjenner på de samme følelsene i møte med psykisk vold som kvinner, eller om vi ser et samfunn som ikke har emosjonell likestilling som går på tross av faktiske kjønnslikheter. Er det slik at det er mindre aksept for at menn viser avmaktsemosjoner fordi de som gruppe opplever dette mindre enn kvinner i møte med vold i nære relasjoner, og at forskjellene vi ser kun er et uttrykk for at det er mindre fare for menns liv i disse truende situasjonene? Eller er dette heller et bilde på at vi ikke aksepterer at menn viser avmaktsemosjoner i samme grad som kvinner, selv når de står i en identisk situasjon. Dette kan bidra til at en ikke møter menn som offer på en god nok måte (e.g., Grøvdal & Jonassen, 2015). Det kan også føre til at man opprettholder vold i nære relasjoner gjennom sosiale kjønnsrolleforventninger, som i det ytterste kan være bidragsyter inn i den høye andelen menn i selvmordsstatistikken. Dette krever videre forskning. I all forskning er det rom for tolkning, så spørsmålet er og blir om menn ikke kjenner på de samme avmaktsemosjonene i møte med en kvinnelig voldsutøver, eller om våre sosiale rolleforventninger ikke gir rom for å kunne gi uttrykk for opplevelsene menn har.

4.4. Klinisk relevans

Noe av målet med oppgaven var å kunne si noe av direkte klinisk relevans. Hypotese 4 var derfor rettet mot psykologers og profesjonsstudenters syn på voldsutøver og offer. Vi antok at profesjonsstudenter og psykologer ikke ville skille seg signifikant fra resten av utvalget. Denne hypotesen ble delvis støttet, da psykologer og profesjonsstudenter som gruppe i større grad aksepterte Lars' emosjoner som offer, men at de ellers viste mange av de samme fortolkningskjevhetene som utvalget for øvrig.

4.4.1. Møtet med offer

Psykologer og profesjonsstudenter vurderte atferden til både Elin og Lars som offer som mer akseptabel enn resten av utvalget, selv om hovedeffekten for dette for Elin ble borte da man kontrollerte for kjønn og feminisme. Det er et godt tegn at psykologer støtter offeret i større grad enn resten av utvalget. Psykologer skal fungere som støtte for de som søker hjelp for traumatiske opplevelser, som det å være utsatt for vold i nære relasjoner er. Når det kommer til Lars som offeret, er det viktig å ikke glemme det samfunnsmessige og kulturelle aspektet når mannen som offer skal presentere seg og sin sak for hjelpende aktører. I vår studie ble det blant psykologer og profesjonsstudenter vist mer aksept for Lars som offer, sammenlignet med resten av utvalget. Det er likevel relevant å poengtere at den initiale aksepten for Lars som offer var generelt lavere enn for Elin, selv om psykologer og profesjonsstudenter viste mer enn det øvrige utvalget. Det betyr at det er en reell mulighet for

at Lars ikke vil få ivaretatt behovene sine i møtet med hjelpende aktører. Her kommer våre kollektive sosiale rolleforventninger til syne, og disse kan være skadelig for den hjelpetrengende. Ved at man som psykolog ikke er bevisst hvilke fortolkningskjevhet man har med seg, kan man være med på å opprettholde uheldige mønster i enkelte parforhold (e.g., Almeida et al., 2008; Knudson-Martin & Mahoney, 2009a, 2009b; Lyness & Lyness, 2007). Vi argumenterer også for at det kan være med å opprettholde omfanget av vold i nære relasjoner, samt at det kan bidra til at menn ikke forteller om eller rapporterer inn at de har opplevd vold i nære relasjoner i redsel for å ikke bli møtt i offerrollen. Dette kan bidra til at psykiske plager og lidelser for de mennene som blir utsatt for psykisk vold, eller som lever med andre typer vold i nære relasjoner, forblir uoppdaget og ubehandlet og i verste fall kan ende i selvmord (for mer utdyping se avsnitt 4.3).

Det er dermed psykologer og kommende psykologers ansvar å være bevisste egne fortolkningskjevheter i møte med de de skal fungere som hjelpende aktører for. Dersom man ikke er bevisst hva man har med seg, og hva som påvirker oss i møte med mennesker, kan man skape dårlige møter og gi hjelpetrengende dårlige erfaringer som kan få alvorlige konsekvenser for de det gjelder.

4.4.2. Møtet med overgriper

Når det kom til overgriper skalaen, skilte ikke psykologer og profesjonsstudenter seg signifikant fra resten av utvalget. Dette er dermed et viktig funn som må diskuteres. Det som er urovekkende når vi ser på denne rollen, er når Elin er overgriperen. Når dette er tilfellet har psykologer og profesjonsstudenter større aksept for Elins reaksjoner, enn for Lars reaksjoner i samme rolle. Dette sett i kombinasjon med at Lars får mindre støtte som offer, understreker nok en gang at det kan være muligheter for flere uheldige terapeutiske møter der menn er offer. Selv om psykologer og profesjonsstudenter i større grad enn resten av utvalget anser atferden til Lars som offer som mer akseptabel, så viser de likevel større aksept for Elin som overgriper. Dette betyr at kvinner som viser maktemosjoner, som i dette tilfellet også er tegn på psykisk vold i nære relasjoner, kan få mer støtte og medhold i sin opplevelse, enn mannen vil i tilsvarende situasjon. Dette vil dermed farge synet på parforholdet. Som forskning har vist, kan terapeuter være med på å opprettholde maktubalanser i parforhold, om man ikke er klar over hvilke holdninger man selv går inn i terapien med (Almeida et al., 2008). Det er selvsagt positivt at likestilling mellom kjønnene gir større plass for kvinner å uttrykke hele det emosjonelle spekteret, men det er svært uheldig om denne utviklingen ikke også gjelder for menn. Det er også svært problematisk om man bagatelliserer, eller overser, situasjoner der kvinners emosjonsuttrykk går over i psykisk vold. Dette kan tyde på at det kan være behov for

en bevisstgjøring hos psykologer og profesjonsstudenter rundt at kvinner også kan utøve psykisk vold i nære relasjoner.

Det er et gode at det er lite aksept for at menn uttrykker maktemosjoner og psykisk vold i nære relasjoner. Det skal ikke være plass for vold i nære relasjoner i et velfungerende samfunn, og på den måten burde ikke aksepten for vold heller være til stede hos hverken de hjelpende aktører, eller samfunnet som helhet. Likevel er det slik at om man ønsker å hjelpe voldsutøvere, har forskning vist at måten man møter og snakker med disse mennene på har mye å si for om terapien blir gjennomført, og om den er vellykket (Lømo et al., 2021). Når terapeutene synes å formulere hva de skulle jobbe med og hva som var målet for terapien, samt når de tok stemmen til partneren selv, heller enn å la voldsutøveren få utforske hvordan det kunne være å være offeret, var det større sjanse for at terapien ble avbrutt eller at den ikke var vellykket (Lømo et al., 2021). Dette kan vise til at når terapeuten på forhånd hadde bestemt, basert på egne holdninger, sosiale rolleforventninger og fortolkningskjevheter, hva som burde jobbes med og endres, og også hvorfor, så føler ikke voldsutøveren seg sett eller forstått. For som Isdal poengterer, krever et vellykket terapiløp at man klarer å ha empati med, og til og med like, voldsutøveren man har foran seg (Dietrichson, 2019). Det å kunne se bak volden er essensielt (Lømo et al., 2021), men kan være veldig vanskelig dersom man ikke ser hvilke fordommer og fortolkningskjevheter terapeuten kan ha med seg inn i terapirommet.

4.5. Begrensninger

4.5.1. Utvalget

Utvalget i denne studien ble rekruttert gjennom sosiale medier, og vi hadde derfor i liten grad kontroll over hvem som deltok. Som i alle undersøkelser med frivillig deltakelse, vil det være en del usikkerhet knyttet til hvorvidt det er spesielle karakteristika ved de som velger å delta, kontra de som ikke deltar på slike undersøkelser, samt hvem som fullfører undersøkelsen og hvem som ikke gjør det (Brenner & DeLamater, 2016; Furnham & Henderson, 1982). Vi promoterte undersøkelsen ved å vektlegge at vi hadde et ønske om å se nærmere på emosjoner og emosjonelle responser i parrelasjoner. Dette kan medføre at de som valgte å delta i undersøkelsen hadde særegne grunner for å delta i undersøkelsen, det kan for eksempel være historikk med problematiske parforhold, noe som kan påvirke svarene deres og potensielt føre til polariserende svar. Selv om dette kan føre til ulike skjevheter i resultatene, og er et fenomen vi i liten grad kan kontrollere for, anser vi utvalgsstørrelsen og det eksperimentelle designet som robust for dette. Videre var majoriteten av respondentene høyt utdannende, godt voksne mennesker i heterofile parforhold, hvor over sytti prosent var

kvinner. Det vil dermed være problematisk å tolke hvorvidt resultatene gjenspeiler den norske befolkningen som helhet.

I underkant av 17 prosent av respondentene i denne studien var psykologer eller profesjonsstudenter, og av disse var bare 15 deltakere menn. Det vil dermed være problematisk å generalisere funn fra denne studien til psykologstanden som helhet. Mer forskning trengs på denne gruppen for å se om tendensene vi fant i våre analyser er noe som kan brukes for å si noe om denne gruppen som helhet. Det skal sies at det i dag er en stor overvekt av kvinner som utdanner seg til psykologer, og at fordelingen i vårt utvalg dermed ikke skiller seg markant fra det som er utdannelsestrenden i klinisk psykologi. Likevel er det flest unge psykologer og psykologistudenter som er representert i studien, og det sier ikke nødvendigvis noe om hvordan den aktive yrkesgruppen som helhet stiller seg til den aktuelle tematikken i denne oppgaven.

4.5.2. Instrumentet

Instrumentet som vi har benyttet oss av i studien er ny- og selvutviklet, og det vil derfor være rom for forbedring og videreutvikling. Analysene viste ulik variasjon i sammensetningene av skalaene våre, mens det var stor grad av homogenitet i overgripereskalaen, var det større variasjon i offerskalaen. Dette kan tolkes dithen at historien til overgriperen var tydeligere og enklere å forholde seg til, mens offeret kan ha vært mindre klar og mer åpen for tolkning. Dette er noe som burde tas med til vurdering dersom vår undersøkelse skal brukes igjen senere. Samtidig er det aktuelt å huske at dette er et komplekst tema, så den manglende homogeniteten i svarene rundt offeret kan være en refleksjon av denne kompleksiteten.

4.5.3. Komplekst tema

Kvalitativ forskning på vold i nære relasjoner har analysert sine funn med bakgrunn i forventninger til parforhold og den komplekse dynamikken mellom vold og kjærlighet (e.g., Bjørnholt, 2020). Vi har i denne studien vektlagt det sosiale og samfunnsmessige aspektet ved vold i nære relasjoner. Dette er et komplekst tema, hvor det at de hjelpende aktørene er bevisst på egne fortolkningsskjevheter, maktstrukturer og kjønn i terapirommet, ikke vil være tilstrekkelig for å hjelpe til i parforhold hvor vold forekommer. Veldig mange av de som blir værende i voldelige relasjoner møtes med stigma og en forenklet forståelse av fenomenet, hvor den som er i offerrollen får eller tar på seg mye av ansvaret (Bjørnholt, 2020). Dette ser vi tydelig gjennom at fokuset altfor ofte rettes i retning av hvorfor vedkommende ikke forlater den voldelige parten. Dette er et uheldig fokus og må ikke glemmes i møte med offer og utøvere av vold i nære relasjoner. Kjærlighet og parforhold er komplekse fenomen i seg

selv, og med vold involvert øker denne kompleksiteten. Selv om perspektivet i denne studien er viktig, er det ikke det eneste som er relevant å være bevisst på i møte med offer og utøver av vold.

Fokuset for studien var psykisk vold, og forskningen vår tok heller ikke for seg alle former for psykisk vold. Dermed kan ikke funnene våre direkte overføres til andre typer vold, og det vil være spekulativt å vurdere hvordan den generelle befolkningen, psykologer eller profesjonsstudenter ville stilt seg til historier med grovere former for vold. Det er ikke sikkert at vi ville sett de samme kjønnsforskjellene mellom Lars og Elin, både som overgripere og offer, dersom det var mer alvorlige former for psykisk vold, eller til og med fysisk vold inne i bildet. Samtidig kan annen forskning (se Bjørnholt, 2020; Rosten, 2020) tyde på at vi kanskje hadde sett enda tydeligere forskjeller mellom dem. Dette er noe som det trengs å forskes videre på. Det er likevel viktig å huske at psykisk vold er en av de vanligste formene for vold (Askeland et al., 2012), så funnene vi har gjort her vil være relevante å ta med seg videre inn i forståelsen av vold i nære relasjoner.

4.6. Videre forskning

Det vil være flere inngangsporter til videre forskning med utgangspunkt i denne studien. For å vurdere validiteten i funnene og reliabiliteten til instrumentet vil det være fordelaktig med en replikasjonsstudie under større eksperimentell kontroll. Vi har flere ideer til hvordan vi kunne forsket videre på dette fenomenet. Det ville vært relevant å forske på denne tematikken med tydeligere historier og et mer variert utvalg med forskjellige utdanningsbakgrunner og ulike alderskohorter. Det ville her være spesielt interessant å sammenligne eldre og yngre deltagere. Videre skulle vi gjerne sett at vi hadde et større utvalg av psykologer og profesjonsstudenter.

Det kunne også vært nyttig å se hva mennesker som selv har utøvd vold og blitt utøvd vold mot ville ha vurdert og forstått aktørene i disse historiene. Det ville vært spennende å se om ulike politiske ståsted eller religiøs bakgrunn ville hatt noen innvirkning på hvordan man forholder seg til problematikken. Vi kunne også tenkt oss å undersøke utfallet dersom historiene dreide seg om folk man kjenner fra før og har formet seg en mening om, som for eksempel høyt ansett kjendis eller fremtredende offentlig person. Dette for å undersøke om forforståelser av personer påvirker fortolkningskjevheter. Vi ser det og som svært relevant å se nærmere på aksepten for emosjonen redsel hos menn som utsettes for vold i nære relasjoner når de synes å ikke har sosialt «lov» til å uttrykke avmaktsemosjoner. Det å inkludere spørreskjema om affektintegrasjon (Solbakken et al., 2011) kunne vært en interessant vinkling som kunne gitt nyttige perspektiver videre på emosjoner, særlig i tråd

med vår forståelse av voldsutøvelse som relasjonelt rettede dysfunksjonelle emosjonsuttrykk. Andre forslag til videre forskning vil være å utforske historien gjennom andre perspektiver. Det kan for eksempel være med nyetablerte forhold, likekjønnede forhold, flerkulturelle forhold (f.eks. Elin og Mohammed), emosjonell versus seksuell utroskap, eller forhold som involverer barn.

Veien videre vil innebære en bevisstgjøring i samfunnet og av hjelpende aktører, der fokuset må være å huske at offerrollen er sammensatt og at menn også kan være offer. Man må være klar over ankringseffekter, der førsteinntrykk farger helhetsinntrykket, og at ideologiske perspektiv (f.eks. feminisme) kan prege forståelsen av en situasjon på en ugunstig måte. Det vil her være svært relevant med komparentopplysninger og inkludering av partner i situasjoner hvor terapeuten kan ha mistanke om vold. Det er også aktuelt i forlengelsen av dette å være bevisst på hvordan man møter offer, og at det aldri vil være så enkelt som å bare si «Hvorfor går du ikke?», da dette er ansvarliggjøring av feil part og heller ikke vil oppleves som støttende. Veien videre bør også inkludere hvordan man kan nå ut til målgruppen voldelige parforhold, for langt ifra alle som opplever dette går til terapi eller oppsøker hjelp.

I møte med enkeltindivider kan man inkludere en interaktiv modell for kjønnsrelatert atferd (Deaux & Major, 1987), da sosial rolleteori først og fremst gir en forståelse på gruppenivå (Eagly & Wood, 2012). Deaux og Major viser (1987) at individets atferd påvirkes av en kombinasjon av egenforventinger og oppfattede forventinger. Videre forskning kunne benyttet seg av en kombinasjon av kvalitative og kvantitative metoder, der man tar utgangspunkt i både sosial rolleteori og interaktiv modell for kjønnsrelatert atferd. Dette vil kunne bidra til en dypere forståelse for sammenhengen mellom kjønn, emosjoner og vold i nære relasjoner.

4.7. Konklusjon

Resultatene fra denne studien viser at sosiale rolleforventninger knyttet til emosjonsuttrykk og kjønn kan påvirke vår forståelse av voldssituasjoner i parforhold på flere ulike måter. Selv om vold mot kvinner i parforhold utgjør den største utfordringen på samfunnsnivå, må man ikke glemme at menn også kan være offer for voldelige partnere. Litteraturgjennomgangen viser indikasjoner på at eksisterende kjønnsrolleforventinger kan bidra til at menn som offer kan ha vansker med å stå frem og søke hjelp, i redsel for å ikke bli tatt på alvor. Studien vår viser at selv med identiske roller og atferd, vil man i større grad akseptere atferden til en kvinnelig overgriper, i tillegg til at man har mer sympati med et kvinnelig offer.

Våre funn peker i retning av at samfunnet har lite rom for menn som emosjonelle vesen, og vi foreslår at dette også kan være med på å opprettholde vold mot kvinner. Dette ved at samfunnet ikke gir rom for at menn i like stor grad som kvinner kan uttrykke seg emosjonelt. Dette kan igjen føre til at menn, i vanskelige situasjoner, tyr til reaksjoner basert på vante mønster og tidligere sosialt aksepterte og forventede emosjonsuttrykk, som sinne og aggresjon. Dette kan igjen forsterke relasjonelt rettede dysfunksjonelle emosjonsuttrykk, noe som særlig kan gå utover kvinner i parforhold.

Konklusjonen blir dermed at det er av stor betydning å være bevisst og reflektert vedrørende egne fortolkningskjevheter i møte med voldsutøver og offer av begge kjønn. Dette gjelder også rekkefølgen vi mottar informasjon og fortolkningskjevheter knyttet til informasjonsankring. Selv om denne studien viser at psykologer og framtidige psykologer til dels har større aksept for avmaktsemosjoner uttrykt hos offeret, uavhengig av om det er Lars eller Elin, deler denne gruppen mye av den uheldige forforståelsen av både overgriper og offer som det øvrige utvalget. Det trengs derfor større kunnskapsformidling til våre profesjonelle hjelpende aktører om menn som offer for vold i nære relasjoner, slik at begge kjønn kan møtes likt i terapirommet. Det må også poengteres at man ikke har tall på hvor mange av de som er i voldelige relasjoner som faktisk oppsøker hjelp i form av parterapi eller individualterapi. Dette betyr at det vil være mange som utsettes for vold i nære relasjoner som aldri kommer til et terapirom. Derfor må ikke psykologer glemme sitt samfunnsansvar knyttet til forebygging og samfunnsopplysning.

Det er viktig at psykologer og terapeuter blir kjent med sine egne sosiale rolleforventninger til emosjoner og kjønn, samt fortolkningskjevheter knyttet til informasjonsankring, slik at man best kan hjelpe både menn og kvinner som utøver og utsettes for vold i nære relasjoner. På den måten ser vi for oss at psykologer, som hjelpende aktører, kan bidra til endring som kan gagne både individ, par og samfunn.

5. Litteratur

- Adams, R. B., Hess, U., & Kleck, R. E. (2015). The Intersection of Gender-Related Facial Appearance and Facial Displays of Emotion. *Emotion Review*, 7(1), 5–13.
<https://doi.org/10.1177/1754073914544407>
- Albers, C., & Lakens, D. (2018). When power analyses based on pilot data are biased: Inaccurate effect size estimators and follow-up bias. *Journal of Experimental Social Psychology*, 74, 187–195. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2017.09.004>
- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 217–237. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.11.004>
- Almeida, R. V., Dolan-Del Vecchio, K., & Parker, L. (2008). *Transformative family therapy: Just families in a just society*. Pearson/Allyn and Bacon.
- Archer, J. (2004). Sex Differences in Aggression in Real-World Settings: A Meta-Analytic Review. *Review of General Psychology*, 8(4), 291–322. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.8.4.291>
- Askeland, I. R., Birkeland, M. S., Lømo, B., & Tjersland, O. A. (2021). Changes in Violence and Clinical Distress Among Men in Individual Psychotherapy for Violence Against Their Female Partner: An Explorative Study. *Frontiers in Psychology*, 12, 710294. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.710294>
- Askeland, I. R., Lømo, B., Strandmoen, J.-F., Heir, T., & Tjersland, O. A. (2012). *Kjennetegn hos menn som har oppsøkt Alternativ til Vold (ATV) for vold i nære relasjoner* (Rapport 4/2012). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- ATV. (u.å.). *ATVs historie*. Stiftelsen Alternativ til Vold. Hentet 10. oktober 2021, fra <https://atv-stiftelsen.no/om-oss/om-stiftelsen/>
- ATV. (2021). *Årsrapport 2020*. Alternativ til vold.
- Averill, J. R. (1997). The Emotions. I R. Hogan, J. A. Johnson, & S. R. Briggs (Red.), *Handbook of Personality Psychology* (s. 513–541). Elsevier.
<https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50022-6>
- Barber, M. E., Foley, L. A., & Jones, R. (1999). Evaluations of aggressive women: The effects of gender, socioeconomic status, and level of aggression. *Violence and Victims*, 14(4), 353–363.
- Barrett, L. F., & Bliss-Moreau, E. (2009). She's emotional. He's having a bad day: Attributional explanations for emotion stereotypes. *Emotion*, 9(5), 649–658.
<https://doi.org/10.1037/a0016821>

- Bayet, L., Quinn, P. C., Tanaka, J. W., Lee, K., Gentaz, É., & Pascalis, O. (2015). Face Gender Influences the Looking Preference for Smiling Expressions in 3.5-Month-Old Human Infants. *PLOS ONE*, *10*(6). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0129812>
- Bettencourt, B. A., & Miller, N. (1996). Gender differences in aggression as a function of provocation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *119*(3), 422–447. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.3.422>
- Bjørnholt, M. (2019). Vold i parforhold – fortsatt et likestillingsproblem. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt, & S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner* (s. 33–48). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-02>
- Bjørnholt, M. (2020). Vold, kjærlighet og makt i likestillingslandet. I A. Bredal, H. Eggebø, & A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (s. 31–46). Cappelen Damm Akademisk/NOASP. <https://doi.org/10.23865/noasp.99.ch2>
- Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2019). «Jeg ville jo si nei» – seksuell vold i parforhold. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt, & S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner* (s. 86–104). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-05>
- Bjørnholt, M., & Rosten, M. G. (2020). Male victims of violence and men’s rights struggles: A perfect match? I L. Gottzén, M. Bjørnholt, & F. Boonzaier (Red.), *Men, Masculinities and Intimate Partner Violence* (s. 126–139). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429280054>
- Brenner, P. S., & DeLamater, J. (2016). Lies, Damned Lies, and Survey Self-Reports? Identity as a Cause of Measurement Bias. *Social Psychology Quarterly*, *79*(4), 333–354. <https://doi.org/10.1177/0190272516628298>
- Briton, N. J., & Hall, J. A. (1995). Beliefs about female and male nonverbal communication. *Sex Roles*, *32*(1–2), 79–90. <https://doi.org/10.1007/BF01544758>
- Buchanan, E. M., Padfield, W. E., Nuland, A. V., Wikowsky, A., & Gillenwaters, A. (2018). *MOTE: The Shiny App to Calculate Effect Sizes and Their Confidence Intervals*. <https://osf.io/tds83/>
- Chandler, J., & Shapiro, D. (2016). Conducting Clinical Research Using Crowdsourced Convenience Samples. *Annual Review of Clinical Psychology*, *12*(1), 53–81. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-021815-093623>
- ChenFeng, J. L., & Galick, A. (2015). How Gender Discourses Hijack Couple Therapy—And How to Avoid It. I C. Knudson-Martin, M. A. Wells, & S. K. Samman (Red.), *Socio-Emotional Relationship Therapy* (s. 41–52). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-13398-0_4

- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2. utg.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Croft, A., Schmader, T., & Block, K. (2015). An Underexamined Inequality: Cultural and Psychological Barriers to Men's Engagement With Communal Roles. *Personality and Social Psychology Review*, *19*(4), 343–370.
<https://doi.org/10.1177/1088868314564789>
- Daniels, E. A., & Leaper, C. (2011). Gender Issues. I *Encyclopedia of Adolescence* (s. 151–159). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-373951-3.00017-X>
- Deans, H., & Bhogal, M. S. (2019). Perpetrating Cyber Dating Abuse: A Brief Report on the Role of Aggression, Romantic Jealousy and Gender. *Current Psychology*, *38*(5), 1077–1082. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9715-4>
- Deaux, K., & Major, B. (1987). Putting gender into context: An interactive model of gender-related behavior. *Psychological Review*, *94*(3), 369–389.
<https://doi.org/10.1037/0033-295X.94.3.369>
- Dietrichson, S. (2019, april 4). Terapi kan få menn til å slutte med partnervold. *Kilden: Tidsskrift for kjønnsforskning*. <https://kjonnsforskning.no/nb/2019/04/terapi-kan-fa-menn-til-a-slutte-med-partnervold>
- Drager, R. H. (2021, mai 25). Offerbilder i endring. *SSB analyse 2021/05*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/offerbilder-i-endring>
- Eagly, A. H. (1987). *Sex Differences in Social Behavior: A Social-role interpretation*. Lawrence Erlbaum.
- Eagly, A. H., Karau, S. J., & Makhijani, M. G. (1995). Gender and the effectiveness of leaders: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *117*(1), 125–145.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.1.125>
- Eagly, A. H., Nater, C., Miller, D. I., Kaufmann, M., & Sczesny, S. (2020). Gender stereotypes have changed: A cross-temporal meta-analysis of U.S. public opinion polls from 1946 to 2018. *American Psychologist*, *75*(3), 301–315.
<https://doi.org/10.1037/amp0000494>
- Eagly, A. H., & Steffen, V. J. (1984). Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, *46*(4), 735–754. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.4.735>

- Eagly, A. H., & Wood, W. (2012). Social Role Theory. I P. Van Lange, A. Kruglanski, & E. Higgins, *Handbook of Theories of Social Psychology* (s. 458–476). SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446249222.n49>
- Eagly, A. H., & Wood, W. (2016). Social Role Theory of Sex Differences. I N. A. Naples, R. C. Hoogland, M. Wickramasinghe, W. C. A. Wong, N. A. Naples, R. C. Hoogland, M. Wickramasinghe, & W. C. A. Wong (Red.), *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies* (s. 1–3). <http://doi.wiley.com/10.1002/9781118663219.wbegss183>
- Eagly, A. H., Wood, W., & Diekmann, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. I T. Eckes & H. M. Trautner (Red.), *The developmental social psychology of gender*. (s. 123–174). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Eckhardt, C. I., & Kassonov, H. (1998). Articulated Cognitive Distortions and Cognitive Deficiencies in Maritally Violent Men. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 12(3), 231–250. <https://doi.org/10.1891/0889-8391.12.3.231>
- Else-Quest, N. M. (2012). Gender differences in temperament. I M. Zentner & R. L. Shiner (Red.), *Handbook of temperament*. (s. 479–496). The Guilford Press.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175–191. <https://doi.org/10.3758/BF03193146>
- Field, A. (2017). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5. utg.). SAGE Publications.
- Fischer, A. H. (1993). Sex Differences in Emotionality: Fact or Stereotype? *Feminism & Psychology*, 3(3), 303–318. <https://doi.org/10.1177/0959353593033002>
- Fischer, A. H., Eagly, A. H., & Oosterwijk, S. (2013). The meaning of tears: Which sex seems emotional depends on the social context: The meaning of tears. *European Journal of Social Psychology*, 505–515. <https://doi.org/10.1002/ejsp.1974>
- Fischer, A. H., & Evers, C. (2013). The Social Basis of Emotion in Men and Women. I M. K. Ryan & N. R. Branscombe (Red.), *The SAGE Handbook of Gender and Psychology* (s. 183–198). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781446269930.n12>
- Fischer, A. H., & LaFrance, M. (2015). What Drives the Smile and the Tear: Why Women Are More Emotionally Expressive Than Men. *Emotion Review*, 7(1), 22–29. <https://doi.org/10.1177/1754073914544406>

- Fischer, A. H., Rodriguez Mosquera, P. M., van Vianen, A. E. M., & Manstead, A. S. R. (2004). Gender and Culture Differences in Emotion. *Emotion*, 4(1), 87–94. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.4.1.87>
- Fjell, T. I. (2013). *Den usynliggjorte volden: Om menn som utsettes for partnervold fra kvinner*. Akademika forlag.
- Furnham, A., & Henderson, M. (1982). The good, the bad and the mad: Response bias in self-report measures. *Personality and Individual Differences*, 3(3), 311–320. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(82\)90051-4](https://doi.org/10.1016/0191-8869(82)90051-4)
- Gottzén, L., Bjørnholt, M., & Boonzaier, F. (2020). What has masculinity to do with intimate partner violence? I L. Gottzén, M. Bjørnholt, & F. Boonzaier (Red.), *Men, Masculinities and Intimate Partner Violence* (s. 1–15). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429280054>
- Greenberg, L. S. (2004). Emotion–focused therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 11(1), 3–16. <https://doi.org/10.1002/cpp.388>
- Grøvdal, Y., & Jonassen, W. (Red.). (2015). *Menn på krisesenter*. (Rapport 5 / 2015). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Guimond, S. (2008). Psychological Similarities and Differences between Women and Men across Cultures: Gender Differences and Culture. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1), 494–510. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00036.x>
- Haddock, S. A., & Bowling, S. W. (2002). Therapists' Approaches to the Normative Challenges of Dual-Earner Couples: Negotiating Outdated Societal Ideologies. *Journal of Feminist Family Therapy*, 13(2–3), 91–120. https://doi.org/10.1300/J086v13n02_06
- Harris, C. R., & Christenfeld, N. (1996). Jealousy and Rational Responses to Infidelity Across Gender and Culture. *Psychological Science*, 7(6), 378–379. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1996.tb00394.x>
- Helgeson, V. S. (2020). *The psychology of gender* (6. utg.). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Hess, U., Adams, R. B., Grammer, K., & Kleck, R. E. (2009). Face gender and emotion expression: Are angry women more like men? *Journal of Vision*, 9(12), 19–19. <https://doi.org/10.1167/9.12.19>
- Hess, U., Adams, R. B., & Kleck, R. E. (2004). Facial Appearance, Gender, and Emotion Expression. *Emotion*, 4(4), 378–388. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.4.4.378>

- Hess, U., Adams, R. B., & Kleck, R. E. (2007). When Two Do the Same, It Might Not Mean the Same: The Perception of Emotional Expressions Shown by Men and Women. I U. Hess & P. Philippot (Red.), *Group Dynamics and Emotional Expression* (s. 33–50). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511499838.003>
- Hess, U., Adams, R., & Kleck, R. (2005). Who may frown and who should smile? Dominance, affiliation, and the display of happiness and anger. *Cognition & Emotion*, *19*(4), 515–536. <https://doi.org/10.1080/02699930441000364>
- Howell, D. C. (2013). *Statistical methods for psychology* (8th ed). Wadsworth Cengage Learning.
- Hyde, J. S. (2005). The gender similarities hypothesis. *American Psychologist*, *60*(6), 581–592. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.6.581>
- Hyde, J. S. (2014). Gender Similarities and Differences. *Annual Review of Psychology*, *65*(1), 373–398. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115057>
- IBM Corp. (2020). *IBM SPSS Statistics for Windows* (Versjon 27) [Computer software]. IBM Corp.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget.
- Kaiser, H. F., & Rice, J. (1974). Little Jiffy, Mark Iv. *Educational and Psychological Measurement*, *34*(1), 111–117. <https://doi.org/10.1177/001316447403400115>
- Karakurt, G., Dial, S., Korkow, H., Mansfield, T., & Banford, A. (2013). Experiences of Marriage and Family Therapists Working with Intimate Partner Violence. *Journal of Family Psychotherapy*, *24*(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/08975353.2013.762864>
- Keeling, M. L., Butler, J., Green, N., Kraus, V., & Palit, M. (2010). The Gender Discourse in Therapy Questionnaire: A Tool for Training in Feminist-Informed Therapy. *Journal of Feminist Family Therapy*, *22*(2), 153–169. <https://doi.org/10.1080/08952831003787883>
- Kintsch, W. (1988). The role of knowledge in discourse comprehension: A construction-integration model. *Psychological Review*, *95*(2), 163–182. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.95.2.163>
- Knudson-Martin, C., & Mahoney, A. R. (2009a). Beyond Gender: The Processes of Relationship Equality. I C. Knudson-Martin & A. R. Mahoney (Red.), *Couples, Gender, and Power: Creating Change in Intimate Relationships* (s. 63–78). Springer Publishing Company. <https://doi.org/10.1891/9780826117564.0005>
- Knudson-Martin, C., & Mahoney, A. R. (2009b). The Myth of Equality. I C. Knudson-Martin & A. R. Mahoney (Red.), *Couples, Gender, and Power: Creating Change in Intimate*

- Relationships* (s. 43–62). Springer Publishing Company.
<https://doi.org/10.1891/9780826117564.0004>
- Kret, M. E., & De Gelder, B. (2012). A review on sex differences in processing emotional signals. *Neuropsychologia*, *50*(7), 1211–1221.
<https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2011.12.022>
- Kret, M. E., Pichon, S., Grèzes, J., & Gelder, B. de. (2011). Men Fear Other Men Most: Gender Specific Brain Activations in Perceiving Threat from Dynamic Faces and Bodies – An fMRI Study. *Frontiers in Psychology*, *2*, Article 3.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00003>
- Leslie, L. A., & Southard, A. L. (2009). Thirty Years of Feminist Family Therapy: Moving into the Mainstream. I S. A. Lloyd & A. L. Few (Red.), *Handbook of Feminist Family Studies* (s. 328–339). SAGE Publications, Inc.
<https://doi.org/10.4135/9781412982801.n25>
- Lyness, A. M. P., & Lyness, K. P. (2007). Feminist Issues in Couple Therapy. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, *6*(1–2), 181–195.
https://doi.org/10.1300/J398v06n01_15
- Lømo, B. (2018). *Alliance formation and change in psychotherapy with men perpetrating violence against their female partners*. [Doktoravhandling, Universitetet i Oslo].
<http://hdl.handle.net/10852/65656>
- Lømo, B., Haavind, H., & Tjersland, O. A. (2018). From Resistance to Invitations: How Men Voluntarily in Therapy for Intimate Partner Violence May Contribute to the Development of a Working Alliance. *Journal of Interpersonal Violence*, *33*(16), 2579–2601. <https://doi.org/10.1177/0886260516628290>
- Lømo, B., Haavind, H., & Tjersland, O. A. (2021). Finding a Common Ground: Therapist Responsiveness to Male Clients Who Have Acted Violently Against Their Female Partner. *Journal of Interpersonal Violence*, *36*(17–18), 1–29.
<https://doi.org/10.1177/0886260519862271>
- Maccoby, E. E., & Jacklin, C. N. (1974). *The psychology of sex differences*. Stanford University Press.
- Maccoby, E. E., & Jacklin, C. N. (1980). Sex Differences in Aggression: A Rejoinder and Reprise. *Child Development*, *51*(4), 964. <https://doi.org/10.2307/1129535>
- Mahoney, A. R., & Knudson-Martin, C. (2009a). Gender Equality in Intimate Relationships. I C. Knudson-Martin & A. R. Mahoney (Red.), *Couples, Gender, and Power: Creating*

- Change in Intimate Relationships* (s. 3–16). Springer Publishing Company.
<https://doi.org/10.1891/9780826117564.0001>
- Mahoney, A. R., & Knudson-Martin, C. (2009b). The Social Context of Gendered Power. I C. Knudson-Martin & A. R. Mahoney (Red.), *Couples, Gender, and Power: Creating Change in Intimate Relationships* (s. 17–30). Springer Publishing Company.
<https://doi.org/10.1891/9780826117564.0002>
- Motro, D., & Ellis, A. P. J. (2017). Boys, don't cry: Gender and reactions to negative performance feedback. *Journal of Applied Psychology, 102*(2), 227–235.
<https://doi.org/10.1037/apl0000175>
- O'Connor, B. P. (2000). SPSS and SAS programs for determining the number of components using parallel analysis and Velicer's MAP test. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers, 32*(3), 396–402. <https://doi.org/10.3758/BF03200807>
- Parker, L. (2003). Bringing power from the margins to the center. I L. B. Silverstein & T. J. Goodrich (Red.), *Feminist family therapy: Empowerment in social context*. (s. 225–238). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10615-017>
- Qualtrics. (2021). *Qualtrics*. <http://www.qualtrics.com>
- Rachlinski, J. J., Wistrich, A. J., & Guthrie, C. (2015). Can Judges Make Reliable Numeric Judgments? Distorted Damages and Skewed Sentences. *Indiana Law Journal, 90*(2), 695–739.
- Reneflot, A., Øien-Ødegaard, C., Straiton, M. L., Zahl, P. H., Myklestad, I., Stene-Larsen, K., & Hauge, L. J. (2021, juni 10). *Selvord og selvmordsforsøk—Folkehelse rapporten*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/psykisk-helse/selvord-i-norge/>
- Rosten, M. G. (2020). En (tro)verdigg utsatt? Menns fortellinger om vold fra en kvinnelig eller mannlig partner. I A. Bredal, H. Eggebø, & A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (s. 87–106). Cappelen Damm Akademisk/NOASP.
<https://doi.org/10.23865/noasp.99.ch5>
- Rye, M., Dørmænen, A., & Traeen, B. (2008). Krangling i parforhold. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 45*, 695–703.
- Råkil, M. (2018, april 16). *Å være utøver av vold i nære relasjoner*. Norsk psykolog forening. <https://www.psykologforeningen.no/publikum/informasjonsvideoer/videoer-om-livsutfordringer/aa-vaere-utoever-av-vold-i-naere-relasjoner>
- Saewyc, E. (2017). A Global Perspective on Gender Roles and Identity. *Journal of Adolescent Health, 61*(4), 1–2. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.07.010>

- Sandve, E. (2021, oktober 15). Fulle sinnemestringskurs flere steder i landet. *NRK*.
<https://www.nrk.no/sorlandet/fulle-sinnemestringskurs-flere-steder-i-landet-1.15683720>
- Seelau, E. P., Seelau, S. M., & Poorman, P. B. (2003). Gender and role-based perceptions of domestic abuse: Does sexual orientation matter? *Behavioral Sciences & the Law*, 21(2), 199–214. <https://doi.org/10.1002/bsl.524>
- Sharman, L. S., Dingle, G. A., Baker, M., Fischer, A. H., Gračanin, A., Kardum, I., Manley, H., Manokara, K., Pattara-angkoon, S., Vingerhoets, A. J. J. M., & Vanman, E. J. (2019). The Relationship of Gender Roles and Beliefs to Crying in an International Sample. *Frontiers in Psychology*, 10, 1–12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02288>
- Simms, L. J., Zelazny, K., Williams, T. F., & Bernstein, L. (2019). Does the number of response options matter? Psychometric perspectives using personality questionnaire data. *Psychological Assessment*, 31(4), 557–566. <https://doi.org/10.1037/pas0000648>
- Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M., & Mossige, S. (2019). Vold i nære relasjoner – et felt i bevegelse. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt, & S. Mossige, *Vold i nære relasjoner*. Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-01>
- Sogn, H., & Hjemdal, O. K. (2010). *Vold mot menn i nære relasjoner: Kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Solbakken, O. A., Hansen, R. S., Havik, O. E., & Monsen, J. T. (2011). Assessment of Affect Integration: Validation of the Affect Consciousness Construct. *Journal of Personality Assessment*, 93(3), 257–265. <https://doi.org/10.1080/00223891.2011.558874>
- Solbakken, O. A., Hansen, R. S., Havik, O. E., & Monsen, J. T. (2012). Affect integration as a predictor of change: Affect consciousness and treatment response in open-ended psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 22(6), 656–672.
<https://doi.org/10.1080/10503307.2012.700871>
- Stene, R. J. (2020). *Fra overgrep til straff: Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010-2017* (Rapporter 2020/22). Statistisk sentralbyrå.
- Stiegler, J. R. (2020). *Emosjonsfokusert terapi: Å forstå og forandre følelser* (2. utg.). Gyldendal.
- Stith, S. M., & McCollum, E. E. (2011). Conjoint treatment of couples who have experienced intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 16(4), 312–318.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.04.012>

- Szymanski, D. M. (2004). Relations Among Dimensions of Feminism and Internalized Heterosexism in Lesbians and Bisexual Women. *Sex Roles, 51*(3/4), 145–159. <https://doi.org/10.1023/B:SERS.0000037759.33014.55>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2019). *Using multivariate statistics* (7. utg.). Pearson.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (Red.). (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* (Rapport 1 / 2014). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Todahl, J., Linville, D., Tuttle Shamblin, A. F., & Ball, D. (2012). Client Narratives About Experiences With a Multicouple Treatment Program for Intimate Partner Violence. *Journal of Marital and Family Therapy, 38*, 150–167. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2011.00273.x>
- Vall, B., Päivinen, H., & Holma, J. (2018). Results of the Jyväskylä research project on couple therapy for intimate partner violence: Topics and strategies in successful therapy processes: Topics and strategies in couple therapy for IPV. *Journal of Family Therapy, 40*(1), 63–82. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12170>
- Vall, B., Seikkula, J., Laitila, A., & Holma, J. (2016). Dominance and Dialogue in Couple Therapy for Psychological Intimate Partner Violence. *Contemporary Family Therapy, 38*(2), 223–232. <https://doi.org/10.1007/s10591-015-9367-1>
- VandenBos, G. R. (Red.). (2015). *APA dictionary of psychology* (2. utg.). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14646-000>
- Verona, E., & Kilmer, A. (2007). Stress exposure and affective modulation of aggressive behavior in men and women. *Journal of Abnormal Psychology, 116*(2), 410–421. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.2.410>
- Vingerhoets, A., & Scheirs, J. (2000). Sex differences in crying: Empirical findings and possible explanations. I A. H. Fischer (Red.), *Gender and Emotion* (s. 143–165). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628191.008>
- Ward, A., & Knudson-Martin, C. (2012). The Impact of Therapist Actions on the Balance of Power Within the Couple System: A Qualitative Analysis of Therapy Sessions. *Journal of Couple & Relationship Therapy, 11*(3), 221–237. <https://doi.org/10.1080/15332691.2012.692943>
- Whiting, J. B., Parker, T. G., & Houghtaling, A. W. (2014). Explanations of a Violent Relationship: The Male Perpetrator's Perspective. *Journal of Family Violence, 29*(3), 277–286. <https://doi.org/10.1007/s10896-014-9582-9>

- Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, *128*(5), 699–727. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.5.699>
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2010). Gender. I S. T. Fiske, D. T. Gilbert, & G. Lindzey (Red.), *Handbook of Social Psychology* (5. utg.). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470561119.socpsy001017>
- Yik, M., Wong, K. F. E., & Zeng, K. J. (2019). Anchoring-and-Adjustment During Affect Inferences. *Frontiers in Psychology*, *9*, 1–8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02567>
- Aas, G., & Andersen, T. (2017). *Mishandlingsbestemmelsen. En evaluering av loven mot vold i nære relasjoner, jf. Straffeloven § 219 (§ 282/283)*. Politihøgskolen.

6. Vedlegg

6.1. Vedlegg 1: Spørreskjema

Spørreskjemaet under viser de fire historiene og måleinstrumentet som ble benyttet, men viser ikke designet for eksperimentet:

Samtykke

Gjennom denne undersøkelsen ønsker vi å se nærmere på emosjoner og emosjonelle responser i parrelasjoner. Resultatene vil inngå som en del av hovedoppgaven og mulige forskningsartikler av Hanna Bergan og Caroline Miriam Skaar, profesjonsstudenter i psykologi ved Universitetet i Oslo.

Undersøkelsen går ut til psykologer, psykologistudenter og andre voksne som selv har lyst til å delta i prosjektet. Veileder [Ole André Solbakken](#), professor ved Universitetet i Oslo, står ansvarlig for studien. Dersom du har spørsmål eller kommentarer til denne undersøkelsen, ta gjerne kontakt med oss: hannaft@student.sv.uio.no eller c.m.skaar@psykologi.uio.no.

Det er helt frivillig å delta. Svar så godt du kan på spørsmålene som presenteres i undersøkelsen. Studien varer i ca. 5-10 minutter.

Undersøkelsen er anonym, og vi vil heller ikke samle inn metadata som IP-adresse eller geolokasjon. Det vil altså ikke være mulig at det du svarer kan spores tilbake til deg. Vennligst ikke bidra med opplysninger som gjør det mulig å identifisere deg eller andre. Studien har fått etisk godkjenning av den interne forskningsetiske komité ved Psykologisk institutt.

Ved å krysse av på «Jeg har lest og forstått informasjonen over», samtykker du til å frivillig delta i denne studien og du kan deretter gå videre i denne undersøkelsen.

Jeg har lest og forstått informasjonen over.

Kjønn

Kvinne

Mann

Beskriv med egne ord _____

Ønsker ikke svare

Alder

- 18-20 år
- 21-24 år
- 25-29 år
- 30-39 år
- 40-49 år
- 50 år og over
- Ønsker ikke svare

Legning

- Heterofil
- Homofil
- Beskriv med egne ord _____
- Ønsker ikke svare

Sivilstatus

- Singel
- Kjæreste
- Samboer
- Gift
- Skilt
- Beskriv med egne ord _____
- Ønsker ikke svare

Utdanning

- Grunnskole (ungdomsskole)
- Fullført studieforbereidende utdanning (videregående)
- Fullført yrkesrettet utdanning
- Utdanning på mellomnivå (inntil to år høyere utdanning)
- Kortere høyere utdanning (inntil fire år)
- Lengre høyere utdanning (fem år eller mer)

Er du psykolog eller studerer du profesjonsstudiet i psykologi?

- Ja, jeg er psykolog
- Ja, jeg er profesjonsstudent i psykologi
- Nei, ingen av delene

Undersøkelsen begynner nå. Du kan ikke gå tilbake når du har trykket deg videre.

Du vil nå få lese en historie. Når du har lest den kan du klikke deg videre til neste side for å svare på noen spørsmål og påstander knyttet til teksten.

Lars (overgriper) og Elin (offer)

Lars og Elin har vært sammen en god stund. Lars vet at Elin nok en gang holder noe skjult for ham. Han har konfrontert henne flere ganger nå, men ingenting synes å hjelpe. Elin vil ikke innrømme hva hun holder på med, og Lars kjenner han blir frustrert og sint.

Elin hadde sagt hun skulle til ei venninne forrige uke, men Lars visste at venninnen var bortreist. Lars mener Elin burde være mer hjemme. Hvor mange elskere har hun denne gangen? De siste dagene har Lars sagt at han vurderer å oppsøke og true mennene som han vet er involvert, for å få frem sannheten.

Lars må nok bare fortsette å komme hjem på dagtid, når Elin tror han er bortreist. Kanskje han skal oppsøke henne på jobben? Lars kommer ikke til å gi seg før han får frem sannheten.

Nå som du har lest historien, vennligst svar på følgende påstander

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver historien på en skala fra helt uenig til helt enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Helt uenig	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig	Helt enig
Historien virker realistisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være sjalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være sint	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å tro at Elin er utro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Lars er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Du vil nå få lese en annen historie. Når du har lest den kan du klikke deg videre til neste side for å svare på noen spørsmål og påstander knyttet til teksten.

Elin (offer) og Lars (overgriper)

Elin er lei seg for at de nok en gang har havnet i denne situasjonen. Utroskap har ikke vært et tema på lang tid nå, men plutselig har anklagene blusset opp igjen. Lars beskylder henne for å ligge med andre menn, særlig hennes mannlige kollegaer og venner.

Elin sier gang på gang at hun ikke har vært utro, men ingenting ser ut til fjerne mistanken hans. Nå er Elin redd for at alt hun gjør eller sier bare skal gjøre ham mer sjalu. Dette har ført til at Elin ikke lenger forteller alt hun skal, eller hvor hun skal, for Elin er redd for hva Lars kan finne på.

Verken ærlighet eller løgn ser ut til føre til noen endring. Elin vet ikke lenger hva hun skal gjøre.

Nå som du har lest historien, vennligst svar på følgende påstander

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver historien på en skala fra helt uenig til helt enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Helt uenig	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig	Helt enig
Historien virker realistisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være redd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være lei seg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å tro at Elin er utro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Elin er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nå som du har lest begge historiene, vennligst svar på følgende påstander

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver historien på en skala fra helt uenig til helt enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Helt uenig	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig	Helt enig
Jeg har sympati med Lars	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har sympati med Elin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være redd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være sjalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være sint	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være lei seg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Lars er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Elin er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Elin (overgriper) og Lars (offer)

Du vil nå få lese en historie. Når du har lest den kan du klikke deg videre til neste side for å svare på noen spørsmål og påstander knyttet til teksten.

Elin og Lars har vært sammen en god stund. Elin vet at Lars nok en gang holder noe skjult for henne. Hun har konfrontert ham flere ganger nå, men ingenting synes å hjelpe. Lars vil ikke innrømme hva han holder på med, og Elin kjenner hun blir frustrert og sint.

Lars hadde sagt han skulle til en venn forrige uke, men Elin visste at vennen var bortreist. Elin mener Lars burde være mer hjemme. Hvor mange elskere har han denne gangen? De siste dagene har Elin sagt at hun vurderer å oppsøke og true kvinnene som hun vet er involvert, for å få frem sannheten.

Elin må nok bare fortsette å komme hjem på dagtid, når Lars tror hun er bortreist. Kanskje hun skal oppsøke ham på jobben? Elin kommer ikke til å gi seg før hun får frem sannheten.

Nå som du har lest historien, vennligst svar på følgende påstander

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver historien på en skala fra helt uenig til helt enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Helt uenig	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig	Helt enig
Historien virker realistisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være sjalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være sint	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å tro at Lars er utro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Elin er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Du vil nå få lese en annen historie. Når du har lest den kan du klikke deg videre til neste side for å svare på noen spørsmål og påstander knyttet til teksten.

Lars (offer) og Elin (overgriper)

Lars er lei seg for at de nok en gang har havnet i denne situasjonen. Utroskap har ikke vært et tema på lang tid nå, men plutselig har anklagene blusset opp igjen. Elin beskylder ham for å ligge med andre kvinner, særlig hans kvinnelige kollegaer og venner.

Lars sier gang på gang at han ikke har vært utro, men ingenting ser ut til fjerne mistanken hennes. Nå er Lars redd for at alt han gjør eller sier bare skal gjøre henne mer sjalu. Dette har ført til at Lars ikke lenger forteller alt han skal, eller hvor han skal, for Lars er redd for hva Elin kan finne på.

Verken ærlighet eller løgn ser ut til føre til noen endring. Lars vet ikke lenger hva han skal gjøre.

Nå som du har lest historien, vennligst svar på følgende påstander

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver historien på en skala fra helt uenig til helt enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Helt uenig	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig	Helt enig
Historien virker realistisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være redd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være lei seg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å tro at Lars er utro	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Lars er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nå som du har lest begge historiene, vennligst svar på følgende påstander

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver historien på en skala fra helt uenig til helt enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Helt uenig	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig	Helt enig
Jeg har sympati med Lars	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har sympati med Elin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være redd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være sjalu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elin har grunn til å være sint	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lars har grunn til å være lei seg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Lars er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reaksjonene til Elin er akseptable	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Har du opplevd utroskap?

- Jeg har selv vært utro
- Noen har vært utro mot meg
- Begge deler
- Ingen av delene
- Ønsker ikke svare

Før vi avslutter undersøkelsen ønsker vi å vite noe om dine holdninger til feminisme

Du vil bli bedt om å ta stilling til hvor godt du mener hver påstand beskriver holdningene dine på en skala fra svært uenig til svært enig. Svar så godt du kan, det finnes ikke riktige eller gale svar.

	Svært uenig	Litt uenig	Nøytral	Litt enig	Svært enig
Jeg anser meg selv som feminist	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg sier at jeg er feminist til andre	☐	☐	☐	☐	☐
Feministiske verdier og prinsipper er viktig for meg	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg støtter feministisk politikk	☐	☐	☐	☐	☐

Dersom du har opplevd denne studien som utfordrende, eller kjenner deg igjen i lignende problematikk, kan disse sidene tilby alternativer for hjelp:

<https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner>. Her kan du lære mer om vold i nære relasjoner. Du kan finne passende hjelp, få oversikt over dine rettigheter, og sjekke hva som er ulovlig eller straffbart.

Døgnåpne tjenester:

<https://www.krisesenter.com> tilbyr beskyttelse, råd og veiledning

Volds- og overgrepslinjen: 116 006 hjelpelinje for deg som opplever overgrep og vold i nære relasjoner.

Mental Helses telefontjeneste: 116 123.

6.2. Vedlegg 2: Etisk godkjenning

Caroline Miriam Skaar
Hanna Bergan
Ole André Solbakken
Øystein Olav Skaar

Ref.number: **13986899**

Date: 14 June 2021

Ethical evaluation of research project

Your project, "Lars and Elin: An experimental study on gender, emotions and emotional domestic violence" has been ethically evaluated by the Department of Psychology's internal research ethics committee.

After the evaluation The Department of Psychology's internal research ethics committee recommend the project.

Sincerely yours, on behalf of the Committee,

Professor Silje Endresen Reme, Head of Committee

Members of the Department of Psychology's Research Ethics Committee

<https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/sv/psi/psi-eng/internal-ethics-committee/index.html>

Postal address:

E-mail:

www.uio.no